

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

A. VERBEKE, Het nieuwe artikel 1524 Ger.W.: gemeenmaking van roerend beslag zonder collectivisering 1545

Rechtspraak

Bevoegdheid en aanleg – Materiële bevoegdheid – Politie-rechtbank – Vergoedingsregeling zwakke weggebruiker – Bevoegdheid als strafrechter – Burgerlijke rechtsvordering tot vergoeding van door motorrijtuig veroorzaakte schade – Voorafgaande aansprakelijkheidsbeoordeling – Onverenigbaarheid

Cass. 28 maart 2000 (*met noot*) 1559

Arbeidsovereenkomst bedienden – Concurrentiebeding – Ondernemingen met internationaal activiteitsveld – Afwijkend concurrentiebeding – Geografische beperking – Locaties van werkelijke concurrentie

Cass. 3 april 2000 1561

Valsheid in geschrifte – Strafrechtelijk beschermd geschrift – Conclusies

Hof Antwerpen 21 februari 2000 (*met noot van P. Arnou, «Liegen in conclusies en valsheid in geschrifte»*) 1562

Onrechtmatige daad – Aansprakelijkheid – Internet Service Provider – Aanbrengen van hyperlinks naar ongeoorloofde bestanden – Kennis van hyperlinks die verwijzen naar illegale muziekopnames die zich op een andere site bevinden – Verplichting tot verwijdering of het onmogelijk maken van de toegang ertoe

Hof Brussel 13 februari 2001 1564

Collectieve schuldenregeling – Gerechtelijke aanzuiveringsregeling – Kwijtschelding – Fiscale schulden

Rb. Brussel 27 juni 2000 1566

Europese Rechtspraak in kort bestek

Belastingrecht – Richtlijn 77/799/EEG – Belastingheffing – Wederzijdse bijstand – Spontane uitwisseling van informatie

H.v.J. 13 april 2000 (*door T. Wustenberghs*) 1567

Belastingrecht – Richtlijn 90/435/EEG – Moeder-Dochter-richtlijn – Begrip «bronbelasting»

H.v.J. 8 juni 2000 (*door T. Wustenberghs*) 1568

Mededinging – Interne markt – Bijzondere of exclusieve rechten – Uitvoerbelemmeringen – Milieusector – Ongevaarlijk afval – Bronbeginsel

H.v.J. 23 mei 2000 (*door G. Van Calster*) 1569

Milieu – Afval – Begrip – Secundaire grondstoffen

H.v.J. 15 juni 2000 (*door G. Van Calster*) 1570

Milieu – Gevaarlijk afval – Begrip – Ruimte voor verdergaande maatregelen door de lidstaten – Oorsprong van het afval niet belangrijk

H.v.J. 22 juni 2000 (*door G. Van Calster*) 1571

Milieu – Richtlijn stedelijk afvalwater – Niet-omzetting – Federale staatsstructuur vormt geen rechtvaardiging

H.v.J. 6 juli 2000 (*door G. Van Calster*) 1572

Dwangsom – Niet nakoming van een arrest – Verdragschending

H.v.J. 4 juli 2000 (*door T. Schegers*) 1573

Gelijke behandeling van mannen en vrouwen – Positieve actie ten gunste van vrouwen

H.v.J. 6 juli 2000 (*P. Humblet*) 1574

Gelijke behandeling van mannen en vrouwen – Loon – Aanvullende vergoeding bij vervroegde uittreding

H.v.J. 13 juli 2000 (*door P. Humblet*) 1574

Reactie

B. Van Dorpe, Bedenkingen bij het artikel «Confidentialiteit van de adviezen van de bedrijfsjurist: legal privilege ingevoerd in het Belgisch recht» 1575

J. Van Caenegem, Wederantwoord van de auteur op de bedenkingen van B. van Dorpe 1575

Mededelingen

Prijs Fettweis 1576

Prijs Pierre Coppens – Vennootschapsrecht 1576

Doctoraat Rechten – Universiteit Antwerpen 1576

Vacatures tijdelijk assistentenamandaten Universiteit Antwerpen (UIA) 1576

Vacatures academisch personeel Universiteit Antwerpen (UFSIA) 1576

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

Opgericht in 1931, verschijnt iedere week van september tot juni.

Hoofredacteurs: René Victor (1931-1984), Edgar Boonen (1984-1993), Camiel Caenepeel (1993-1998)

Redactie: A. Van Oevelen (hoofredacteur), E. Dirix, J. Laenens, J.R. Rauws, M. van Damme, A. Vandeplas

Redactiesecretaris: Mevr. C. Meeusen

Vaste medewerkers:

A. Alen, F. Aps, R. Boes, A. Carette, G. Debersaques, Gh. Dhaeyer, J. Erauw, M. Gelders, P. Humblet, W. Lambrechts, R. Leysen, J. Meeusen, H. Nys, I. Opdebeek, W. Pintens, P. Popelier, W. Rauws, D. Simoens, G. Suetens-Bourgeois, H. Vanhees, S. Van Overbeke, C. Van Schoubroeck, J. Wouters

Redactieadres: V.Z.W. Rechtskundig Weekblad
Mechelsesteenweg 210 bus 6
2018 Antwerpen
(redactiesecretariaat bereikbaar van 9 tot 12 uur)
Tel. 03/248.49.84
Fax 03/248.08.70

Abonnementen, advertenties: N.V. INTERSENTIA, Churchillaan 108, 2900 Schoten
tel.: 03/680.15.50 - fax: 03/658.71.21
Abonnementsprijs: 4.950 f., Advocaten-stagiair: 4.650 f., Studenten: 2.950 f.

Richtlijnen voor de auteurs:

De teksten van hoofdartikelen en annotaties worden, samen met een diskette (WP of Word) toegezonden aan het redactiesecretariaat. Getypt op anderhalve interlinie bedraagt een hoofdartikel bij voorkeur niet meer dan 25 bladzijden, een annotatie niet meer dan 6 bladzijden. De redactie dankt bij voorbaat alle auteurs voor het in acht nemen van deze richtlijnen.

INTERSENTIA

www.intersentia.be

Betaalbare juridische en economische vakuitgaven van hoogstaande kwaliteit

***raadpleeg onze catalogus
(met vernieuwde zoekmogelijkheden)
op onze site www.intersentia.be***

Intersentia uitgevers
Churchillaan 108
2900 Schoten
tel 03/680 15 50
fax 03/658 71 21
mail@intersentia.be

Gebrevetteerd Hofleverancier van België

— UNIFORMIER —

Kledingfabrikanten en specialisten in toga's

DIRK NEVENS

Nieuwe steenweg 8 - 1731 Zellik ☎ (02) 466 09 05

Fax (02) 466 63 24

Molenstraat 23 - 9300 Aalst ☎ (053) 21 47 77

rue du Midi 175 - 1000 Bruxelles ☎ (02) 511 88 06

HET NIEUWE ARTIKEL 1524 GER.W.: GEMEENMAKING VAN ROEREND BESLAG ZONDER COLLECTIVISERING

I. ART. 1524 GER.W.

1. De wet van 29 mei 2000 «houdende oprichting van een centraal bestand van berichten van beslag, delegatie, overdracht en collectieve schuldenregeling, alsook tot wijziging van sommige bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek» (B.S. 9 augustus 2000) heeft vele verrassende wendingen voor het executierecht in petto. Sommige daarvan, met name in de sector van het onroerend beslag, verdienen onze steun. Andere zijn van een meer bedenkelijke aard.

Ik wil in deze korte bijdrage geen overzicht geven van alle wijzigingen. Dat is reeds eerder, onder meer in dit tijdschrift, gebeurd.¹ Ik wil evenmin grondig ingaan op alle elementen van de wet. Daarvoor verwijs ik naar het in september te verschijnen boek «Naar het collectieve beslagrecht», uitgegeven door de collega's Dirix en Taelman bij Intersentia te Antwerpen, naar aanleiding van de dubbele studienamiddag te Gent en te Leuven in februari van dit jaar.

2. Hierna zal ik enkel aandacht besteden aan het nieuwe art. 1524 Ger.W. Het is mijn bedoeling na te gaan of en hoe deze nieuwe bepaling in de praktijk moet of kan werken. Voor de goede orde geef ik hier eerst de wettekst, als gewijzigd door art. 10 van de genoemde wet van 29 mei 2000, en zoals deze zal luiden na de inwerkingtreding² van het bewuste wetsartikel:³

(eerste lid – ongewijzigd)

Wanneer er reeds beslag is gelegd, kan de gerechtsdeurwaarder de roerende goederen en zaken vergelijken met het proces-verbaal dat de beslagene en de beslaglegger hem dienen te overleggen. Hij kan de zaken die werden overgeslagen in beslag nemen.

(tweede lid – huidige versie)

Heeft de verkoop niet plaats binnen vijftien dagen, volgend op de maand na het reeds gelegde beslag, dan kan de beslaglegger bij vergelijking, na aanmaning aan de eerste beslaglegger en zonder enige vordering tot indeplaatsstelling doen overgaan tot de verkoop.

(tweede lid – nieuwe versie)

Heeft de verkoop niet plaats op de vastgestelde dag, dan kan de beslaglegger bij vergelijking, na aanmaning aan de eerste beslaglegger en zonder enige vordering tot inde-

plaatsstelling, doen overgaan tot verkoop. Dezelfde mogelijkheid wordt toegekend aan de verzetdoende schuldeiser die over een uitvoerbare titel beschikt; in dat geval kan deze, na aanmaning aan de beslaglegger en zonder enige vordering tot indeplaatsstelling, doen overgaan tot de verkoop van de in beslag genomen goederen door de instrumenterende gerechtsdeurwaarder.

(derde lid – huidige versie)

Het proces-verbaal van vergelijking wordt aangezegd aan de griffier, in de vorm van een bericht van beslag, als bedoeld is in artikel 1390.

(derde lid – nieuwe versie)

Het proces-verbaal van vergelijking wordt aangezegd aan het bestand van berichten in de vorm van een bericht van beslag bedoeld in artikel 1390, § 1.

(vierde lid – ongewijzigd)

Het beslag en, in voorkomend geval, de vergelijkingen, hebben gevolg tot op het ogenblik waarin de opheffing ervan wordt toegestaan door alle schuldeisers die beslag hebben gelegd of verzet gedaan, met dien verstande dat de rechter zo nodig de betwistingen beslecht.

II. DE HUIDIGE PRAKTIJK

3. Alvorens te bespreken wat er gewijzigd is en waarin het nieuwe van de wettekst precies is gelegen, moeten wij enig zicht krijgen op de praktijk van vandaag.

Het komt zeer vaak voor dat een schuldeiser A uitvoerend beslag heeft gelegd op roerende goederen van de schuldenaar S, maar dit beslag niet doorzet. Dit wil zeggen dat de geplande verkoopdag wordt opgeschort. De reden hiervoor is dat de instrumenterende gerechtsdeurwaarder er altijd naar zal streven om een minnelijke regeling af te spreken waarbij de debiteur – indien hij de schuld niet ineens kan betalen – maandelijke aflossingen doet in handen van de gerechtsdeurwaarder. Dit is een toe te juichen praktijk, niet in het minst omdat deze zeer humaan is. Men vermijdt immers dat goederen of inboedel van een schuldenaar zouden worden verkocht. Naar verluidt zouden bijna tachtig procent van de tenuitvoerleggingen worden afgehandeld door middel van afbetalingsregelingen.⁴

In de praktijk bestaat een groot verschil tussen de bedoeling en het effect van een onroerend beslag en een derdenbeslag enerzijds en een roerend beslag anderzijds. Bij de eerste twee wordt de procedure meestal doorgedreven tot het einde. Dit is niet zo voor een uitvoerend roerend beslag. Hier is het in beginsel in het geheel niet de bedoeling om door te gaan tot het einde, namelijk tot verkoop en verdeling van de opbrengst daarvan. Terwijl het roerend beslag vroeger wel een realisatiemiddel was, is het vandaag omgevormd tot een pressiemiddel om een onwillige of nalatige

¹ E. DIRIX en S. BRIJS, «De centralisatie van de beslagberichten en andere wijzigingen aan het beslagrecht», *R.W.*, 2000-2001, 41-48; E. DIRIX, «De collectieve dimensie van het beslagrecht in België», *Tijdschrift voor Insolventierecht*, 2001, 61-64; V. VAN DEN HASELKAMP-HANSENNE, «La loi du 29 mai 2000 portant création d'un fichier central des avis de saisie, de délégation, de cession et de règlement collectif de dettes et modifiant certaines dispositions du code judiciaire», *J.T.*, 2001, 257-265.

² Deze is pas te verwachten nadat het nieuwe centrale register van beslagberichten operationeel is, wat niet voor morgen is.

³ Voor het derdenbeslag wordt in art. 12 van de wet een vergelijkbare aanpassing aan art. 1543bis Ger.W. aangebracht. Ik ga daar niet verder op in.

⁴ E. DIRIX, De gerechtsdeurwaarder in het executierecht, *De gerechtsdeurwaarder*, 1994, nr. 1, 7, nr. 12 *in fine*.

schuldenaar onder druk te zetten om mee te werken aan een aflossingsschema en hopelijk uit de schulden te geraken.

Het percentage van verkopen dat volgt op uitvoerende roerende beslagen is dan ook zeer gering. Bepaald cijfermateriaal berekend op meer dan 40.000 uitvoeringsdossiers van een kantoor met zeven gerechtsdeurwaarders, over een periode van zes jaar (1994-1999), toont een verkoopratio van 0,15 procent.⁵ Ook al zou men deze cijfers in twijfel willen trekken, of argumenteren dat de gekozen praktijk niet of niet voldoende representatief is, niemand zal betwisten dat het verkooppercentage niet veel hoger is dan 2 à 3% en dus zeer beperkt is.⁶ En dat is maar goed ook. De verkoop op roerend beslag moet een uitzondering blijven. Het roerend beslag moet een pressie-incassomiddel blijven en mag zeker, met het oog op de humaniteit, niet opnieuw een realisatiemechanisme worden.

4. De vrijwillige aflossingen die de schuldenaar doet in handen van de gerechtsdeurwaarder komen in ons voorbeeld integraal toe aan de beslagleggende schuldeiser A. Dit is ook wat de schuldenaar, met toepassing van art. 1253 B.W., wil. De gerechtsdeurwaarder heeft in opdracht van schuldeiser A beslag gelegd en heeft in het raam daarvan met de debiteur een akkoord gemaakt om de vordering van A in schijven af te betalen. Het is dan ook logisch dat deze betalingen aan A toekomen en op zijn vordering worden geïmputeerd.

Andere schuldeisers van S komen hier niet aan te pas. Er is immers geen samenloop. Zoals bekend doet beslag geen samenloop ontstaan, maar sluit een beslag in zich wel de mogelijkheid om een samenloop tot stand te doen komen. Immers, het beslag kan leiden tot realisatie van de activa, waarvan de opbrengst dan het voorwerp kan vormen van samenloop tussen alle schuldeisers die zich bij dit beslag aansloten (alsook de schuldeisers die krachtens de wet door de gerechtsdeurwaarder bij de evenredige verdeling moeten worden betrokken). Samenloop ontstaat derhalve wanneer andere schuldeisers van S zich bij het beslag aansluiten en aldus «samen-lopen» met A om op de opbrengst van hetzelfde uitgewonnen actief van S hun rechten te laten gelden. Dit is ook de reden waarom een faillissement altijd een samenloop doet ontstaan, namelijk omdat alle schuldeisers die aangifte doen van hun vordering van rechtswege samenlopen op de opbrengsten van alle activa van de debiteur.

Samenvattend:

a) Samenloop ontstaat enkel en alleen indien meer dan een schuldeiser tegelijk zijn rechten laat gelden op de opbrengst na realisatie van een zelfde actief van de debiteur.

b) Het principe van gelijkheid van schuldeisers en de afwijking daarop volgens de wettige redenen van voorrang is enkel van toepassing ten aanzien van de opbrengst van goederen die zijn verkocht ingevolge een executiemaatregel.

c) Samenloop slaat dus enkel op de opbrengst van goederen die in beslag werden genomen en ten gunste van de schuldeisers die bij de vervolging worden betrokken. De evenredige verdeling is enkel van toepassing op de prijs

verkregen uit de verkoop van de in beslag genomen goederen.

Hieruit volgt dat de principes van gelijkheid van schuldeisers en evenredige verdeling niet kunnen en zelfs niet mogen worden toegepast op afkortingen die een schuldenaar in het raam van een akkoord met de gerechtsdeurwaarder betaalt ten gunste van een beslagleggende schuldeiser.⁷ De regeling der voorrechten is hier *a fortiori* evenmin van toepassing. Deze kunnen enkel worden ingeroepen op het provenu van het bevoorrechte onderpand,⁸ en dat is hier, zoals gezegd, niet aan de orde. Het laten gelden in deze context van de evenredige verdeling zou daarenboven aanleiding geven tot talloze betwistingen, die kosten meebrengen voor de schuldenaar en de recuperatiekansen voor de schuldeisers verminderen.⁹

5. Wat kan een tweede schuldeiser B van debiteur S concreet doen, nadat schuldeiser A beslag heeft gelegd, om ook een deel van de koek te krijgen? Er zijn onder het huidige recht drie mogelijkheden:¹⁰

a) Verzet

Het verzet tegen de afgifte van de verkoopprijs (art. 1515 en 1524, vierde lid, Ger.W.) kan eenvoudig en vormvrij gebeuren door aangifte van de vordering bij de gerechtsdeurwaarder (of notaris). Het heeft tot gevolg dat de verzetdoener bij de evenredige verdeling van de gelden (of de rangregeling) zal moeten worden betrokken. De verzetdoener kan derhalve enkel meedelen in de opbrengst ingevolge realisatie van de beslagen goederen. Hierin schuilt het grote nadeel voor de verzetdoener, namelijk dat zijn verzet geen enkel effect heeft indien de beslagen goederen niet worden gerealiseerd bv. omdat de verkoop niet wordt voortgezet,¹¹ of omdat het beslag wordt nietigverklaard of opgeheven. De verzetdoener heeft dan niet de mogelijkheid om zelf de beslagprocedure te hervatten.

b) Beslag bij vergelijking

Een tweede mogelijkheid is het beslag bij vergelijking van art. 1524 Ger.W. Zoals een verzet, heeft dit beslag tot gevolg dat de betrokken schuldeiser bij de evenredige verdeling van de opbrengst van de beslagen en verkochte goederen moet worden betrokken. Een groot bijkomend voordeel is echter dat de beslaglegger bij vergelijking bij stilzitten van de eerste beslaglegger de beslagprocedure kan verderzetten, zonder

⁷ J. LINSMEAU, *La distribution par contribution et l'ordre*, in *R.P.D.B.*, Compl. VIII, 767.

⁸ A. DE WILDE en V. SAGAERT, «Collectieve saneringsprocedures en zakelijke zekerheidsrechten (noot onder Beslagr. Gent 8 mei 2000)», *R.W.*, 2000-2001, 915, nr. 5. De auteurs zijn evenwel ten onrechte van mening dat de gelijkheid van schuldeisers moet worden toegepast op de afkortingen die een debiteur aan schuldeiser A betaalt, althans onder vigeur van het nieuwe art. 1524 Ger.W. (zie verder).

⁹ G. DE LEVAL, «Surendettement et endettement des familles», in *Les ressources de la famille*, 1990, 399. Aanvankelijk was deze auteur echter wel van oordeel dat de evenredige verdeling op dergelijke afkortingen diende te worden toegepast (*Traité des saisies*, Luik, 1988, nr. 117).

¹⁰ Zie daarover M.-T. CAUPAIN, «De doeltreffendheid van de middelen van roerende tenuitvoerlegging en hun collectieve bestemming: een onmogelijk verbond?», *De Gerechtsdeurwaarder*, 1996, 102-111.

¹¹ Zoals gezegd, is dit bij roerend beslag de regel, maar niet zo bij onroerend beslag.

⁵ Conferentie van Vlaamse Gerechtsdeurwaarders, VZW, *Nota met betrekking tot de recente wetswijziging naar een collectief beslagrecht*, Antwerpen, 7 maart 2001.

⁶ BRIERS, ELENS, e.a., in *Schuldoverlast*, Colloquium Turnhout, 23 november 1990.

indeplaatsstelling te moeten vragen. Het nadeel is dat de procedure zeer duur is, omdat zij uit drie procesakten bestaat (beslag bij vergelijking, aanmaning eerste beslaglegger en betekening van vaststelling van verkoop). Bovendien onderstelt een beslag bij vergelijking dat het eerste beslagexploot wordt voorgelegd, hetgeen in de praktijk vaak niet mogelijk is.

c) Nieuw beslag

Rest dan ten slotte de mogelijkheid voor B om zelf maar een nieuw beslag te leggen op hetzelfde goed. Dit is minder duur en biedt zowel de mogelijkheid zich aan te sluiten bij de reeds ingestelde vervolging, als om bij stilzitten van de eerste beslaglegger zelf met de uitwinning voort te gaan. Hierop staat wel een rem, in die zin dat een dergelijk beslag niet frustratoir mag zijn, dus geen misbruik mag uitmaken. Luidens art. 866 Ger.W. kan de beslagrechter in dat verband zelfs schadevergoeding toekennen (zie verder).

De eerste mogelijkheid van verzet is, zoals gezegd, onvolkomen zolang er niet wordt verkocht. Om mee te delen in de vrijwillige aflossingen die S aan A betaalt, zal een verzet in het huidige systeem aan B geen soelaas bieden. De tweede mogelijkheid van het beslag bij vergelijking wordt, zo meldt ook de memorie van toelichting bij art. 10 van de wet van 29 mei 2000, zelden gebruikt.¹² In de praktijk grijpt men derhalve meestal terug naar het nieuwe beslag.

6. Vandaag is het beslag nog steeds een individuele executiemaatregel. De gerechtsdeurwaarder probeert de uitvoerbare titel van schuldeiser A op een zo efficiënt en goedkoop mogelijke wijze in te vorderen. Als er geen vrijwillige aflossingen komen, zal men via het pressiemiddel van het beslag vaak tot een afbetalingsschema komen. De gerechtsdeurwaarder probeert een akkoord te verkrijgen rond een redelijke maandelijkse afbetaling. Deze redelijkheid moet worden ingevuld zowel vanuit het standpunt van de schuldenaar als vanuit het perspectief van de schuldeiser. Voor de schuldenaar is de afkorting redelijk als deze, gelet op zijn financiële toestand, haalbaar is en hem de mogelijkheid laat om op een menswaardige manier verder te leven. Voor de schuldeiser is een betaling redelijk in de mate dat het hem enig uitzicht geeft op voldoening van de schuld binnen een zekere termijn. De gerechtsdeurwaarder speelt hier een belangrijke rol: hij zal de schuldenaar proberen te overtuigen om een extra inspanning te doen en nog wat meer te betalen; hij zal de schuldeiser overtuigen van de redelijkheid van de afkorting en van het belang om deze te aanvaarden.

Wanneer eenzelfde gerechtsdeurwaarder voor verscheidene schuldeisers optreedt tegen eenzelfde debiteur, dan zal hij voornoemde bemiddelingsrol voor beide schuldeisers opnemen.¹³ De gerechtsdeurwaarder probeert hier alle betrokkenen te «dwingen door overtuiging».¹⁴ Dit is enkel succesvol in de mate dat er een evenwicht wordt bereikt tussen de rechten van de ene en de andere schuldeiser, en het recht van de debiteur op een menswaardige

behandeling. Dat is allemaal mooi in theorie, maar niet zo gemakkelijk gedaan als gezegd. De resultaten die de gerechtsdeurwaarders kunnen voorleggen, zijn dan ook opmerkelijk. Afhankelijk van het soort dossiers en van het type debiteur blijkt een inningspercentage te worden gehaald van 60 tot 75%, waarbij nogmaals moge worden herhaald dat vrijwel nooit wordt overgegaan tot effectieve verkoop na roerend beslag.

7. Laat ons de situatie nu nog wat concreter en dus realistischer maken. Vele schuldenaars hebben verscheidene schuldeisers. Het is, zoals hierboven vermeld, mogelijk dat bepaalde van deze schuldeisers eenzelfde gerechtsdeurwaarder contacteren. Meestal zullen toch minstens enkelen onder hen een andere gerechtsdeurwaarder onder de arm nemen.

Wellicht ligt hier de kern van het probleem van het huidige systeem. Deze tweede en derde gerechtsdeurwaarders zullen ten aanzien van onze debiteur S hetzelfde systeem van individuele uitvoering toepassen als de eerste gerechtsdeurwaarder. Zij zullen voor hun schuldeiser een zo goed mogelijke vrijwillige afkorting proberen uit de brand te slepen. Indien nodig zullen zij daarvoor enige pressie op de ketel zetten, via beslag. De debiteur kan dus langs voor en achter, links en rechts, boven en onder, worden bestookt met pressie-beslagen. In een recent arrest doet het Arbitragehof dit systeem af als «anarchistisch».¹⁵ Het is inderdaad correct dat elke schuldeiser via zijn gerechtsdeurwaarder door middel van individuele executie poogt het beste voor zichzelf binnen te halen. Als er veel dergelijke acties zijn, dan lijkt de debiteur al gauw op een militair wapendepot dat voortdurend en zonder dat er enige structuur of overleg achter zit, wordt bestookt door Navo-raketten. Als deze projectielen dan nog worden afgevuurd zonder voldoende oog te hebben voor de concrete kans op succes, dan wordt dit een dure operatie zonder veel nut.

8. Gelet op de omstandigheid dat het roerend beslag een pressiemiddel is om de debiteur tot vrijwillige afkortingen te dwingen, is het risico dat tegen eenzelfde schuldenaar meermaals en successief beslag wordt gelegd, niet denkbeeldig. Hier ligt een delicate balans die de gerechtsdeurwaarders in evenwicht moeten houden. Het recht van een schuldeiser om het beslag als middel van tenuitvoerlegging toe te passen is immers doelgebonden. Hoewel in de wet niet in een uitvoeringsdrempel is voorzien, mogen de perken van de redelijkheid niet te buiten worden gegaan, zo oordeelde het hof van beroep te Antwerpen onlangs.¹⁶

Ik signaleerde reeds het verbod om frustratoire kosten te maken. Dergelijke kosten blijven ten laste van de gerechtsdeurwaarder die bovendien nog kan worden veroordeeld tot schadevergoeding (art. 866 Ger.W.). In het genoemde arrest van Antwerpen merkt het Hof op dat de gerechtsdeurwaarder op de hoogte was van de penibele situatie van de debiteur en dat deze nog enkele dagen vóór de verkoop op zijn kantoor een bedrag van 1000 frank was gaan betalen. Aldus oordeelde het hof dat de gerechtsdeurwaarder

¹² Memorie van toelichting, *Parl. St.*, Kamer, 1998-99, nr. 1969/1, p. 26.

¹³ Dit wordt ook erkend in de memorie van toelichting bij art. 10, hierboven geciteerd.

¹⁴ M.-T. CAUPAIN, «L'efficacité des voies d'exécution mobilières et leur vacation collective: une impossible alliance?», in *Le surendettement civil. Formation permanente CUP*, 1995, 307.

¹⁵ Het Hof ziet in de collectieve schuldenregeling volgende troef: «La situation financière de la personne surendettée est globalisée et celle-ci est soustraite à la pression anarchique de créanciers grâce à l'intervention d'un médiateur de dettes» (Arbitragehof, 13 maart 2001, arrest nr. 35/2001).

¹⁶ Antwerpen 5 februari 2001, 1999/AR/267 (onuitgegeven).

niet diligent was opgetreden, omdat hij buiten alle verhouding met de schuld de in beslag genomen goederen had weggehaald en verkocht. Het hof voegt daaraan toe dat de schuldenaar door deze verkoop werd vernederd en morele schade leed. Daarom wordt de gerechtsdeurwaarder veroordeeld tot betaling van een schadevergoeding van 100.000 frank aan de debiteur.

Hoewel wij het er allemaal over eens zijn dat nutteloze kosten moeten worden vermeden, is de evaluatie – van het feit of een bepaalde kost of akte in concreto nutteloos of frustratoir is, naar mijn oordeel, niet zo eenvoudig. Men mag niet uit het oog verliezen dat men vaak te maken heeft met nalatige of soms onwillige en zelfs tergende schuldenaars. Het is dan niet zo eenvoudig te bepalen waar de grens ligt tussen de toelaatbare pressie en de echt overdreven of nutteloze kosten. Een rechter die daarover moet oordelen, dient in elk geval in het achterhoofd te houden dat hij zich moet stellen in de positie van de gerechtsdeurwaarder op het terrein, rekening houdende met de aan die gerechtsdeurwaarder op dat ogenblik bekende elementen en omstandigheden. De rechter mag zich niet bezondigen aan *Hineininterpretierung* en noch minder aan het beste-stuurlijsaan-aan-wal-syndroom. Oordelen over het al dan niet zorgvuldig optreden van een rechtspraktizijn kan enkel vanuit een genuanceerde en omzichtige houding, die ook rekening houdt met de realiteit en contraintes van de dagelijkse praktijk, de concrete context, tijdsdruk en omstandigheden waarin beslissingen moeten worden genomen. Wie op het terrein staat, moet vaak snel beslissen en kan geen beraadtermijn van enkele weken claimen.

Zeer terecht wijst ook de minister van Justitie erop dat de problematiek van de veelvuldige beslagen niet mag worden gesimplificeerd en dat niet zomaar tot een abusief karakter mag worden besloten.¹⁷ Wanneer bv. A beslag legt voor een vordering van 200 euro op een splinternieuwe B&O Beocenter 1, dan is het gerechtvaardigd dat een schuldeiser B met een vordering van 20000 euro nadien bijkomend beslag legt op andere inboedelgoederen.

9. Jammer genoeg zijn er een aantal gevallen waarbij blijkbaar toch misbruik werd gemaakt van de bestaande mechanismen, en op onredelijke en nutteloze wijze verscheidene beslagen en betekeningen voor een nieuwe verkoop werden gedaan, met hoog oplopende kosten voor de schuldenaar tot gevolg. Ik vrees dat het aan deze excessen te «danken» is dat de wetgever het bestaande systeem nu grondig wil aanpassen. Het nieuwe systeem heeft, volgens de Memorie van Toelichting, tot doel om alle schuldeisers van S volwaardige rechten te geven, zonder dat de kosten daardoor oplopen ingevolge veelvuldige beslagen.

III. DE GOEDE BEDOELINGEN

10. De wijziging van art. 1524 Ger.W. omvat maar een aspect van de versterkte positie van de verzetdoende schuldeiser. Deze kadert binnen het grotere geheel van de centralisatie van de beslagberichten waarin men een zo transparant mogelijke samenbundeling van informatie over maatregelen tegen de debiteur wil samenbrengen. Aldus worden de beslagberichten niet enkel geïnformatiseerd en

gecentraliseerd, maar ook uitgebreid met nieuwe informatie. Daartoe behoort het verzet dat in de nieuwe regeling een veel verdergaand effect krijgt dan onder het huidige recht.

11. Volgens art. 1390, § 2, Ger.W. kan elke schuldeiser van wie de vordering in aanmerking komt voor de verdeling, namelijk een vordering die voldoet aan de vereisten van art. 1628 Ger.W. (niet betwist of vastgesteld in een geschrift), zonder kosten voor de opname in het bestand (art. 1389bis/6 Ger.W.) in verzet komen door via de griffier of een gerechtsdeurwaarder aan het bestand van de berichten een bericht van verzet toe te zenden. Dit verzet is algemeen en nationaal, met effect ten aanzien van alle beslagen ten laste van de schuldenaar, ook die gelegd na het verzet. Dit is dus heel wat anders dan het verzet van vandaag, dat enkel geldt ten aanzien van een welbepaald beslag.

Het nieuwe art. 1390septies Ger.W. versterkt het al bestaande vierde lid van art. 1524 Ger.W. door te bepalen dat de schrapping van een beslagbericht niet kan plaatsvinden zonder de toestemming van een schuldeiser wiens verzet is opgenomen in het bestand van berichten. Het beslag wordt hiermee gemeen gemaakt, zodat de opheffing ervan niet kan zonder toestemming van de andere schuldeisers.

De kers op de taart van de verzetdoener en een daadwerkelijke gemeenmaking van (het initiatiefrecht bij) de beslaglegging, is de wijziging van het tweede lid van art. 1524 Ger.W. Als de verzetdoende schuldeiser beschikt over een uitvoerbare titel, dan kan hij na een vormvrije aanmaning aan de beslaglegger en zonder vordering tot indeplaatsstelling doen overgaan tot de verkoop van de beslagen goederen.

De wijziging aan het derde lid van art. 1524 Ger.W. is van louter technische aard, in die zin dat deze bepaling wordt aangepast aan de nieuwe regeling inzake de centralisatie van de beslagberichten.

12. De achterliggende bedoeling lijkt goed en is begrijpbaar vanuit proceseconomisch standpunt. Als er al kosten van beslag zijn gemaakt, dan moet worden vermeden dat er nogmaals extra kosten van beslag worden gemaakt. Als schuldeiser A reeds beslag heeft gelegd en om een of andere reden toch geen voortgang maakt met de verkoop, dan moet het mogelijk zijn om die verkoop toch te laten doorgaan, indien dit nuttig en verantwoord is voor een andere schuldeiser B, zonder dat B genoodzaakt is om nog eens kosten van beslag te maken.

Het proceseconomische van de redenering bestaat hierin dat een eenmaal gelegd beslag op een eenvoudige wijze kan worden gemeen gemaakt, en bijgevolg kan dienen voor andere schuldeisers dan de beslagleggende schuldeiser A. Met andere woorden, eenmaal dat A de trein op de rails heeft gezet, kunnen de andere schuldeisers daaraan eenvoudig hun wagonnetje aanhangen, in de plaats van verplicht te worden om zelf een nieuwe trein te laten vertrekken. Terwijl A als beslaglegger in het huidige systeem «master of the procedure» is, wordt hem nu dit recht ontnomen en wordt het initiatiefrecht over de voortgang van de procedure gemeen gemaakt. Aldus kan elke verzetdoende schuldeiser met een uitvoerbare titel de verkoop van de beslagen goederen vorderen, los van de beslissing terzake door de beslagleggende schuldeiser, en zonder dat een indeplaatsstelling moet worden gevorderd. Met andere woorden, het recht dat vandaag toekomt aan de beslaglegger bij vergelijking, wordt nu uitgebreid tot de verzetdoende schuldeiser met een uitvoerbare titel.

¹⁷ Verslag namens de Commissie voor Justitie van de Kamer, *Parl. St.*, Kamer, 1998-99, nr. 1969/5, p. 18.

13. Als men strikt de letter van de wet leest, in het bijzonder het tweede lid van art. 1524, Ger.W., dan zou men de indruk kunnen krijgen dat de wetgever hier uitgaat van de vroegere idee van het uitvoerend roerend beslag als realisatiemiddel en niet erkent dat dit eigenlijk, in de meerderheid van de uitvoeringsdossiers, een louter pressiemiddel is geworden. De tekst van de wet luidt immers dat de verzetdoener met een uitvoerbare titel tot de verkoop kan doen overgaan. De kostenbesparing bestaat er dan in dat men, om tot verkoop over te gaan, de beslagkosten vermijdt.

Het lijkt geen twijfel dat de verzetdoener met uitvoerbare titel die via het nieuwe art. 1524 Ger.W. de verkoop vordert, een uitvoeringsmaatregel in werking stelt, wat tot gevolg heeft dat alle garanties ter bescherming van de schuldenaar moeten worden nageleefd, met name betekening van zijn titel en van een bevel tot betalen.¹⁸ Daar deze vereisten door sommigen in twijfel worden getrokken, lijkt het mij noodzakelijk dat de wetgever hierin duidelijkheid zou brengen en dat de verplichting van betekening van de titel en van het bevel tot betalen, door de verzetdoende schuldeiser die tot verkoop wil doen overgaan, uitdrukkelijk in de wet zou worden ingeschreven.

14. Hoewel de wetgever een faciliteit invoert om tot een verkoop van in beslag genomen goederen te doen overgaan, zonder zelf een nieuw beslag of een beslag bij vergelijking te moeten leggen, lezen wij in de memorie van toelichting dat het niet de bedoeling is dat het aantal gerechtelijke verkopen zou toenemen. Dat is op zijn minst eigenaardig. Men voert een systeem in dat het gemakkelijker maakt om de verkoop te eisen, met als bedoeling dat het aantal verkopen niet toeneemt.

De reden hiervoor is dat men er blijkbaar toch – terecht – van uitgaat dat het roerend beslag een pressiemiddel is, namelijk dank zij de dreiging van een verkoop. Wat de wetgever dus beoogt, is niet dat de verzetdoener de verkoping zou vorderen, maar wel dat hij door de faciliteit om zonder bijkomende kosten de verkoop te kunnen eisen, nu ook kan dreigen met de verkoop. Men wil dus ook de andere schuldeisers met een uitvoerbare titel het pressiemiddel van het roerend beslag geven, zonder dat zij nogmaals beslag moeten leggen indien dat al eerder is gebeurd. Zo wordt het beslag werkelijk gemeen gemaakt, wat betreft het initiatiefrecht om de verkoop te vorderen. De wetgever meent dat op die manier kosten kunnen worden bespaard, doordat slechts een keer beslag moet worden gelegd.

15. Uit de omstandigheid dat de verzetdoener, zonder nieuw beslag te leggen, de verkoop kan vorderen en dus daarmee kan dreigen, leiden sommigen af dat de verzetdoener met een uitvoerbare titel zich kan wenden tot de gerechtsdeurwaarder die het eerste beslag heeft gelegd, maar wegens een aflossingsregeling de uitwinningprocedure niet verderzet, om mee te kunnen delen in deze vrijwillige afkortingen. De bedoeling is, zo staat te lezen in de memorie van toelichting, «om het recht van de schuldeiser op betaling af te dwingen en uiteraard niet om het aantal verkopen op te drijven». De achterliggende idee is dat, wanneer men deze schuldeiser B niet laat delen in de vrijwillige afkortingen die met A overeengekomen zijn, hij dan kan dreigen de verkoop

te doen doorgaan. Wegens deze dreiging zullen S en vooral schuldeiser A dan genoodzaakt zijn te aanvaarden dat B ook bij de aflossingen wordt betrokken, zo vervolgt de redenering.

Aldus blijkt het nieuwe art. 1524 Ger.W. – volgens de parlementaire voorbereiding – te beogen dat niet enkel het initiatiefrecht terzake van de beslagprocedure wordt gemeen gemaakt, maar ook het beslag zelf als executiemaatregel wordt gecollectiviseerd. Geheel in de lijn van het (spijtige) cassatiearrest van 11 april 1997 inzake toepassing van de evenredige verdeling bij derdenbeslag,¹⁹ kiest de wetgever – althans volgens de memorie van toelichting, maar niet volgens de wettekst zelf (zie verder) – voor een collectivisering van het beslag. De bedoeling zou dan zijn dat gerechtsdeurwaarders samenwerken en komen tot een volledige minnelijke regeling met een collectief aanzuiveringsplan voor de schulden van de debiteur, op een zo efficiënt en goedkoop mogelijke wijze.

16. Door het aantal opeenvolgende beslagen op dezelfde goederen van een schuldenaar en de daaraan verbonden kosten te beperken, wil de wetgever – steeds volgens deze betwistbare interpretatie – een soort van collectief beslag creëren, dat dan dient als basis voor de inning van diverse schuldvorderingen ten laste van een schuldenaar. In deze optiek is het dan niet meer nodig dat elke gerechtsdeurwaarder die opdracht krijgt een schuldvordering (vastgelegd in een uitvoerbare titel) te innen, telkens per uitvoerbare titel ten laste van eenzelfde debiteur een nieuw uitvoerend roerend beslag legt. Zodra een beslag is gelegd, hebben navolgende schuldeisers de mogelijkheid hun schuldvordering en de inning ervan te enten op het reeds gelegde beslag via het verzet. Aldus vervult de eerst beslagleggende gerechtsdeurwaarder, steeds in deze opvatting, de functie van centraliserende gerechtsdeurwaarder die optreedt (en de akten betekent) namens een bepaald aantal schuldeisers en bij wie de navolgende vorderingen ingediend worden ter inning.

Naar verluidt zou de wetgever hopen om op die manier verscheidene vliegen in een gerichte klap te slaan: een betere recuperatie van de vorderingen tegen een lagere kostprijs en op een nog humanere wijze dan vandaag al het geval is.

Een en ander blijkt ook uit vier van de vijf doelstellingen die in de parlementaire voorbereiding aan de nieuwe wet worden toegeschreven: «1) het collectieve karakter van alle procedures van gedwongen tenuitvoerlegging versterken door middel van eenvormige, gecentraliseerde, uitgebreide en efficiënte organieke openbaarheid; hierdoor de schuldenaar beschermen tegen opeenvolgende en nutteloze beslagleggingen en dus de uitvoeringskosten verminderen; 2) de gedwongen tenuitvoerlegging in het raam van het burgerlijk recht rationaliseren met inachtneming van de proceseconomie; 3) de schuldeisers op een meer doeltreffende wijze informeren omtrent de evolutie van de toestand van de schuldenaar, door hen in kennis te stellen van de ontwikkelingen en van de procedure-incidenten bij de tenuit-

¹⁸ In die zin ook E. DIRIX, «Beslag onder derden. Actuele ontwikkelingen», in *Naar het collectieve beslagrecht*, Studienamiddagen Gent en Leuven, 8 en 16 februari 2001, p. 15, nr. 24 *in fine*.

¹⁹ Cass. 11 april 1997, *R.W.* 1997-1998, 186, met noot E. DIRIX, *T.Not.* 1999, 253, *J.L.M.B.*, 1997, 911, met noot Georges DE LEVAL. Zie ook E. DIRIX, «Een derdenbeslag legt men nooit alleen», in A. VERBEKE, J. VERSTRAETE en L. WEYTS (red.), *Facetten van ondernemingsrecht. Liber amicorum Prof. Frans Bouckaert*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2000, 155-166.

voerlegging van de lopende procedures, zodat op grond van die gegevens de nodige nuttige maatregelen kunnen worden genomen; (...) 5) een instrument vormen om het passief te beoordelen van de schuldenaar die met een schuldoverlast te kampen heeft en de mogelijkheid bieden alternatieve oplossingen voor de gedwongen tenuitvoerlegging uit te werken».²⁰

IV. KRITIEK EN PRAKTISCHE VOORSTELLEN

17. Hoe mooi en nobel de bedoelingen van de wetgever ook mogen zijn, hij dient bij de invoering van nieuwe wetgeving steeds een aantal elementaire principes voor ogen te houden, zoals:

1) Duidelijkheid

Zet het doel van een nieuwe regeling duidelijk en uitdrukkelijk in de wet. Laat dit doel niet impliciet afleiden uit een memorie van toelichting of andere extrinsieke overwegingen.

2) Operationaliteit

Voer nieuwe regelen en procedures enkel in voor zover zij voldoende operationeel en werkbaar zijn in de praktijk van elke dag.

3) Neveneffecten

Zorg ervoor dat de ijver om aan bestaande gebreken te remediëren niet tot gevolg heeft dat nieuwe onvolkomenheden worden totstandgebracht.

18. De nieuwe wet zondigt in de hier onderzochte problematiek tegen elk van deze drie principes. Naast het formuleren van kritiek, bepleit ik hierna een correcte en praktisch haalbare uitleg en toepassing van artikel 1524.

A. De zonde tegen de duidelijkheid

19. Hoewel de wet letterlijk aangeeft hoe een verzetdoende schuldeiser op een eenvoudiger en goedkopere wijze dan vandaag kan overgaan tot het eisen van verkoop van de beslagen goederen, is het niet de bedoeling dat het aantal gerechtelijke verkopeningen zou toenemen. Uit de memorie van toelichting leren wij, zoals reeds uiteengezet, dat het enkel de bedoeling is dat de verzetdoener kan dreigen met een verkoop, zodat hij ook voordeel kan halen uit het afgesproken minnelijk afbetalingsplan.

20. Als het echt dit is wat de wetgever met zijn aanpassingen wil bereiken, waarom wordt dat dan niet met zoveel woorden in de wet gezegd? Waarom wordt dan niet een duidelijk uitgewerkt systeem van collectivisering van het beslag ingevoerd? Waarom moeten wij dit lezen in bedoelingen en wensen van de Minister in de parlementaire voorbereiding?

Ach, zal u nu zeggen, deze bedoeling volgt toch uit de tekst van de wet?

Ik ben daar nog zo zeker niet van. Waarom zou een schuldeiser die beslag heeft gelegd en nu met de debiteur een aflossingsplan is overeengekomen, moeten aanvaarden dat een andere verzetdoende schuldeiser kan eisen dat hij een deel van die vrijwillige afkortingen moet krijgen?

Simpel, zal u zeggen, namelijk omdat die andere schuldeiser anders kan dreigen om de verkoop te laten doorgaan. Onder die dreiging zal de debiteur dan wel niet meer geneigd

zijn om nog verder alleen aan die eerste schuldeiser vrijwillige afkortingen te doen, maar ook aan de verzetdoener.²¹

Wellicht zal dit soms zo werken. Maar die verzetdoende schuldeiser kan ook niet zomaar de verkoop vorderen. Als de verkoopstelling nutteloos en tergend is, dan zal dit frustratoir zijn en zal toepassing kunnen worden gemaakt van art. 866 Ger.W. Met andere woorden, in de mate dat het doen vaststellen van een verkoopdag door de verzetdoener manifest frustratoir zou zijn,²² zal hij de verkoop niet of niet zonder kwalijke gevolgen kunnen eisen. In dat geval is zijn dreiging met de verkoop veel minder erg dan op het eerste gezicht blijkt.

21. Als men echt wil dat de gerechtsdeurwaarder een centraliserende en bemiddelende rol op zich neemt om te komen tot een volledige schuldenregeling van de debiteur, waarom zegt men dat dan niet duidelijk en expliciet? En waarom voorziet men dan niet in de nodige middelen en bevoegdheden voor de gerechtsdeurwaarders om deze taak op zich te nemen? En waarom geeft men dan niet duidelijk aan waarin dan precies het verschil ligt tussen deze nieuwe volledige en collectieve schuldenaanzuivering en die van de collectieve schuldenregeling van art. 1675 Ger.W.?

Bovendien, als men een *de facto* collectieve schuldenregeling wil totstandbrengen via een gewoon beslag, waarom heeft men dan niet eerst ten gronde onderzocht op welke punten en waarom de bestaande collectieve schuldenregeling in de praktijk niet blijkt te werken? Of gaat onze Minister ervan uit dat de collectieve schuldenregeling goed functioneert? In voorkomend geval zou hij dan best eens een grondig veldonderzoek laten doorvoeren.²³

22. In de huidige stand van zaken, met de nieuwe wettekst voor ogen, moet ik concluderen dat het nieuwe art. 1524 Ger.W. moet worden geïnterpreteerd zoals het er staat, namelijk louter als een mogelijkheid om tot verkoop te doen overgaan zonder eerst een nieuw beslag te moeten leggen. Gemeenmaking van het initiatiefrecht dus, maar niets meer dan dat.

B. De zonde tegen de operationaliteit

23. Deze tweede zonde is de ergste. Als de wetgever een nieuw systeem invoert en in werking laat treden zonder dat dit op afdoende wijze werkbaar is in de praktijk van elke dag, dan bezondigt de wetgever zich aan onbehoorlijk bestuur. Het gaat niet op dat men theoretische beginselen formuleert, zeker in technische materies als het executie-

²¹ In de hypothese dat de debiteur ook aan de verzetdoener een afkorting zou betalen, zal de weigering van uitstel van verkoop door die verzetdoener misbruik uitmaken wanneer manifest vaststaat dat de door de schuldenaar aangeboden vrijwillige afkorting, met als doel de verkoop te vermijden, voor de schuldeiser meer baat brengt dan hetgeen hij in het beste geval als dividend zou kunnen ontvangen uit een evenredige verdeling na verkoop.

²² Dit is het geval zo manifest vaststaat dat de opbrengst van de beslagen goederen deficitair zou zijn.

²³ Zie onder meer K. BROECKX en B. DE GROOTE, «Collectieve schuldenregeling. Actuele knelpunten», in *Naar het collectieve beslagrecht*, Studienamiddagen Gent en Leuven, 8 en 16 februari 2001. Vergelijk ook het gerechtelijk akkoord, dat ook al niet blijkt te werken: L. THEUNISSEN, «Het gerechtelijk akkoord. Een slag in het water», in *Insolventierecht. Cahiers Themis*, Brugge, Die Keure, 2000, 57-66.

²⁰ *Parl. St.*, Kamer, 1998-99, nr. 1969/1, p. 4-5.

recht, en dan aan de rechtspractici zegt dat zij het maar moeten uitzoeken. Men vergeet dat de man of vrouw in de praktijk bij al wat hij of zij doet, niet zomaar vrijblijvend aan het «freewheelen» is, maar beslissingen neemt met consequenties voor anderen, voor schuldenaar en schuldeiser, voor burger en consument. Als dat slecht uitpakt, dan loopt die rechtspracticus het risico van beroepsaansprakelijkheid. Het lijkt mij evident dat elk kwalijk gevolg dat voortvloeit uit niet-operationele regelgeving op het aansprakelijkheidscontou van de overheid moet komen. Als men niet kan wachten met het invoeren van nieuwe regelen tot deze redelijkerwijze technisch operationeel zijn, dat men dan tenminste begint met het opzetten en spijzen van een aansprakelijkheidsfonds. Finaal is het natuurlijk wel weer de burger, de belastingbetaler, die dan het gelag betaalt.

24. Laat ons er nu, *pour le besoin de la cause*, van uitgaan dat de bedoeling uit de memorie van toelichting, namelijk komen tot een collectieve en volledige schuldenregeling tussen alle schuldeisers die zich bij het beslag hebben aangesloten, via het nieuwe verzet, effectief kan worden beschouwd als de correcte uitleg van art. 1524 Ger.W. Voor de goede orde beklemtoon ik dat ik meen dat deze interpretatie fout is, omdat zij geen steun vindt in de tekst van de wet. De reden waarom ik toch even in deze redenering wil meestappen, is dat ik wil aantonen dat deze uitleg, in combinatie met de wettekst die voorligt, niet werkbaar is in de praktijk.

Immers, de eerste vraag die rijst bij een dergelijke opvatting is: hoe moet die collectivisering van het beslag dan concreet worden totstandgebracht? De memorie van toelichting geeft daaromtrent fijntjes aan dat een vlotte toepassing van het tweede lid vereist dat de gerechtsdeurwaarder die als eerste beslag heeft gelegd, de nodige informatie en medewerking zal moeten verlenen aan de mandatarissen van andere schuldeisers met een uitvoerbare titel teneinde de formaliteiten en kosten te beperken. Hoe dat concreet moet gebeuren, hoe en welke kosten moeten en mogen worden aangerekend en verdeeld, dat mag Joost weten.

Het probleem is dat op de meest fundamentele vraag geen antwoord wordt gegeven: hoe moet je die ontvangen vrijwillige afkortingen verdelen onder de verschillende schuldeisers die zich aandienen om mee te spelen?

25. Alleen al het feit dat op deze voor de praktijk wezenlijke vraag wel vijf antwoorden mogelijk zijn, noopt tot de conclusie dat het nieuwe art. 1524 Ger.W., zo men een effectieve collectivisering van het beslag wenst, onmogelijk in werking kan treden zonder wetsaanpassingen. Immers, als er zoveel opties zijn, wat moet de rechtspracticus dan doen? Welke oplossing hij ook kiest, hij loopt steeds het risico dat bv. het Hof van Cassatie zal oordelen dat die optie de verkeerde was, met alle aansprakelijkheidsrisico's vandien. Vandaar ook mijn voorstel dat in een dergelijk geval de overheid aansprakelijk zou moeten zijn.

1° Eerste optie – Afspraak tussen partijen

26. Diverse auteurs stellen dat de vrijwillige aflossingen moeten worden verdeeld onder de schuldeisers die zich aansloten bij het beslag, volgens te maken afspraken tussen de partijen. Ik ben het ermee eens dat de gerechtsdeurwaarder kan proberen een vergelijk tot stand te brengen. Een echte optie is dit natuurlijk niet, omdat sowieso

moet worden bepaald hoe de verdeling zal moeten gebeuren zo er geen akkoord komt.

De gerechtsdeurwaarder zou aldus moeten optreden als een neutrale bewindvoerder in het belang van alle betrokkenen.²⁴ Hij zou alles in het werk moeten stellen om een akkoord tot stand te brengen tussen de debiteur en de verschillende schuldeisers. Nog sterker: «de sa compétence, son expérience, sa motivation et ses talents de persuasion dépendra la réussite de ce fragile équilibre entre des intérêts divergents».²⁵ Mooie en nobele woorden, die in theorie en in wonderland wellicht perfect kunnen werken.

Over de haalbaarheid in de dagelijkse praktijk, zonder dat de gerechtsdeurwaarder bijkomende wettelijke bevoegdheden krijgt, heb ik echter mijn twijfels. Deze moeilijke opdracht impliceert immers dat de schuldenaar en alle aangemelde schuldeisers akkoord moeten gaan over het bedrag van de afkorting én over welk deel van die afkorting aan wie toekomt. Uitgaande van maandelijkse afkortingen zal de gerechtsdeurwaarder na consultatie van de beslagbeheerders daar telkens weer nieuw bijgekomen schuldeisers moeten bij betrekken. Men mag niet vergeten dat de gerechtsdeurwaarder niet opereert binnen een gefixeerd of gekristalliseerd kader zoals in een faillissement of een collectieve schuldenregeling, maar in een context van continuïteit. De schuldenaar wordt niet getroffen door een grote samenloop ten aanzien van de totaliteit van zijn vermogen. Hij blijft dus contracteren en schulden maken. Er komen derhalve regelmatig nieuw schulden bij, wat tot gevolg heeft dat de gerechtsdeurwaarder vaak maandelijks zal moeten heronderhandelen, rekening houdende met nieuw bijgekomen crediteuren.

Ik vrees dat dit zal leiden tot een oeverloos getrouwtrek tussen de schuldeisers. Stelt men een pondspondsgewijze verdeling voor, op vrijwillige basis, dan is de schuldeiser met een kleine vordering misnoegd, omdat hij maar een fractie toegekend krijgt. Stelt men voor eerst de kleine schulden (bv. vorderingen tot beloop van slechts een paar duizend frank) integraal te betalen, dan voelen de schuldeisers met grote vorderingen zich in hun rechten geschaad. Waarom zouden zij van hun prerogatieven moeten afwijken om een kleine schuldeiser ter wille te zijn?

Wil men daarenboven ook nog even rekening houden met de financiële consequenties van dergelijke pendeldiplomatie door de gerechtsdeurwaarder? De administratieve beheers- en dossierkosten zullen oplopen. Er zal toch in een vergoeding moeten worden voorzien voor de gerechtsdeurwaarder die maandelijks met zes of zeven schuldeisers en de debiteur over en weer belt, mailt en faxt om tot het zo begeerde minnelijk akkoord te komen (zie daarover ook nog verder)?

2° Twee optie – Toepassing van het gelijkheidsbeginsel

27. Bepaalde auteurs zijn van oordeel dat, zo er geen akkoord kan worden gevonden tussen partijen, men de afkortingen dan moet verdelen volgens het gelijkheidsbeginsel. Aldus wordt geargumenteed dat de samenloop die normaliter pas ontstaat na de verkoop (bij roerend beslag) of de

²⁴ E. DIRIX, *l.c.*, in Studienamiddag Gent/Leuven, p. 15, nr. 25.

²⁵ V. VAN DEN HASELKAMP-HANSENNE, *l.c.*, *J.T.*, 2001, p. 264, nr. 7 in fine.

afgifte door de derdebeslagene (bij derdenbeslag) hier reeds «zijn schaduw vooruitwerpt».²⁶

Anderen schrijven zelfs dat hier al daadwerkelijk een samenloop zou ontstaan: wij zitten volgens hen dus al volop in de zon! Zeer expliciet stelt men dat het geen twijfel lijdt dat zich bij een dergelijke collectieve afbetalingsregeling een samenloop situatie voordoet, met name omdat verschillende schuldeisers hun verhaalrecht uitoefenen onder dreiging van beslag.²⁷ Met een dergelijke benadering van het begrip «samenloop» kan ik het niet eens zijn. Als er samenloop is zodra verschillende schuldeisers hun vordering willen innen onder dreiging van beslag, dan is er altijd samenloop. Ik wil gerust altijd met beslag dreigen. Voor de m.i. correcte definitie van samenloop verwijs ik naar wat ik ten aanhef daarover heb gezegd: samenloop, *paritas creditorum* en evenredige verdeling gelden enkel ten aanzien van de opbrengst van ingevolge uitwinning gerealiseerde activa.²⁸

In de optiek van de genoemde auteurs zou reeds in het stadium van de vrijwillige afkortingen aan de centraliserende gerechtsdeurwaarder het principe van de gelijkheid der schuldeisers gelden,²⁹ weliswaar enkel toegepast op hen die zich effectief hebben aangediend. In deze opvatting is het dus niet vereist dat de deurwaarder een actieve samenloop zou organiseren en op zoek zou gaan naar schuldeisers zoals bij een echte evenredige verdeling met toepassing van art. 1627 Ger.W.

Een bijkomende vraag bij deze opvatting is of men verdeelt volgens de initiële hoofdsom of volgens het openstaand saldo. In dit laatste geval kunnen de afkortingen voor een bepaalde schuldeiser, met een kleiner geworden openstaand saldo, plots sterk verminderd worden, namelijk telkens wanneer er een nieuwe schuldeiser bijkomt. Immers, de verdeelsleutel wordt dan herberekend: hoe kleiner (*in casu* het saldo van) de vordering, des te kleiner het aandeel in een afkorting.

28. Tevens vrees ik dat toepassing van de *paritas creditorum*-regel op de vrijwillige afkortingen nefast zal uitpakken voor schuldeisers met kleine vorderingen die slechts een habbekrats ontvangen. Ook bevoorrechte schuldeisers zul-

len groen lachen, omdat zij slechts betaald worden in verhouding tot de hoegroetheid van hun vordering, en daarbij voorafgegaan kunnen worden door gewone schuldeisers (met een veel grotere vordering).

Ik wil proberen dit effect in te schatten aan de hand van een cijfervoorbeeld. Wij gaan ervan uit dat er maandelijks een aflossing van 50.000 frank te verdelen valt. Tevens veronderstellen wij dat de schuldenaar het hierna vermelde aantal dossiers in uitvoering heeft en dat er geen nieuwe dossiers bijkomen. Aldus zijn er de volgende openstaande schulden:

BTW	100.000 fr.
Bevoorrechte Sociale Kas	250.000 fr.
Provinciebelasting	1.000 fr.
Kijk- en Luistergeld	7.000 fr.
Huisvuilbelasting	2.500 fr.
Factuur	380.000 fr.
Penale boeten	30.000 fr.
Factuur	4.500 fr.
	775.000 fr.

Als wij de maandelijkse aflossing van 50.000 frank pondsgewijs verdelen, dan komen wij tot het volgende resultaat:

toegerekend per maand

BTW	6.452 fr.
Bevoorrechte Sociale Kas	16.129 fr.
Provinciebelasting	65 fr.
Kijk- en Luistergeld	452 fr.
Huisvuilbelasting	161 fr.
Factuur 1	24.516 fr.
Penale boeten	1.935 fr.
Factuur 2	290 fr.

De kleine schuldeisers krijgen maandelijks een te verwaarlozen bedrag. Zo ontvangt de provincie 65 fr.

Indien we echter rekening houden met de realiteit, namelijk dat schulden zoals sociale kas, provinciebelastingen, kijk- en luistergeld jaarlijks terugkomen, en BTW eventueel elk kwartaal, dan ziet het er nog slechter uit voor de schuldeisers met niet-weerkerende vorderingen. In deze simulatie worden dezelfde openstaande schulden gebruikt als hierboven, maar elk kwartaal is er een bijkomende BTW-schuld van 100.000 frank en jaarlijks is er een bijkomende schuld voor de sociale kas ten bedrage van 250.000 frank, voor provinciebelastingen ten bedrage van 1.000 frank, voor kijk- en luistergeld ten bedrage van 7.000 frank en voor huisvuilbelasting ten bedrage van 2.500 frank.

²⁶ E. DIRIX en S. BRIJS, *l.c.*, R.W., 2000-2001, nr. 22, *in fine*.

²⁷ A. DE WILDE en V. SAGAERT, *l.c.*, R.W., 2000-2001, p. 915, nr. 5 die verwijzen naar E. DIRIX en S. BRIJS, die echter enkel stellen dat de samenloop «zijn schaduw vooruitwerpt» en naar de *Répertoire Notarial*, V^o *Saisie mobilière*, nr. 275.

²⁸ Cf. Rb. Turnhout 14 augustus 2000, R.W., 2000-2001, 1373.

²⁹ Cf. Gent 12 september 2000, R.W., 2000-2001, 1422, dat de gelijkheid van schuldeisers toepast in een gerechtelijke aanzuiveringsregeling, doch niet de voorrang ingevolge zekerheden. In dergelijk geval van collectieve schuldenregeling is er echter samenloop, *quod non* in onze hypothese van minnelijke afkortingen.

SIMULATIE WEERKERENDE SCHULDEN									
maand		BTW	Sociale kas	provincie	kijk- en luistergeld	huisvuil	factuur 1	penale boeten	factuur 2
1	toegerekend	6.452 fr.	16.129 fr.	65 fr.	452 fr.	161 fr.	24.516 fr.	1.935 fr.	290 fr.
	saldo	93.548 fr.	233.871 fr.	935 fr.	6.548 fr.	2.339 fr.	355.484 fr.	28.065 fr.	4.210 fr.
2	toegerekend	6.452 fr.	16.129 fr.	65 fr.	452 fr.	161 fr.	24.516 fr.	1.935 fr.	290 fr.
	saldo	87.096 fr.	217.742 fr.	870 fr.	6.096 fr.	2.178 fr.	330.968 fr.	26.130 fr.	3.920 fr.
3	toegerekend	6.452 fr.	16.129 fr.	65 fr.	452 fr.	161 fr.	24.516 fr.	1.935 fr.	290 fr.
	saldo	80.644 fr.	201.613 fr.	805 fr.	5.644 fr.	2.017 fr.	306.452 fr.	24.195 fr.	3.630 fr.
4	toegerekend	11.429 fr.	14.286 fr.	57 fr.	400 fr.	143 fr.	21.714 fr.	1.714 fr.	257 fr.
	saldo	169.216 fr.	187.327 fr.	748 fr.	5.244 fr.	1.874 fr.	284.738 fr.	22.480 fr.	3.373 fr.
5	toegerekend	11.429 fr.	14.286 fr.	57 fr.	400 fr.	143 fr.	21.714 fr.	1.714 fr.	257 fr.
	saldo	157.787 fr.	173.041 fr.	691 fr.	4.844 fr.	1.731 fr.	263.024 fr.	20.766 fr.	3.116 fr.
6	toegerekend	11.429 fr.	14.286 fr.	57 fr.	400 fr.	143 fr.	21.714 fr.	1.714 fr.	257 fr.
	saldo	146.358 fr.	158.755 fr.	634 fr.	4.444 fr.	1.588 fr.	241.310 fr.	19.052 fr.	2.859 fr.
7	toegerekend	15.385 fr.	12.821 fr.	51 fr.	359 fr.	128 fr.	19.487 fr.	1.538 fr.	231 fr.
	saldo	230.973 fr.	145.935 fr.	583 fr.	4.085 fr.	1.460 fr.	221.822 fr.	17.514 fr.	2.628 fr.
8	toegerekend	15.385 fr.	12.821 fr.	51 fr.	359 fr.	128 fr.	19.487 fr.	1.538 fr.	231 fr.
	saldo	215.588 fr.	133.144 fr.	532 fr.	3.726 fr.	1.322 fr.	202.335 fr.	15.976 fr.	2.397 fr.
9	toegerekend	15.385 fr.	12.821 fr.	51 fr.	359 fr.	128 fr.	19.487 fr.	1.538 fr.	231 fr.
	saldo	200.203 fr.	120.293 fr.	481 fr.	3.367 fr.	1.204 fr.	182.848 fr.	14.438 fr.	2.166 fr.
10	toegerekend	15.385 fr.	12.821 fr.	51 fr.	359 fr.	128 fr.	19.487 fr.	1.538 fr.	231 fr.
	saldo	284.819 fr.	107.472 fr.	430 fr.	3.008 fr.	1.075 fr.	163.361 fr.	12.899 fr.	1.935 fr.
11	toegerekend	15.385 fr.	12.821 fr.	51 fr.	359 fr.	128 fr.	19.487 fr.	1.538 fr.	231 fr.
	saldo	269.434 fr.	94.651 fr.	379 fr.	2.649 fr.	947 fr.	143.874 fr.	11.361 fr.	1.704 fr.
12	toegerekend	15.385 fr.	12.821 fr.	51 fr.	359 fr.	128 fr.	19.487 fr.	1.538 fr.	231 fr.
	saldo	254.049 fr.	81.830 fr.	328 fr.	2.290 fr.	819 fr.	124.387 fr.	9.823 fr.	1.473 fr.
13	toegerekend	14.976 fr.	18.720 fr.	75 fr.	524 fr.	187 fr.	14.227 fr.	1.123 fr.	168 fr.
	saldo	339.073 fr.	313.111 fr.	1.253 fr.	8.766 fr.	3.132 fr.	110.160 fr.	8.700 fr.	1.305 fr.
14	toegerekend	14.976 fr.	18.720 fr.	75 fr.	524 fr.	187 fr.	14.227 fr.	1.123 fr.	168 fr.
	saldo	324.097 fr.	294.391 fr.	1.178 fr.	8.242 fr.	2.945 fr.	95.933 fr.	7.577 fr.	1.137 fr.
15	toegerekend	14.976 fr.	18.720 fr.	75 fr.	524 fr.	187 fr.	14.227 fr.	1.123 fr.	168 fr.
	saldo	309.121 fr.	275.671 fr.	1.103 fr.	7.718 fr.	2.758 fr.	81.706 fr.	6.454 fr.	969 fr.

In de tiende maand is de eerste BTW-schuld ten bedrage van 100.000 frank afgelost, zodat de verdeelsleutel dan wordt aangepast. Aangezien er echter in dezelfde maand weer een nieuwe BTW-schuld ten bedrage van 100.000 frank bijkomt, blijven de toegerekende bedragen ongewijzigd tegenover de negende maand. Het effect van de weerkerende schulden ten nadele van de gewone schuldeiser blijkt duidelijk voor factuur 1. De afkortingen worden steeds kleiner.

3° Derde optie – Wettige redenen van voorrang

29. Hoe zit het dan met de wettige redenen van voorrang? Gelden die dan ook op de vrijwillige afkortingen? Momenteel beweert gelukkig niemand dat ontvangen afkortingen evenredig moeten worden verdeeld, rekening houdende met voorrechten en hypotheek. Dit zou een ramp zijn voor de niet-bevoorrechte schuldeisers, die dan ook al in de fase van de vrijwillige afkortingen hun boeltje mogen pakken. Dit blijkt ook uit de hiernavolgende simulatie.

	betalingen	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
BTW	100.000 fr.						48.309 fr.	48.309 fr.	3.382 fr.	XXXXX	
Bevoorrechte Sociale Kas	250.000 fr.	50.000 fr.	50.000 fr.	50.000 fr.	50.000 fr.	50.000 fr.	XXXXX	XXXXX	XXXXX	XXXXX	
Provinciebelasting	1.000 fr.						483 fr.	483 fr.	34 fr.	XXXXX	
Kijk- en Luistergeld	7.000 fr.								772 fr.	830 fr.	830 fr.
Huisvuilbelasting	2.500 fr.								84 fr.	XXXXX	
Factuur 1	380.000 fr.						1208 fr.	1208 fr.	41.922 fr.	45.077 fr.	45.077 fr.
Penale boeten	30.000 fr.								3.310 fr.	3.559 fr.	3.559 fr.
Factuur 2	4.500 fr.								496 fr.	534 fr.	534 fr.
		50.000 fr.	50.000 fr.	50.000 fr.	50.000 fr.	50.000 fr.	50.000 fr.	50.000 fr.	50.000 fr.	50.000 fr.	50.000 fr.

Wij zien dat de gewone schuldeisers pas na acht maanden een eerste betaling ontvangen. Dit geldt dan alleen nog in de veronderstelling dat er geen nieuwe schulden bijkomen, hetgeen in de praktijk meestal wel het geval blijkt te zijn. In het algemeen kunnen we stellen dat bevoorrechte schuldeisers vaak jaarlijks (bv. sociale kas) of om het kwartaal (bv. B.T.W.) een nieuwe vordering hebben, waardoor de niet-bevoorrechte schuldeisers meestal op hun honger blijven zitten.

Iedereen lijkt van mening te zijn dat voorrechten en pandrechten in deze fase nog niet aan de orde zijn, omdat het onderpand van die zekerheidsrechten nog niet is aangetast. Wie zal mij echter garanderen dat het ondenkbaar is dat een rechtbank of het Hof van Cassatie in die zin zou oordelen? Het reeds genoemde cassatiearrest van 11 april 1997 had ik ook niet verwacht. Hoewel de lagere rechtspraak van oordeel was dat geen verdeling diende te worden opgemaakt zolang slechts een schuldeiser beslag had gelegd in handen van de derde-beslagene, besliste het hoogste Hof dat, ingeval beslag onder derden is gelegd, altijd een actieve samenloop moet worden georganiseerd conform art. 1627 Ger.W., ook al legde slechts een schuldeiser beslag onder derden.

*4° Vierde optie – Correcte en praktisch haalbare uitleg –
Toepassing van art. 1253 BW*

30. Ik heb hierboven al aangegeven dat de collectivisering van het beslag en de verplichting om andere schuldeisers te laten meedelen in de vrijwillige afkorting louter gebaseerd is op overwegingen in de parlementaire voorbereiding, en niet blijkt uit de tekst van de wet. Slechts indien er een duidelijke wettelijke grondslag voorhanden is, *quod non*, is het mogelijk om af te wijken van de gemene regel van art. 1253 B.W. Volgens deze bepaling heeft de schuldenaar die verschillende schulden betaalt, het recht te verklaren welke schuld hij wil voldoen. Gelden die de debiteur aan de gerechtsdeurwaarder afgeeft in het raam van een minnelijk aflossingsplan, is geen in beslag genomen geld noch geld dat voorkomt uit de realisatie van beslagen goederen. De schuldenaar blijft baas over de toedeling van deze gelden.

Indien men een collectivisering van de vrijwillige afkortingen, zonder duidelijke wettelijke grondslag aanvaardt, dan wordt deze regel van art. 1253 B.W. op onwettige wijze buiten werking gesteld.³⁰ De debiteur die in handen van de gerechtsdeurwaarder (die dreigt met verkoop) betaalt, heeft dan de mogelijkheid niet meer te verklaren welke schuld hij wil voldoen. Hij moet gelijktijdig een betaling doen aan alle schuldeisers die zich hebben aangemeld, zoniet kan de verkoop toch doorgaan in opdracht van de schuldeiser die niets ontvangt. Er moet aan elke schuldeiser worden betaald en de schuldenaar kan niet meer kiezen aan wie wel en aan wie niet. Hij kan enkel nog inspelen op het bedrag van de betaling: wie krijgt wat. En dat is nu net het probleem: voor de vaststelling van de verdeelsleutel van de ontvangen aflossingen geeft de wetgever geen richtlijnen.

Ondanks de intentieverklaringen in de memorie van toelichting lijkt het mij dat het nieuwe art. 1524 Ger.W. minimalistisch, dit wil zeggen realistisch moet worden geïn-

terpreteerd als een mogelijkheid om zonder nieuw beslag een verkoop te eisen, maar ook niets meer dan dat. Op te merken valt dat ook onder het nieuwe art. 1524 Ger.W. een beslag bij vergelijking en een nieuw beslag mogelijk blijft. Er is met andere woorden geen verbod om een nieuw beslag te leggen, voor zover dit redelijkerwijze kan worden verantwoord. Dit is bv. zo indien de eerste beslaglegger voor een kleine vordering slechts beslag legde op TV en stereo. Een volgende schuldeiser met een grotere vordering kan dan geheel de inboedel in beslag nemen. De bewering dat het nieuwe art. 1524 Ger.W. de eerste beslaglegger verplicht tot beslag op alle lichamelijke roerende goederen in een keer, teneinde de rechten van latere schuldeisers via verzet veilig te stellen, vindt geen steun in de wet en zelfs niet in de parlementaire voorbereiding.

31. Op de vrijwillige afkortingen die een schuldeiser A ontvangt, blijft art. 1253 B.W. van toepassing. Van enige verplichte collectivisering daarvan is geen sprake. Andere schuldeisers kunnen op deze gelden geen rechten laten gelden. Niets belet de gerechtsdeurwaarder uiteraard om, zoals in de eerste optie omschreven, te proberen zijn bemiddelende rol maximaal uit te spelen en tot een akkoord te komen.

Met toepassing van het nieuwe tweede lid van art. 1524 Ger.W. dienen deze latere schuldeisers geen nieuw beslag te leggen om een verkoop te eisen. Zij kunnen hun schuldenaar onder druk zetten om ook aan hen afkortingen te betalen via de dreiging om de beslagprocedure verder te zetten door het stellen van een nieuwe verkoopdag. De schuldenaar zal dan rechtstreeks met de verzetdoende schuldeiser (of diens mandataris) contact moeten opnemen om het bedrag van de afkortingen te bepalen en het tijdstip waarop moet worden betaald, waarbij ook wordt afgesproken dat de afkortingen aan die schuldeiser (of diens mandataris) rechtstreeks worden betaald. Vervolgens moet de schuldenaar zijn maandelijke afbetalingen nakomen, zoniet kan opnieuw via de instrumenterende gerechtsdeurwaarder worden verzocht een nieuwe verkoopdag te stellen. Dit scenario kan zich voordoen voor iedere navolgende verzetdoende schuldeiser. Er is dan ook geen sprake van een collectieve invorderingsprocedure. De te betalen afkortingen sporen niet gelijk en de nieuwe dagstellingen voor een verkoop kunnen zich opstapelen. Het enige verschil met de huidige individuele invorderingsprocedure is dan het vermijden van de extra beslagkosten per invorderingsdossier.

De instrumenterende gerechtsdeurwaarder waarover sprake is in de wet, die tot verkoop kan doen overgaan, is m.i. niet noodzakelijk de (eerste) beslagleggende gerechtsdeurwaarder, maar wel de gerechtsdeurwaarder die instrumenteert voor de schuldeiser die de verkoop eist. Indien deze optreedt voor de verzetdoende schuldeiser, en dus niet zelf het beslag heeft gelegd, dan kan hij de verkoopdag stellen op basis van het bestaande gemene beslag waarvan hij aan de beslagleggende gerechtsdeurwaarder een gewaarmerkt afschrift kan vragen. In een binnenkort te verschijnen artikel zal ik dit systeem concreet en praktisch nader uitwerken.

*5° Vijfde optie – Maximalistische opvatting – De
gerechtsdeurwaarder als collectieve vereffenaar*

32. Omgekeerd zou men de niet in de wettekst uitgedrukte noch uitgewerkte (zogenaamde) bedoeling van de wetgever

³⁰ Cf. Cass. 20 november 1999, *R.W.*, 2000-2001, 875, met noot RUTTEN.

zeer ernstig kunnen nemen en art. 1524 Ger.W. zo interpreteren dat aan deze doelstellingen een maximale invulling wordt gegeven.

In deze optiek komt het er op aan om de gerechtsdeurwaarder die het eerste beslag heeft gelegd aan te duiden als de centrale en neutrale vereffenaar, die een collectief en volledig aanzuiveringsplan moet uitwerken tussen alle schuldeisers die zich aanmelden. Om dat als een echte vereffenaar te kunnen doen, dient hij, in het belang van de debiteur enerzijds en de massa van schuldeisers anderzijds over voldoende bevoegdheid en vrijheid te beschikken om tot een degelijk plan te kunnen komen. Hij is het best geplaatst om de situatie van de schuldenaar goed in te schatten en te beoordelen of de voorgestelde afkortingen in verhouding staan tot de draagkracht van de schuldenaar. In eerste instantie moet hij uiteraard streven naar een akkoord tussen alle betrokkenen (zie daarover reeds bij de eerste optie). Indien evenwel geen akkoord haalbaar blijkt te zijn, dient hij met een ruime mate van vrijheid, zonodig autoriteit de afkortingen te kunnen verdelen zoals hij het redelijk en nuttig vindt. Op vrij verregaande wijze wordt de gerechtsdeurwaarder dan een daadwerkelijke «commissaris voor executie».³¹

Ik zou geen enkele gerechtsdeurwaarder durven adviseren om aldus te handelen. Het is duidelijk dat dit enkel kan met een zeer expliciete wettelijke grondslag. Die is zeker niet te vinden in de huidige wettekst. De aldus handelende gerechtsdeurwaarder zou dan ook door schuldeisers aansprakelijk kunnen worden gesteld wegens de in hun ogen willekeurige verdeling.

De vraag rijst of een dergelijke positie van de gerechtsdeurwaarder, zelfs met een duidelijke en uitdrukkelijk wettelijke regeling in voornoemde zin, opportuun is. Het valt immers niet goed in te zien hoe de deurwaarder naar eigen inzicht afkortingen kan verdelen. De gerechtsdeurwaarder treedt hier dan op als een soort van eerste rechter, steeds onderworpen aan de controle *ex post* van de beslagrechter. Het risico van aansprakelijkheid omdat de doorgevoerde verdeling van de afkortingen door de ene of de andere schuldeiser onbillijk wordt beschouwd, lijkt mij bijzonder groot. Hoogstens zou kunnen worden overwogen om aan de gerechtsdeurwaarder, in het geschetste scenario, de bevoegdheid te geven om autoritair te beslissen dat de geëiste verkoop niet kan plaatshebben, omdat de voorgestelde afkortingen redelijk zijn. De verdeling van deze afkortingen moet dan evenwel gebeuren volgens vooropgestelde regelen. Te denken valt aan het toepasselijk verklaren van de wettige redenen van voorrang. Dit impliceert derhalve een fundamentele wijziging van het leerstuk van de samenloop (zie boven). Hoeft het nog nadere uitleg dat een expliciete wettelijke basis voor deze problematiek absoluut nodig is? Het nut van een dergelijke evolutie durf ik te betwijfelen (zie verder in V).

C. De zonde van de neveneffecten

33. Ook op dit vlak zijn de zonden van de nieuwe wet niet min. De zonde bestaat erin dat men beoogt en beweert aan

bepaalde gebreken van de bestaande regeling te remediëren, maar dat men tegelijk nieuwe gebreken creëert. Men heeft m.a.w. niet goed de bijsluiter gelezen en beseft niet dat het medicament zware neveneffecten sorteert. Het is een bekend fenomeen, ook in de fiscale wetgeving. Men stopt een gat dicht en daardoor creëert men een nieuwe loophole. Ik geef slechts enkele voorbeelden.

1° Eerste neveneffect – De twee richtingen van de proceseconomie

34. Een van de zeer lovenswaardige bedoelingen van de wet is dat het executierecht proces-economischer wordt: meer efficiëntie met minder kosten. Daar dromen wij allemaal van, niet alleen in het executierecht. Aldus kan de verzetdoener met een uitvoerbare titel zijn wagon vastkoppelen aan de rijdende beslagtrein en een verkoop doen vaststellen zonder een nieuw beslag te leggen. Tevens hoopt men dat de gemeenmaking van het beslag ertoe leidt dat nieuwe vaststellingen voor een verkoop en daarop volgende aanplakkingen collectief gebeuren, dit wil zeggen niet voor een schuldeiser, maar met een exploit voor alle schuldeisers die hierom verzoeken. Dit zal ongetwijfeld uitvoeringskosten besparen. Dat zijn zoveel eenheden op het credit ten voordele van de debiteur. Laat ons dat even concretiseren.

De kostprijs van een beslag is variabel, afhankelijk van de in te vorderen hoofdsom en de eventuele hindernissen waarmee het gepaard gaat (assistentie slotenmaker en politie). De variabele kostenpost van een beslag is het ereloon van de gerechtsdeurwaarder, dat varieert van 650 tot 3.888 fr. De tussenkomst van een slotenmaker kan variëren tussen 900 en 5.000 fr. (afhankelijk van het soort slot). Indien politie nodig is, kost dit 202 fr. Daarnaast zijn er vaste kosten: vacatierecht per uur: 1.211 fr. (tenzij de hoofdsom minder dan 1.500 fr. bedraagt, dan kost de vacatie per uur 606 fr.), vacatie betekening 351 fr., nazicht beslagberichten 435 fr., opmaken en neerleggen van het beslagbericht 325 fr. (per bericht), bijlagen wetsartikelen 408 fr., reiskosten (varieert per arrondissement) gemiddeld 350 fr., adresverificatie 418 fr., getuige 202 fr., reservatie veilingzaal (gemiddeld 200 à 400 fr.), en in voorkomend geval zegels en registratie: 1.400 fr. Indien het beslag wordt gelegd tegen twee of meer personen, liggen bepaalde kostenposten iets hoger. Eventueel komen daar bovenop nog de kosten van een aangezekende zending en vertaling. Het goedkoopste beslag komt op circa 3.200 fr. De kost kan (zeldzaam) oplopen tot 12.000 fr. Uit de praktijk blijkt dat een beslag voor een hoofdsom van 80.000 fr. ongeveer 6.000 à 8.000 fr. kost. Door een defiscalisering zou de kostprijs van een beslag al minstens met 1.400 fr. per akte kunnen worden verminderd. Als de overheid zo graag de kosten drukt, waarom dan niet beginnen met te snijden in eigen vlees?

Een exploit nieuwe dagstelling voor een verkoop kent net als het beslag vaste en variabele posten. Voor een hoofdsom van 80.000 frank kost dit ongeveer 4.600 frank (zegels en registratie inbegrepen). Men mag ongeveer hetzelfde bedrag rekenen voor een aanplakking. Indien een schuldenaar het overeengekomen betaalplan stipt opvolgt, wordt in de huidige praktijk nooit een verkoopdag betekend.

Het nieuwe systeem van gemeenmaking van beslag zonder collectivisering, kan dus leiden tot een besparing van de beslagkosten. In de – m.i. af te keuren – optie van een echte

³¹ Zie mijn tekst «De gerechtsdeurwaarder anno 2001», in Verslagboek Congres Brussel 18 november 2000, Nationale kamer van gerechtsdeurwaarders.

collectivisering, waarbij een gerechtsdeurwaarder optreedt voor alle schuldeisers, wordt de besparing groter: een beslag, een betekening verkoopdag, een aanplakking voor de collectiviteit van schuldeisers. Stellen we even dat er vandaag door drie schuldeisers drie beslagen zouden worden gelegd, tegen een kostprijs van 8.000 frank, d.i. in totaal 24.000 frank. Het nieuwe art. 1524 Ger.W. levert dan een besparing van 16.000 frank. Stel ook even dat er twee betekeningen van verkoopdag zouden zijn en twee aanplakkingen, d.i. in totaal 18.400 frank. In de optie van de collectivisering zou dat telkens een zijn, hetgeen nog eens een besparing oplevert van circa 9.000 frank.

35. Proceconomie werkt echter in twee richtingen. Tenover dit credit van 25.000 frank moet men het debet plaatsen van de bijkomende en nieuwe kosten die het nieuwe systeem zal genereren. Ik geef een aantal voorbeelden.

De consultatie van de beslagberichten zal zeer frequent en veel meer dan vandaag het geval is moeten gebeuren. Er kunnen dagelijks nieuwe verzetten bijkomen. Elke raadpleging kost geld. Men spreekt nu van circa 400 frank per keer. Of dit haalbaar is, valt af te wachten, maar laat ons niet vergeten dat twintig raadplegingen al 8.000 frank kosten, hetgeen overeenkomt met de kost van een uitgespaard beslag.

Uiteraard moet ook de opmaak van een bericht van beslag of verzet worden gerekend. Wij kunnen ervan uitgaan dat dit vergelijkbaar zal zijn met de huidige situatie.

Als men opteert voor de af te keuren optie van collectivisering van het beslag via een centraliserende gerechtsdeurwaarder, dan zal deze daarvoor een tarief moeten aanrekenen. Er zal een onderhandelingsrecht en verdelingsrecht moeten worden toegekend. In de mate dat een tweede en derde gerechtsdeurwaarder, gecontacteerd door de diverse schuldeisers, bij de onderhandelingen betrokken blijft, zullen ook deze gerechtsdeurwaarders beheerskosten moeten aanrekenen. Als de gerechtsdeurwaarder maandelijks over de afkortingen moet bemiddelen (er komen immers nieuwe schuldeisers bij), dan zal een dergelijk recht maandelijks verschuldigd zijn. Ik kan hier uiteraard niet aangeven hoe dit tarief concreet moet worden bepaald, en het zal ongetwijfeld in verhouding staan tot het aantal betrokken schuldeisers en de concrete inspanningen en handelingen die de gerechtsdeurwaarder moet stellen. Een maandelijks onderhandelings- en verdelingsrecht van circa 2.000 frank lijkt mij niet onrealistisch.³² Na een half jaar is dit 12.000 frank, wat al overeenkomt met ons tweede uitgespaarde beslag en bijna de helft van de uitgespaarde kost van de betekening van de verkoop en de aanplakking.

Of de besparingen zo enorm zullen zijn als men ons in de parlementaire voorbereiding wil doen geloven, is dus helemaal niet zo zeker. Ik begrijp trouwens niet waarom men niet eerst een grondig onderzoek heeft gedaan naar de proceseconomische effecten van de recentelijk ingevoerde collectieve schuldenregeling. Ik zou wel eens willen weten hoe de erelonen van de schuldbemiddelaars in deze procedures hebben bijgedragen tot kostenbesparingen in het voordeel van de debiteur.

³² In vergelijking met de tarieven voor schuldbemiddelaars is dit een bescheiden bedrag.

2° Tweede neveneffect – Minder bescherming van de schuldenaar

36. Dat de verzetdoende schuldeiser met een uitvoerbare titel nu gewoon de verkoopstelling kan vorderen, wordt voorgesteld als een gunst voor de debiteur, omdat hij geen nieuwe beslagkosten aan zijn broek zal hebben. Een belangrijke maatregel van bescherming voor de debiteur is hierbij echter weggefallen.

Krachtens art. 1520 Ger.W. moet er minstens een termijn van een maand verlopen tussen de betekening van het beslag en de verkoop. Voorts bepaalt art. 1521 Ger.W. dat, indien de verkoop plaatsheeft op een andere (dit is latere) dag dan in de betekening (van het beslag) is vermeld, de debiteur daartoe moet worden opgeroepen minstens vier werkdagen vóór de verkoop. Hieruit volgt dat een beslagleggende schuldeiser aan de debiteur een maand respijt moet laten, de eerste keer dat hij de verkoop vordert. Deze regel biedt de schuldenaar een vorm van bescherming die hem de nodige tijd en ademruimte geeft om de verkoop te voorkomen. Deze periode verleent aan de betrokkenen de vereiste negotiatieruimte, zodat aan een minnelijk afbetalingsplan kan worden gewerkt, en er effectief zelden tot verkoop wordt overgegaan.

In de nieuwe regeling kan de verzetdoende schuldeiser, voor zover er al een maand is verstreken sinds de betekening van het beslag, de verkoop doen vaststellen enkel rekening houdend met de korte termijn van vier dagen. Hieruit volgt derhalve dat een dergelijke schuldeiser, reeds vanaf de eerste keer dat hij een verkoop vordert, geen respijt van een maand moet laten. Van enige onderhandelingsruimte voor de debiteur is geen sprake meer. Hij kan gewoon de adem worden afgesneden.

Het is m.i. evident dat dit moet worden aangepast, zodat de verzetdoener ook verplicht is om de eerste keer dat hij de verkoop zou doen vaststellen, een minimumtermijn van een maand te respecteren.

3° Derde neveneffect – Schending van de privacy

37. De centralisatie, informatisering en nationalisering van de beslagberichten schenden op wezenlijke punten de privacy van de debiteur. Ik ben geen aanbieder van de privacy-goeroe en ik ben zeker niet van mening dat de privacy een onaantastbare heilige koe is. Wel heb ik steeds bepleit dat schending van de privacy enkel toegestaan is in de mate dat hiervoor een verantwoorde grondslag bestaat en dat het proportionaliteitsbeginsel wordt gerespecteerd.³³

Nochtans heeft de wetgever oog gehad voor de bescherming van de privacy. Dit blijkt uit de vele preventieve en repressieve maatregelen die in art. 1389bis Ger.W. zijn opgenomen. Toch is dit niet voldoende. De privacy van de schuldenaar wordt geschonden, omdat de accuraatheid, de actualiteit en de updating van de berichten van beslag en verzet niet goed is geregeld. Hierdoor wordt de kredietwaardigheid van de debiteur misleidend en soms verkeerd voorgesteld. Ik geef enkele voorbeelden.

38. In de wet is niet bepaald dat de schuldenaar in kennis moet worden gesteld van het feit dat een bericht van verzet

³³ Onlangs nog in dit tijdschrift: «Recht is Balans is een Werkwoord», *R.W.*, 2000-2001, 970-974.

tegen hem is opgenomen, overeenkomstig art. 1390, § 2, Ger.W. Bij nader inzien blijkt dit probleem te kunnen worden opgelost door toepassing van de gemeenrechtelijke regels van de privacywet van 1992. Ingevolge art. 9 van deze wet kan worden aangenomen dat de houder van het bestand van de berichten verplicht zal zijn om de schuldenaar van het bericht van verzet in kennis te stellen.³⁴

39. De omstandigheid dat de controle op de gegrondheid van de in het bestand opgenomen verzetten mank loopt, kan een misleidend beeld van de situatie van de debiteur doen ontstaan, en derhalve zijn privacy schenden. Een vordering waarvoor een bericht van verzet kan worden verzonden, moet volgens art. 1390, § 2, Ger.W. louter voldoen aan het vereiste van art. 1628 Ger.W., dus niet betwist zijn of vastgesteld zijn bij een titel, zelfs onderhands. De vergelijking met de evenredige verdeling gaat niet op, omdat de debiteur in die context een ontwerp van het proces-verbaal van verdeling ontvangt en daartegen opmerkingen kan formuleren, onder meer inzake het betwiste karakter van een vordering.

Het risico dat onterechte verzetten in het bestand worden opgenomen, is dan ook groot. De verzending van het bericht van verzet gebeurt door «bemiddeling»³⁵ van de gerechtsdeurwaarder of de griffie. Terwijl van de eerste kan worden vereist dat hij een *prima facie*-controle doorvoert inzake de gegrondheid van het verzet, en daar in voorkomend geval aansprakelijk voor zou kunnen worden gesteld, lijkt dit niet mogelijk ten aanzien van de griffier.³⁶ De griffies zijn niet uitgerust noch bedoeld om, zelfs al is het maar oppervlakkig, een controle door te voeren van de gegrondheid van een verzet.³⁷ Verzetten die via de griffie passeren, worden derhalve zonder enige controle in het bestand binnenge-sluist. Trouwens, ook voor de gerechtsdeurwaarder is het doen van een *prima facie*-controle niet zo evident: hoe kan hij weten of de vordering al dan niet wordt betwist?³⁸

Een wetsaanpassing waarbij wordt bepaald dat een bericht van verzet enkel in het bestand van berichten kan worden ingebracht via een gerechtsdeurwaarder, is aange-wezen.

40. Nog problematischer is de bepaling van art. 1390^{septies}, vierde lid, Ger.W. De verzetdoende schuldeiser zonder uitvoerbare titel, die zelf nog niets kan doen inzake gedwongen tenuitvoerlegging, kan wel dankzij deze bepaling verhinderen dat een bericht van beslag zonder zijn toestemming wordt geschrapt.³⁹ Ondanks het feit dat de verzetdoener zelf geen uitwinning kan doorvoeren, omdat hij geen uitvoerbare titel heeft, kan hij de schrapping van het bericht van beslag verhinderen. Waarom zou de verzetdoener trouwens akkoord gaan met de schrapping, zo-lang hij niet betaald is? Dit biedt schuldeisers zonder uit-voerbare titel een bijkomend drukkingsmiddel om betalingen af te dwingen. De bescherming van de rechten van de debiteur komt hier op de helling te staan. Men mag er niet aan denken welke de gevolgen kunnen zijn als in-cassobureaus dit systeem ontdekken en via dergelijke ver-zetten onterechte vorderingen of abusieve strafbedingen zouden gaan afdwingen.

De wet biedt een enkel criterium of richtlijn op grond waarvan de rechter zou kunnen oordelen of een dergelijke weigering van een verzetdoende schuldeiser al dan niet ge-rechtvaardigd is. Een wetsaanpassing die hieromtrent dui-delijkheid verschaft, is noodzakelijk. Wellicht kan hier aansluiting worden gezocht bij de vereisten van bewarend beslag (art. 1413 en 1415 Ger.W.).

Tevens zou best worden bepaald dat art. 1390^{septies}, vierde lid, Ger.W. niet geldt voor een verzetdoende schul-deiser zonder uitvoerbare titel. Aldus zou een dergelijke schuldeiser de schrapping van het bericht van beslag, in voornoemd geval van voldoening van de oorzaak van het beslag, niet kunnen tegenhouden. Het beslagbericht, maar ook de daarop geënte berichten van verzet, zouden in-gevolge de voldoening van de schuld waarvoor beslag werd gelegd, alle moeten worden geschrapt.

In geval de verzetdoener over een uitvoerbare titel be-schikt, zou kunnen worden bepaald dat in het bestand van berichten enkel de informatie vermeld in art. 1390, § 1, 2°, 3°, 6° en 8° Ger.W. behouden blijft en dat al het overige, met het oog op de privacybescherming van de debiteur, zou worden geschrapt. Behouden worden dan enkel de vermelding van de identiteit van de beslagen schuldenaar; de datum, aard, plaats en datum van betekening van het beslag; in voorkomend geval een korte beschrijving van de aard van de inbeslaggenomen lichamelijke roerende goederen en de identiteit van de instrumenterende gerechtsdeurwaarder. Onder meer de vermelding van de aard en het bedrag van de vordering en de schuldeiser voor wie beslag werd gelegd, zouden dan kunnen worden geschrapt.

41. Voorts is in meer algemene zin een oplossing voor de actualiteit en accuraatheid van het bestand van berichten een absoluut vereiste. Men zal mij tegenwerpen dat dit wordt opgelost via het recht van de schuldenaar op toegang tot en op verbetering inzake de berichten die op hem be-trekking hebben. Art. 1391, § 6, Ger.W. verklaart de artikelen 10 tot 15 van de Privacywet van 1992 immers van toepassing op elkeen die in het bestand van berichten is

³⁴ S. BRIJS, «Naar een centraal elektronisch bestand van beslagberichten», in *Naar het collectieve beslagrecht*, Studenamid-dagen Gent en Leuven, 8 en 16 februari 2001, gereviseerde tekst te verschijnen in het verslagboek, Antwerpen, Intersentia, 2001, nr. 74.

³⁵ In de Franse tekst: «par l'intermédiaire».

³⁶ *Contra* V. VAN DEN HASELKAMP-HANSENNE, *l.c.*, J.T., 2001, 259 die ervan uitgaat dat ook de griffier dient te verifiëren of de vordering voldoet aan de vereisten van art. 1628 Ger.W.

³⁷ In dezelfde zin S. BRIJS, *l.c.*, gereviseerde tekst, te verschijnen in he verslagboek. Antwerpen, Intersentia, 2001, nr. 24, die evenwel ten onrechte de gerechtsdeurwaarder reduceert tot een mandataris van de betrokken schuldeiser. Naar mijn mening is de gerechts-deurwaarder een «auxiliaire de justice» die wel wordt gecontacteerd door een schuldeiser, maar niet zijn lasthebber is. Dit zou immers niet verenigbaar zijn met zijn opdracht als openbare en ministeriële ambtenaar. Zie nader in mijn bijdrage «De gerechtsdeurwaarder anno 2001», in *De gerechtsdeurwaarder. De keuze voor de toekomst*, Congres te Brussel, 18 november 2000, te verschijnen in het verslagboek van het congres.

³⁸ Eerlijkheidshalve moet worden opgemerkt dat de gerechts-deurwaarder vandaag al met een vergelijkbaar probleem wordt geconfronteerd in het raam van een bewarend beslag onder derden met toepassing van art. 1445 Ger.W. Dit beslag is mogelijk zonder toelating van de beslagrechter indien de schuldeiser beschikt over onderhandse stukken waaruit blijkt dat de vordering zeker, vaststaand en opeisbaar is (art. 1415 Ger.W.) en spoedeisend is (art. 1413 Ger.W.). Dit artikel blijkt in de praktijk geen aanleiding te geven tot noemenswaardige problemen

³⁹ Hij kan tevens de hernieuwing van het bericht vragen.

opgenomen. Dit is echter onvolkomen, omdat hier het initiatief van de debiteur wordt vereist. Voor een daadwerkelijke bescherming van de debiteur lijkt het mij noodzakelijk dat een verplichting zou worden ingevoerd voor de schuldeiser tot schrapping van het bericht binnen een bepaalde termijn na betaling van de schuld (bv. drie dagen, zoals de termijn voor het invoeren van het bericht na beslag), met mogelijkheid van schadevergoeding in geval van nalatigheid.

V. CONCLUSIE

A. Geen collectivisering – Wetsaanpassingen ter bescherming van debiteur

42. Het nieuwe art. 1524 Ger.W. brengt geen collectivisering van de beslagprocedure. Althans, dat staat niet in de wet. Misschien wel ten dele in de parlementaire voorbereiding. Dat laatste kan mij niet deren. De tekst van de wet is duidelijk en werkbaar en zinvol in de zin van gemeenmaking van beslag, als een faciliteit om schuldeisers te laten dreigen met een verkoopstelling, zonder dat de kosten van een nieuw beslag moeten worden gedaan. Zo men een collectivisering van de beslagprocedure wil, dan moet men dat duidelijk regelen in de wet.

Indien de wetgever verkiest geen enkele aanpassing door te voeren, dan kan art. 1524 Ger.W. in de huidige versie, m.i. niet anders worden uitgelegd dan zoals hierboven beschreven in de «vierde optie», namelijk als een loutere mogelijkheid voor de verzetdoener met een uitvoerbare titel om tot verkoop te doen overgaan zonder een nieuw beslag te moeten leggen.

43. Nochtans lijkt het mij dat, zelfs in deze interpretatie van art. 1524 Ger.W., toch een aantal wetsaanpassingen nodig zijn, met name met het oog op een afdoende bescherming van de schuldenaar. Ik denk aan de veralgemening van de termijn van een maand voor eerste vaststelling van de verkoop, voor elke afzonderlijke schuldeiser, ook de verzetdoener (zie boven). Ook zou, als hierboven gezegd, uitdrukkelijk moeten worden bepaald dat de verzetdoener die tot verkoop wil doen overgaan, zijn titel en een bevel tot betalen moet betekenen aan de debiteur.

B. Collectivisering? – Substantiële reparatiewet vereist

44. Indien men nu toch zou beweren dat de nieuwe wet een collectivisering van het beslag brengt, louter op grond van overwegingen in de parlementaire voorbereiding, dan lijkt het mij in elk geval onmogelijk om deze wet in werking te laten treden zonder dat er eerst een hele trits aanpassingen is doorgevoerd, zodat een dergelijke collectivisering werkbaar en operationeel kan zijn.

Een reparatiewet of, zoals men het in Nederland noemt, een bezemwet, is dan echt onontbeerlijk. Het zou ongehoord zijn om een collectivisering van het beslag in werking te laten treden, zonder dat de meest essentiële technische aspecten duidelijk geregeld zijn.

Ik denk aan duidelijk regelen inzake de verdeling van de afkortingen, een goed onderbouwde sterke centrale positie van de gerechtsdeurwaarder met de nodige bevoegdheden (zie mogelijke invulling daarvan in de «vijfde optie»), een

regeling over de nieuwe tarieven en alle beheers- en andere administratieve kosten die volgen uit het systeem, enz.

C. Beslagberichten – Wetsaanpassingen ter bescherming van debiteur

45. Heeft men een degelijke kost- en baatanalyse gemaakt inzake de invoering van dit geïnformatiseerd centraal bestand? Niet alleen het opzetten ervan, maar ook en vooral het beheer, het instandhouden en goed laten functioneren zal veel geld, tijd en energie kosten. Er moet ook weer een commissie worden opgericht, die toezicht moet uitoefenen (art. 1389bis/8 e.v. Ger.W.). Zal dit Beheers- en toezichtscomité de nodige middelen krijgen om behoorlijk te werken? Het zou niet de eerste keer zijn dat een commissie louter op papier bestaat.

46. Het risico dat het nationale bestand van berichten niet *up to date* en accuraat zal zijn, vormt een onaanvaardbare schending van de privacy van de debiteur. Ook om hieraan te remediëren zijn een aantal wetsaanpassingen vereist. Ik heb er een aantal vermeld: termijn voor verplichte schrapping van bericht na betaling van de schuld; vereiste van toestemming van verzetdoende schuldeiser voor schrapping van beslagbericht, enkel en alleen indien de verzetdoener beschikt over een uitvoerbare titel.

D. Praktijkevaluatie van collectieve schuldenregeling

47. Ten slotte meen ik dat de beginselen van behoorlijk bestuur vereisen dat wanneer men overweegt om een per definitie individuele uitvoeringsmaatregel als het beslag te collectiviseren, men eerst lering trekt uit vroegere ervaringen. Een praktijkgericht onderzoek over de prestatie van de collectieve schuldenregeling is dan niet zomaar een idee dat ik ter overweging zou willen meegeven. Het lijkt mij een absolute must. Wij hebben nu al een tweetal jaar een collectieve procedure voor de gewone burger. Is het onlogisch om te stellen dat, vooraleer een nieuwe *de facto* collectieve schuldenregeling in te voeren, best eerst eens een evaluatie wordt gedaan van de sterke en zwakke punten van de bestaande *de iure* collectieve schuldenregeling?

In het bijzonder zou moeten worden onderzocht in welke mate de collectieve schuldenregeling proces-economisch werkt en de kosten voor de debiteur heeft beperkt. Tevens zou het mij ten eerste interesseren om enig zicht te krijgen op de efficiëntie van recuperatie van vorderingen in deze procedures.

48. Hierbij moet, zoals gezegd, goed voor ogen worden gehouden dat de collectieve schuldenregeling in beginsel functioneert binnen een gemakkelijker beheersbare, namelijk vrij statische context, ingevolge de grote samenloop. Dit zou in elk geval niet zo zijn voor het collectieve beslag, waarbij de gerechtsdeurwaarder opereert binnen een dynamische, steeds evoluerende omgeving, waarin zich steeds nieuwe bijkomende schulden kunnen aandienen. Dit heeft tot gevolg dat de deficiënties die men aangaande de collectieve schuldenregeling kan aanduiden, zowel qua proces-economie als qua efficiëntie van voldoening van de verdeling, wellicht *a fortiori* en in nog sterkere mate zullen gelden bij een volledige en collectieve regeling van schulden in het raam van beslagmaatregelen.

E. Liever geen collectivisering

49. In welke hypothese ook, wetsaanpassingen zijn, zoals hierboven aangetoond, absoluut nodig. Ik roep de wetgever op om de inwerkingtreding van de bepalingen van de wet van 29 mei 2000 inzake beslagberichten en inzake roerend beslag, voor onbepaalde tijd op te schorten. Ik hoop dat de wetgever zich vervolgens opnieuw aan tafel zet om, met de mensen uit de diverse beroepsgroepen, eerst goed na te denken over wat men nu precies wil, om dat dan om te zetten in een duidelijke en voor de praktijk werkbare en haalbare wettekst. Hierbij moet ten minste rekening worden gehouden met de genoemde principes van duidelijkheid, operationaliteit en neveneffecten.

50. Naar mijn oordeel kan worden betwijfeld of de invoering van een hybride mechanisme zoals collectivisering van beslag, aangewezen is. Vandaag is er een min of meer duidelijke situatie met enerzijds een individuele executie-maatregel, het beslag,⁴⁰ en anderzijds collectieve maatregelen zoals faillissement, gerechtelijk akkoord en collectieve schuldenregeling. Het lijkt mij opportuun om dit onderscheid te behouden. Dit belet niet dat kosten-besparende maatregelen steun verdienen, zoals de mogelijkheid om tot verkoop te doen overgaan door een verzetdoende schuldeiser met een uitvoerbare titel, zonder een nieuw beslag te moeten leggen.

Maar dit is nog iets anders dan de effectieve collectivisering van het beslag. Dit zou wel eens kunnen «one bridge

too far» zijn, waarbij het beslag verwordt tot een soort van «antichambre» van de collectieve schuldenregeling of het faillissement. Het risico is groot dat dit dan een systeem wordt dat mossel noch vis is, en voor alle betrokkenen leidt tot verwarring en inefficiëntie.

51. Moge de wetgever a.u.b. niet vergeten dat de doelstelling niet enkel kan zijn om kosten te besparen, maar dat ook de mogelijkheid van invordering moet worden gevrijwaard. Het uitgangspunt is toch nog altijd dat verbintenissen moeten worden nagekomen, ook al kan dit niet worden geëist op een wijze die ingaat tegen de menselijke waardigheid van de schuldenaar.

Ook al zou men kiezen voor collectivisering van het beslag, deze optie mag niet leiden toe een collectieve inertie. Hopelijk degeneert het beginsel van de *paritas creditorum* niet verder, zoals vandaag al het geval is bij faillissement, tot de «peanuts-gelijkheid», dit is de garantie dat alle schuldeisers zo gelijk zullen worden behandeld dat zij allen op gelijke wijze niets of een habbekrats van hun vordering zullen zien. Als men de recuperatie van vorderingen nog meer op de helling plaatst, dan drijft de overheid de schuldeiser in de handen van *mala fide*-incassobureaus die lak hebben aan fundamentele rechten van de debiteur en enkel oog hebben voor hun omzet en winstcijfers.

Men zal dan kunnen terugblikken op wetgeving die met de debiteur in het vaandel, diezelfde debiteur offert op het altaar van de ongecontroleerde machtseconomie.

Alain VERBEKE
Buitengewoon Hoogleraar
Advocaat

⁴⁰ Behoudens het genoemde betreurenswaardige arrest van het Hof van Cassatie van 11 april 1997.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER – 28 MAART 2000

Voorzitter: de h. Forrier

Rapporteur: de h. Maffei

Openbaar ministerie: de h. du Jardin

Advocaten: mrs. Nelissen Grade, Bützler, Houtekier en De Gryse

Bevoegdheid en aanleg – Materiële bevoegdheid – Politie-rechtbank – Vergoedingsregeling zwakke weggebruiker – Bevoegdheid als strafrechter – Burgerlijke rechtsvordering tot vergoeding van door motorrijtuig veroorzaakte schade – Voorafgaande aansprakelijkheidsbeoordeling – Onverenigbaarheid

De verplichting die art. 29bis, eerste lid, W.A.M.-wet oplegt aan de verzekeraar die de aansprakelijkheid dekt van de eigenaar, de bestuurder of de houder van het motorrijtuig dat bij een verkeersongeval is betrokken, om de lichamelijke

letsels of het overlijden te vergoeden, houdt geen verband met enige fout van de verzekerde. De beoordeling van deze aldus van elk foutbegrip losgekoppelde verplichting van de W.A.M.-verzekeraar is onverenigbaar met de in art. 14, § 2, W.A.M.-wet en in art. 89, § 5 Landverzekeringsovereenkomst vervatte voorafgaande of gelijktijdige beoordeling van de tegen de verzekerde voor het strafrecht ingestelde burgerlijke rechtsvordering tot vergoeding van de door het motorrijtuig veroorzaakte schade. Voornoemde artikelen zijn, krachtens art. 29bis, achtste lid, W.A.M.-wet niet van toepassing op de vordering van het slachtoffer of zijn rechthebbenden gestoeld op art. 29bis, eerste lid, W.A.M.-wet.

De meer voordelige vergoedingsregeling van art. 29bis W.A.M.-wet voor het slachtoffer van een verkeersongeval doet geen afbreuk aan de beperkte beoordelingsbevoegdheid van de politierechter om, als strafrechter, alleen op grond van de beoordeling van de schuld van de beklaagde, kennis te nemen van de bij hem ingestelde civiele vorderingen. De versnelde en veralgemeende schaderegeling die art. 29bis W.A.M.-wet beoogt, is niet verenigbaar met dit verplicht voorafgaand aansprakelijkheidsoordeel van de strafrechter.

B. en A. t/ N.V. M. en N. e.a.

Gelet op het bestreden vonnis, op 18 januari 1999 in hoger beroep gewezen door de Correctionele Rechtbank te Hasselt;

II. Op de voorziening van H.B. en M.A. handelend in eigen naam en in hun hoedanigheid van bestuurders van de goederen van hun zoon Bart B.:

...

E. In zoverre de voorziening gericht is tegen de beslissing op de door de eisers tegen de N.V. M. en N. ingestelde burgerlijke rechtsvorderingen gebaseerd op art. 29bis W.A.M.-wet:

Over het tweede middel, gesteld als volgt:

schending van art. 418, 420, Sw., 1382, 1383 B.W., 2, 601bis, 807, 1042, Ger. W. (art. 601bis ingevoegd bij de wet van 11 juli 1994), 4, van de Voorafgaande Titel Sv., ingevoegd bij de wet van 17 april 1878 en gewijzigd bij de wet van 11 juli 1994, 138, 60bis, 172, 174, Sv. (art. 138, 6°bis, gewijzigd bij de wetten van 21 februari 1959 en 11 juli 1994; art. 174 gewijzigd bij de wet van 31 mei 1955), 14, § 2, 29bis, §§ 1, 2 en 5, van de wet van 21 november 1989 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen ook genoemd W.A.M.-wet (art. 29bis gewijzigd bij wet van 30 maart 1994 en vervangen bij de wet van 13 april 1995), 89, § 5, van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst,

*doordat het bestreden vonnis van gedeeltelijke bevestiging, statuerend over de burgerlijke vorderingen van de eisers H.B. en M.A., optredende als beheerders hunner huwgemeenschap en als ouders en wettelijke beheerders over de persoon en de goederen van hun minderjarige zoon Bart B., de verweerster N.V. M. veroordeelt om aan de eisers te betalen respectievelijk provisies van $15.000 : 2 = 7.500$ fr. en $20.000 : 2 = 10.000$ fr. met aanstelling van de geneesheer-deskundige om Bart B. te onderzoeken en verslag neer te leggen, op volgende gronden: betreffende de toepassing van art. 29bis W.A.M.-wet: Art. 29bis W.A.M.-wet geeft aan de zwakke weggebruiker (fietser, voetganger, inzittende) een vorderingsrecht tegen de verzekeraar B.A.-voertuigen van het in het ongeval betrokken voertuig voor schade voortvloeiend uit lichamelijk letsel, met uitzondering van de stoffelijke schade. Overeenkomstig art. 4 van Voorafgaande Titel Sv. kan de burgerlijke rechtsvordering tot herstel van de schade, veroorzaakt door het misdrijf, terzelfder tijd en voor dezelfde rechters worden vervolgd als de strafvordering. De bevoegdheid van de strafrechter met betrekking tot de burgerlijke rechtsvordering is aldus beperkt tot de schade die uit het misdrijf voortvloeit. In de mate dat art. 29bis W.A.M.-wet aan de burgerlijke partij een hogere vergoeding toekent dan hetgeen hem op grond van het door de betichte gepleegde misdrijf toekomt, is de rechtbank niet bevoegd om te oordelen over de vergoeding die aan het slachtoffer verschuldigd is op grond van art. 29bis W.A.M.-wet. De bevoegdheid van de strafrechter om de verzekeraar die vrijwillig of gedwongen tussenkomt in het geding, *in solidum* met de verzekerde te veroordelen spruit voort uit art. 14 van de wet van 21 november 1989 (W.A.M.) en art. 89 van de wet op de landverzekeringsovereenkomst van 25 juni 1992*

en niet uit art. 29bis W.A.M.-wet, dat een eigen specifieke rechtsgrond geeft aan de zwakke weggebruiker tot het verkrijgen van een vergoeding los van art. 4 Voorafgaande Titel Sv.,

terwijl, eerste onderdeel, de politierechtbank niet alleen bevoegd is om kennis te nemen van de burgerlijke vordering tot herstel van de schade die uit het misdrijf voortvloeit dat terzelfder tijd en voor dezelfde rechters wordt vervolgd, maar eveneens van alle andere vorderingen tot vergoeding van de schade die is ontstaan uit een verkeersongeval (schending van art. 4, van de Voorafgaande Titel Sv. en art. 138, 6°bis Sv., 601bis Ger. W., 418 en 420 Sw., 1382 en 1383 B.W.); dat dientengevolge de politierechtbank eveneens bevoegd is om kennis te nemen van de onderhavige vordering tot schadevergoeding van de eisers gegrond op art. 29bis van de W.A.M.-wet en strekkende tot vergoeding ten laste van de verzekeraar van alle schade, met uitzondering van stoffelijke schade, ontstaan bij een verkeersongeval waarbij een motorrijtuig is betrokken, veroorzaakt aan het slachtoffer en zijn rechthebbenden en voortvloeiend uit lichamelijk letsel; dat aan deze bevoegdheid van de politierechtbank geen afbreuk wordt gedaan door het feit dat de schadevergoeding toegekend bij art. 29bis van de W.A.M.-wet, die niet verminderd wordt in geval van verdeling van aansprakelijkheid tussen de bestuurder en het slachtoffer, hoger ligt dan de bij het gemene recht toegekende schadevergoeding (schending van art. 29bis van de wet van 21 november 1989, 4 Voorafgaande Titel, en 138, 6°bis Sv. en 601bis, Ger. W.); dat daarbij de eisers als benadeelden gerechtigd zijn de verzekeraar in de zaak te betrekken als zou de zaak voor een burgerlijk gerecht zijn gebracht, zodat de eisers voor de politierechtbank de vergoeding van hun schade kunnen vorderen, ook al ligt deze vergoeding hoger dan het gemene recht zou toekennen (schending van art. 4 Voorafgaande Titel, en 138, 6°bis Sv., 601bis, Ger. W., 14, § 2, 29bis, §§ 1, 2 en 5, van de wet van 21 november 1989, 89, § 5, van de wet van 25 juni 1992);

tweede onderdeel, aan de bevoegdheid van de politierechtbank om kennis te nemen van de door de eisers ingestelde vordering tot vergoeding van de schade voortvloeiende uit de lichamelijke letsels veroorzaakt door het verkeersongeval, geen afbreuk wordt gedaan voor het gedeelte van de vergoeding dat hoger ligt dan het gemene recht ingevolge de niet-toepassing van de verdeling der aansprakelijkheid tussen de bestuurder W.R. en het slachtoffer; dat het immers geenszins de bedoeling van de wetgever is geweest de bevoegdheid om kennis te nemen van de vergoeding van het lichamelijk letsel dat het slachtoffer heeft geleden, te verdelen over verschillende rechtbanken, al naar gelang van de hoegrootheid van de vergoeding in vergelijking met het gemene recht; dat de wetgever integendeel de bespoediging van de schaderegeling voor de slachtoffers voor ogen had (schending van art. 4 Voorafgaande Titel, en 138, 6°bis Sv., 601bis, Ger. W., 29bis, §§ 1, 2 en 5, van de wet van 21 november 1989);

Wat het eerste onderdeel betreft:

Overwegende dat de civielrechtelijke bevoegdheid van de politierechter, die geadieerd wordt op grond van art. 138bis, 6°, Sv., begrensd blijft tot de burgerlijke rechtsvordering gestoeld op de in dit artikel vermelde misdrijven, en tot de

op deze vordering gestoelde tussenkomst van de verzekeraar of het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds, onder de limitatieve voorwaarden bepaald bij art. 14 en 16 W.A.M.-wet, art. 80, § 4, Verzekeringscontrolewet en art. 89, § 5, Landverzekeringwet;

Dat voor de ontvankelijkheid van deze tussenkomsten voor de strafrechter enig verband met de te verrichten schuldbeoordeling, grondslag van de tegen de beklaagde ingestelde strafvordering en burgerlijke rechtsvordering, is vereist;

Overwegende dat de verplichting die art. 29bis, eerste lid, W.A.M.-wet oplegt aan de verzekeraar die de aansprakelijkheid dekt van de eigenaar, de bestuurder of de houder van het motorrijtuig dat bij een verkeersongeval is betrokken, om de lichamelijke letsels of het overlijden te vergoeden, geen verband houdt met enige fout van de verzekerde;

Dat de beoordeling van deze aldus van elk foutbegrip losgekoppelde verplichting van de verzekeraar onverenigbaar is met de in art. 14, § 2, van deze wet en in art. 89, § 5, Landverzekeringwet vervatte voorafgaande of gelijktijdige beoordeling van de tegen deze verzekerde voor het strafrecht ingestelde burgerlijke rechtsvordering tot vergoeding van de door het motorrijtuig veroorzaakte schade;

Dat bijgevolg deze artikelen, krachtens art. 29bis, achtste lid, W.A.M.-wet, op de vordering van het slachtoffer of zijn rechthebbenden, gestoeld op art. 29bis, eerste lid, W.A.M.-wet niet van toepassing zijn;

Overwegende dat de bijzondere vergoedingsregeling van dit artikel alsook artikel 601bis Ger. W., dat de bevoegdheid van de politierechtbank als burgerlijke rechtbank betreft, aan de bevoegdheid van de politierechter om als strafrechter alleen van burgerlijke vorderingen die gestoeld zijn op de strafvordering, kennis te nemen, niets toevoegen;

Dat deze strafrechter niet bevoegd is om van de vordering op grond van art. 29bis W.A.M.-wet kennis te nemen;

Dat het onderdeel faalt naar recht;

Wat het tweede onderdeel betreft:

Overwegende dat, zoals blijkt uit het antwoord op het eerste onderdeel, de meer voordelige vergoedingsregeling van art. 29bis W.A.M.-wet voor het slachtoffer van een verkeersongeval geen afbreuk doet aan de beperkte beoordelingsbevoegdheid van de politierechter om, als strafrechter, alleen op grond van de beoordeling van de schuld van de beklaagde, kennis te nemen van de bij hem ingestelde civiele vorderingen;

Dat de versnelde en veralgemeende schaderegeling die dit artikel beoogt, niet verenigbaar is met dit verplicht voorafgaand aansprakelijkheidsoordeel van de strafrechter;

Dat het onderdeel faalt naar recht;

...

NOOT – Bij dit arrest bevestigt het Hof van Cassatie, op gemotiveerde wijze, het cassatiearrest dat op 3 maart 1999 werd gewezen (*J.T.* 1999, 533, *Verkeersrecht* 1999, 1104, noot Th. Papart).

Zie betreffende de standpunten in de rechtspraak en de rechtsleer met betrekking tot de bevoegdheid van de politierechter zitting houdende in strafzaken, om kennis te ne-

men van de burgerlijke partijstelling van het slachtoffer of zijn rechthebbenden tegen de W.A.M.-verzekeraar op grond van art. 29bis W.A.M.-wet, in het bijzonder bij vrijspraak van de beklaagde of bij verdeling van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid tussen beklaagde en slachtoffer, Van Schoubroeck, C. «Overzicht van de rechtspraak inzake de vergoeding van verkeersslachtoffers op grond van art. 29bis W.A.M.-wet», in Jura Falconis (red.), *Actuele aspecten van verkeersaansprakelijkheid*, Gent, Larcier, 2000, 49-54.

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER – 3 APRIL 2000

Voorzitter: de h. Marchal

Rapporteur: de h. Boes

Openbaar ministerie: mevr. De Raeve

Advocaten: mrs. Bützler en Gérard

Arbeidsovereenkomst bedienden – Concurrentiebeding – Ondernemingen met internationaal activiteitsveld – Afwijkend concurrentiebeding – Geografische beperking – Locaties van werkelijke concurrentie

In een onderneming met een internationaal activiteitsveld is een afwijkend concurrentiebeding mogelijk waarbij o.m. wordt afgeweken van de normale wettelijke geografische beperkingen voor het concurrentiebeding, conform de modaliteiten van de C.A.O.-N.A.R. nr. 1bis van 21 december 1978. Voor deze afwijking gelden geen bijzondere beperkingen, zodat geldig is een afwijkend concurrentiebeding in een individuele overeenkomst dat niet beperkt blijft tot de plaatsen waar de werknemer de werkgever werkelijk concurrentie kan aandoen.

Van W. t/ C.V. E.

Gelet op het bestreden arrest, op 27 november 1998 gewezen door het Arbeidshof te Brussel;

...

Overwegende dat krachtens art. 65, § 2, vijfde lid, 2°, van de Arbeidsovereenkomstenwet van 3 juli 1978, de geldigheid van elk concurrentiebeding onderworpen is aan de voorwaarde dat het geografisch beperkt wordt tot de plaatsen waar de werkmán de werkgever werkelijk concurrentie kan aandoen, gelet op de aard van de onderneming en haar actieradius, en niet verder mag reiken dan 's lands grondgebied; dat, krachtens art. 86, § 1, van de Arbeidsovereenkomstenwet, deze bepaling ook van toepassing is op bedienden;

Overwegende dat krachtens art. 86, § 2, van de Arbeidsovereenkomstenwet, in ondernemingen die een internationaal activiteitsveld hebben, in de vormen en onder de voorwaarden vastgesteld in een in de schoot van de Nationale Arbeidsraad gesloten overeenkomst, afgeweken kan worden van het bepaalde in voormeld art. 65, § 2, vijfde lid, 2°, voor de bedienden die tewerkgesteld zijn aan werken die hen rechtstreeks of onrechtstreeks in staat stellen kennis te verkrijgen van praktijken die eigen zijn aan de onderneming en waarvan het benutten buiten de onderneming voor deze laatste nadelig kan zijn;

Overwegende dat de vormen en voorwaarden waarin van de voormelde geografische beperking in het concurrentiebeding kan worden afgeweken, bepaald zijn in de collectieve arbeidsovereenkomst nr. 1bis van de Nationale Arbeidsraad van 21 december 1978 tot aanpassing van de collectieve arbeidsovereenkomst nr. 1 van 12 februari 1970 betreffende het afwijkingsbeding van niet-mededinging aan de wet betreffende de arbeidsovereenkomsten, algemeen verbindend verklaard bij K.B. van 6 maart 1979; dat art. 3 van de collectieve arbeidsovereenkomst van 21 december 1978 bepaalt: «In het kader van artikel 86, § 2, van de wet betreffende de arbeidsovereenkomsten en van onderhavige collectieve arbeidsovereenkomst, kunnen de modaliteiten van het afwijkingsbeding van niet-mededinging vastgesteld worden bij collectieve arbeidsovereenkomst op het niveau van de bedrijfstak, bij ontstentenis daarvan, op het niveau van de onderneming, en bij ontstentenis van overeenkomst op dat niveau, bij individuele overeenkomst tussen de werkgever en de bediende»;

Overwegende dat het arrest op niet bekritiseerde wijze aanneemt dat art. 86, § 2, van de Arbeidsovereenkomstenwet te dezen van toepassing is en dat de in deze wetsbepaling bedoelde afwijkingen in de individuele overeenkomst tussen de partijen konden worden toegelaten;

Overwegende dat geen bijzondere beperkingen voor de toegelaten afwijking met betrekking tot de voorwaarde bepaald in art. 65, § 2, vijfde lid, 2°, van de Arbeidsovereenkomstenwet, in de voormelde collectieve arbeidsovereenkomst van 21 december 1978 zijn vastgelegd, en meer in het bijzonder niet bepaald is dat niet mag worden afgeweken van de voorwaarde dat het concurrentiebeding geografisch beperkt moet blijven tot de plaatsen waar de werkmans de werkgever werkelijk concurrentie kan aandoen;

Dat het arrest derhalve vermag de in de individuele arbeidsovereenkomst tussen de partijen overeengekomen afwijking van de bedoelde geografische beperking van het concurrentiebeding, waarbij dit beding territoriaal van toepassing werd gesteld, niet alleen in België en Nederland maar ook in Luxemburg, geldig te verklaren, hoewel het arrest vaststelt dat dus het toepassingsgebied «wat nutteloos uitgebreid» werd tot Luxemburg dat «in het raam van hun activiteiten niet door de partijen bezocht werd, om de eenvoudige reden dat er geen kerncentrales op dat grondgebied gevestigd zijn»;

...

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

8e KAMER – 21 FEBRUARI 2000

Voorzitter: de h. Van Houche

Raadsheren: de hh. Vangenechten en Jaques

Openbaar ministerie: de h. Vanden Eede

Advocaten: mrs. Van Put loco De Roeck en Gevers loco Van Doorn

Valsheid in geschrifte – Strafrechtelijk beschermd geschrift – Conclusies

Een strafrechtelijk beschermd geschrift is een geschrift sensu stricto, dat een bedoeling uitdrukt, een juridische

draagwijdte heeft en het openbaar vertrouwen geniet. Dit laatste betekent dat de overheid of particulieren die er kennis van nemen of aan wie het wordt voorgelegd, overtuigd kunnen worden van de akte of van het juridisch feit in het geschrift vastgelegd of kunnen gerechtigd zijn daaraan geloof te hechten.

Conclusies zijn een op schrift gestelde verdediging van een procespartij, en vormen de weergave van diens standpunt in de procedure. Een dergelijke weergave is louter subjectief, en dit zowel betreffende de feiten die aan het geschil ten grondslag liggen, als voor wat betreft de juridische oplossing die er volgens die procespartij aan gegeven moet worden. Conclusies bieden niet het voor het rechtsverkeer noodzakelijke vertrouwen van echtheid en juistheid van de erin bevatte feiten en bieden de rechter geen onvoorwaardelijk vermoeden van waarachtigheid. Zij vallen bijgevolg buiten het toepassingsgebied van de art. 193 e.v. Sw.

O.M. t/ B.

...

Overwegende dat beklaagde te dezen wordt vervolgd hoofdens, als dader/mededader, valsheid in geschrifte en gebruik, meer bepaald met betrekking tot valsheid in conclusies;

Overwegende dat er valsheid in geschrifte is wanneer, in een geschrift door de wet beschermd, de waarheid wordt vervalst, op een door de wet omschreven wijze, met bedrieglijk opzet of met het oogmerk om te schaden, waaruit een mogelijk nadeel kan ontstaan;

Overwegende dat een strafrechtelijk beschermd geschrift een geschrift *sensu stricto* is, dat een bedoeling uitdrukt, een juridische draagwijdte heeft en het openbaar vertrouwen geniet; dat dit laatste betekent dat de overheid of particulieren die er kennis van nemen of aan wie het wordt voorgelegd overtuigd kunnen worden van de akte of het juridisch feit in het geschrift vastgelegd of kunnen gerechtigd zijn daaraan geloof te hechten;

Overwegende dat te dezen aldus de vraag rijst of de kwestieuze conclusies al dan niet binnen het toepassingsgebied vallen van art. 193 e.v. Sw;

Overwegende dat conclusies een op schrift gestelde verdediging van de cliënt/procespartij vormen en de weergave zijn van diens standpunt in het raam van de procedure; dat deze geschriften dan ook in principe met een pleidooi dienen te worden gelijkgesteld; dat zij slechts een louter subjectieve weergave zijn én van de feiten die aan het geschil ten grondslag liggen én van de juridische oplossing die er volgens de procespartij aan gegeven moet worden; dat een conclusie in principe een louter subjectief belang dient en niet het openbaar vertrouwen geniet; dat zij niet het voor het rechtsverkeer noodzakelijk vertrouwen van echtheid en juistheid van de erin vastgestelde feiten biedt, en de rechter geen onvoorwaardelijk vermoeden van waarachtigheid biedt; dat conclusies geschriften zijn zonder bewijswaarde met betrekking tot rechtens relevante feiten en zonder enige intrinsieke geloofwaardigheid;

Overwegende dat de te dezen in de kwestieuze conclusies weergegeven vermeldingen naar inhoud slechts voor waar gehouden konden worden na verder onderzoek en betwisting, zodat zij buiten het toepassingsgebied vallen van art. 193 e.v. Sw.;

Overwegende dat op grond van de voorafgaande overwegingen in rechte, het Hof, ongeacht het al dan niet ten aanzien van beklaagde bewezen zijn van de overige constitutieve elementen van het haar ten laste gelegde misdrijf, niet vermag te concluderen tot het naar eis van recht bewezen zijn van enige valsheid in geschrifte; dat het gebruik van valse stukken, bij gebreke aan de bewezen valsheid ervan, *a fortiori* evenmin naar eis van recht bewezen is;

...

NOOT – Liegen in conclusies en valsheid in geschrifte

1. In de voorliggende zaak had een feitelijk gescheiden levende vrouw in conclusies voor de rechtbank, die waren opgesteld door haar advocaat, laten noteren dat zij niet samenwoonde met een andere man en zonder eigen inkomsten was. Haar bedoeling was om hierdoor 25.000 fr. persoonlijk onderhoudsgeld per maand te krijgen van haar echtgenoot. Nochtans woonde zij in de werkelijkheid wel samen met een andere man, en had zij ook bepaalde inkomsten uit een (zwarte?) tewerkstelling als poetsvrouw en administratieve hulp.

2. Nadat de leugen was gebleken, werd de vrouw strafrechtelijk vervolgd wegens valsheid in geschrifte en het gebruik van valse stukken. De advocaat die de conclusies had opgesteld, werd niet vervolgd.

3. Dit laatste hoeft op zichzelf niet te verwonderen. Traditioneel neemt men aan dat de dader van het misdrijf «valsheid in geschrifte» niet degene hoeft te zijn die het geschrift heeft opgesteld. Diegene die zich bedient van een derde te goeder trouw om een valsheid op papier te laten stellen, is de enige dader ervan, ook al heeft hij zelf niets geschreven (Rigaux, M. en Trousse, P.E., *Les crimes et les délits du code pénal*, III, Brussel, Parijs, Bruylant-L.G.D.J., 1957, p. 279, nr. 284).

Wanneer echter de derde die het geschrift opstelt, kennis heeft van het leugenachtige karakter van het door hem op papier gestelde feit, én hij daarenboven ook de wil heeft om hiermee de strafbare onderneming van zijn opdrachtgever te helpen verwezenlijken, is hij strafbaar als deelnemer aan de valsheid in geschrifte (Vanhalewijn, J. en Dupont, L., *Valsheid in geschriften*, in *A.P.R.*, Gent, Story-Scientia, 1975, p. 189, nr. 560).

Dit geldt dus eveneens voor de advocaat, die – om zijn cliënt vooruit te helpen in een hangend geding – zaken op papier zou zetten waarvan hij weet dat ze onwaar zijn, maar enkel op voorwaarde dat hij daarmee een schriftelijk stuk totstandbrengt dat het openbaar vertrouwen geniet (Arnou, P., «Raadsman en mededader», *R.W.*, 1988-89, 973, nrs. 34-37 en 974, nr. 44).

4. Dit is niet het geval voor schriftelijke conclusies die door de partijen in de loop van de zaak aan de rechter worden voorgelegd. Dergelijke conclusies genieten niet het openbaar vertrouwen, en zelfs grove onwaarheden die daarin worden naar voren gebracht leveren dan ook geen grond op voor een strafrechtelijke veroordeling wegens valsheid in geschrifte of wegens gebruik van valse stukken (Arnou, P., «Liegende advocaten, onware conclusies en vervalste stukken», *R.W.*, 1993-94, 859-860, nrs. 6-13).

5. Valsheid in geschrifte vereist immers een geschrift dat het openbaar vertrouwen geniet, hetgeen betekent dat de gemeenschap gerechtigd is om de akte of om het feit dat in

het geschrift is vastgesteld, als waar te beschouwen (Dupont, L., «Valsheid in geschriften», in *Bijzonder strafrecht voor rechtspractici*, Leuven, Acco, 1990, p. 148-150, nrs. 19-20; Vanhalewijn en Dupont, *o.c.*, p. 22, nr. 67; cfr. Masset, A., «Valsheid in geschriften», in *Postal memorialis*, p. V10/8; Willio, F., «Het begrip «beschermd geschrift» in art. 193 e.v. Sw.», *R.W.*, 1995-96, 793-798).

Daartoe is wel niet noodzakelijk dat het geschrift ook een wettelijke of procedurele bewijswaarde heeft. Het is voldoende dat het geschrift in het normale leven tot op zekere hoogte een bewijs kan opleveren van een rechtshandeling of van een rechtsfeit, wat wil zeggen dat het degenen die er kennis van nemen kan overtuigen van de waarachtigheid van die rechtshandeling of van dat feit (zie o.a.: Cass., 18 juni 1985, *R.D.P.*, 1986, 298; Cass., 23 december 1998, *R.W.*, 1998-99, 1309; Cass., 16 juni 1999, *R.D.P.*, 2000, 81).

6. Zulks mag echter niet aangenomen worden van in de loop van een gerechtshandeling door de partijen ingediende conclusies (Corr. Gent, 8 december 1992, *R.W.*, 1993-94, 857, noot P. Arnou; De Nauw, A., *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Antwerpen, Kluwer, 1998, p. 16, nr. 26; zie ook in Frankrijk: Cass. fr., 22 november 1977, *D.*, 1978, I.R. 71, met noot Roujou de Boubée; *Rev. Sc. Crim.*, 1978, 361, noot Bouzat; Pradel, J. en Danti-Juan, M., *Droit pénal spécial*, Paris, Cujas, 1995, p. 757, nr. 1109; Véron, M., *Droit pénal spécial*, 6e druk, Paris, Armand Colin, p. 329).

Conclusies vormen bij uitstek louter subjectieve geschriften, die geen enkele garantie bieden van echtheid en juistheid t.a.v. hetgeen erin is neergeschreven, én dit noch voor wat betreft de erin weergegeven feiten, noch voor wat betreft de erin aangevoerde juridische oplossing van het geschil.

Liegen, konkelen en de waarheid verdraaien in conclusies is dan ook niet strafbaar als valsheid in geschrifte, en dit noch voor de advocaat, noch voor zijn cliënt (Arnou, *o.c.*, 1988-89, 973-974, nr. 42). Dit geldt trouwens evenzeer voor hetgeen is uiteengezet in een pleitnota, in een gedinginleidend verzoekschrift (K.I. Luik, 14 december 1988, *J.T.*, 1989, 256), in een dagvaarding, of in een akte van hoger beroep of verzet (Arnou, *o.c.*, *R.W.*, 1993-94, 860, nr. 12).

7. De bovenstaande oplossing blijft gelden, ook al zou men – in een poging om meer overtuigend over te komen – in de conclusies niet-bestaande rechtspraak of fictieve rechtsleer opgeven, of bestaande rechtspraak of rechtsleer opzettelijk fout citeren (Arnou, *o.c.*, *R.W.*, 1993-94, p. 859, nr. 9; zie evenwel nog verder in het randnr. 9 van deze noot omtrent het aanhechten of inlassen van valse bewijsstukken aan of in conclusies).

8. Anders is het wel voor de vermelding in conclusies of in soortgelijke akten van rechtspleging van de identiteit van de persoon van wie dit schriftelijk stuk uitgaat. Dit gegeven wekt wel degelijk het openbaar vertrouwen op, en hier is strafbare valsheid in geschrifte wel mogelijk (Cass., 18 juni 1985, *Pas.*, 1985, I, 1335). Dit zal b.v. het geval zijn wanneer men zelf – om de wederpartij te schaden – conclusies indient die ten name van die wederpartij zijn gesteld, en waarin voor die wederpartij nadelige bekentenissen worden gedaan.

Hetzelfde geldt trouwens ook t.a.v. andere elementen van dergelijke akten van rechtspleging, die wel het openbaar vertrouwen genieten, zoals de datering van akten in de gevallen waarin een dergelijke datering vereist is, het optreden

van de persoon die de akte moet betekenen of indienen, de ondertekening ervan door de aangeduide partij of zijn advocaat, enz. (Arnou, *o.c.*, *R.W.*, 1993-94, 860, nr. 13).

9. Anders is het uiteraard ook wanneer het gaat om de bewijsstukken die een partij overlegt aan de rechtbank om haar vordering of verweer te ondersteunen. Deze stukken genieten in de regel (zie omtrent uitzonderingen: Arnou, *o.c.*, *R.W.*, 1993-94, 860-861, nr. 16) wel volledig het openbaar vertrouwen, en het is precies op deze basis dat de rechter zijn overtuiging zal vormen. Valsheid in deze bewijsstukken levert dan ook duidelijk grond op voor een strafrechtelijke veroordeling.

Dit is in principe niet anders wanneer men deze bewijsstukken aanhecht aan of inlast in conclusies (Arnou, *o.c.*, *R.W.*, 1993-94, 860, nr. 15 en 861, nr. 18). Terwijl het leugenachtig beweren in conclusies dat de stand van een lopende rekening op een bepaalde datum 150.000 fr. bedroeg, geen strafbare valsheid in geschrifte kan opleveren, is dit wel het geval wanneer men in zijn conclusies een kopie van een nagmaakt rekeningvoorschrift inlast dat deze valse bewering moet bewijzen. Hetzelfde geldt o.i. ook wanneer men in de conclusies een vervalste bladzijde zou afdrukken van een juridisch tijdschrift waarop bepaalde rechtspraak of rechtsleer is weergegeven.

Het loutere inlassen van foto's in conclusies zou daarentegen geen aanleiding kunnen geven tot een strafbare valsheid in geschrifte (Corr. Gent, 8 december 1992, *R.W.*, 1993-94, 857, met noot P. Arnou). De reden daarvoor is niet dat foto's niet het openbaar vertrouwen genieten, maar wel dat foto's geen geschrift kunnen uitmaken in de zin van art. 193 e.v. Sw.

10. En wanneer men nu in een bepaalde procedure conclusies uit een andere procedure gaat indienen als bewijsstuk? Ook in een dergelijk geval genieten deze conclusies geenszins het openbaar vertrouwen voor wat betreft de waarachtigheid van de inhoud ervan, maar wel voor wat betreft het feit dat die conclusies in die vorm werden ingediend in die andere procedure.

Wie dus – met het vereiste bedrieglijk oogmerk – deze conclusies wat gaat «aanpassen», zodat de tekst ervan niet meer overeenkomt met die van de conclusies die in die andere procedure werden ingediend, begaat hierdoor een strafbare valsheid (Arnou, *o.c.*, *R.W.*, 1988-89, p. 974, nr. 45; *R.W.*, 1993-94, p. 861, nr. 20).

Patrick Arnou

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

8e KAMER – 13 FEBRUARI 2001

Voorzitter: de h. Blondeel

Raadsheren: de hh. Raes en Lybeer

Advocaten: mrs. Cornelis, Ide en Michaux

Onrechtmatige daad – Aansprakelijkheid – Internet Service Provider – Aanbrengen van hyperlinks naar ongeoorloofde bestanden – Kennis van hyperlinks die verwijzen naar illegale muziekopnames die zich op een andere site bevinden –

Verplichting tot verwijdering of het onmogelijk maken van de toegang ertoe

Het aanbrengen van hyperlinks naar ongeoorloofde bestanden, terwijl men weet of dient te weten dat zij illegaal zijn, maakt een onrechtmatige daad uit.

De zorgvuldigheidsnorm houdt in dat wanneer een Internet Service Provider op de hoogte wordt gebracht van de aanwezigheid op door hem gehoste sites van hyperlinks die verwijzen naar illegale muziekopnames die zich op andere sites bevinden, hij deze links moet verwijderen of de toegang ertoe onmogelijk dient te maken, mits een aantal (in het arrest) aangegeven voorwaarden zijn vervuld en een (in het arrest) aangegeven procedure is gevolgd.

Wanneer zich op een door een ISP gehoste site zelf illegale reproducties van muziekopnames zouden bevinden, moet de ISP deze verwijderen of de toegang ertoe onmogelijk maken, mits dezelfde procedure van kennisgeving wordt gevolgd en dezelfde voorwaarden zijn vervuld.

N.V. B.S. t/ V.Z.W. I. en N.V. U.

Gelet op het vonnis dat op 2 november 1999 werd uitgesproken door de Voorzitter van de Rechtbank van Koophandel te Brussel, zitting houdende zoals in kort geding, beslissing waarvan geen betekenisakte voorligt.

...

De feiten

IFPI is een beroepsvereniging die de belangrijkste producenten van fonogrammen (makers van muziekopnames, vooral CD's) en/of hun verdelers in België groepeerd.

Tot haar leden behoren zowel de zogenaamde «majors», zoals B., E., S., W., U., enz., als de belangrijkste onafhankelijke producenten en Belgische verdelers, zoals A., P., enz.) en het relevante marktaandeel in België van deze leden is zeer aanzienlijk.

U., voorheen P.R., dochtervennootschap van de Amerikaanse U.M.G., is de verdeler in België van het repertoire van U. Tot dit repertoire behoren onder meer opnames van U2, Bryan Adams, Abba, Elton John, enz.

B.S. is een «Internet Service Provider», verder ISP te noemen, die zowel toegang verschaft tot het Internet als websites «host», dit wil zeggen haar server- of computerinfrastructuur ter beschikking stelt van klanten die via websites informatie ter beschikking wensen te stellen op het Internet. Deze server- of computerinfrastructuur wordt door het Internet herkend als computer waarop sites zijn gestockeerd. Er bestaan tal van dergelijke ISP's en dit zowel in België als in het buitenland.

Op de teksten die zich op websites bevinden kunnen «hyperlinks» voorkomen, namelijk tekens die de internetgebruiker de mogelijkheid verschaffen, door middel van het klikken op deze tekens, zich te verplaatsen naar andere onderdelen van dezelfde bezochte website of naar een andere website.

IFPI en U. beweren dat sommige klanten van B.S. op hun websites hyperlinks hebben aangebracht, die verwezen naar illegale reproducties van muziekopnames in MP3-formaat die zich op andere sites bevonden, die niet door B.S. maar door buitenlandse ISP's werden gehost, en dat B.S. niet of

niet tijdig heeft gereageerd op de klachten die IFPI in dat verband heeft geformuleerd.

MP3 is een formaat voor elektronische bestanden waarin auditieve gegevens in gecomprimeerde vorm zijn opgeslagen, waardoor zij minder geheugen in beslag nemen, zodat zij, met behoud van een kwaliteit die vergelijkbaar is met die van een CD, sneller van het Internet kunnen worden gedownload. Deze techniek maakt het mogelijk illegale reproducties zeer snel aan te maken en verder te verdelen.

B.S. antwoordt dat IFPI heeft nagelaten de gewraakte hyperlinks nauwkeurig te identificeren, maar dat zij, bij ontvangst van elke klacht, steeds heeft gereageerd door meteen haar klant met de klacht te confronteren en te verkrijgen dat deze zelf de hyperlink verwijderde. Zij stelt dat in zover van haar een tussenkomst kon worden verwacht, *quod non*, deze er enkel in kon bestaan het verzoek van IFPI en U. mee te delen aan haar klant en niet in het onmiddellijk verwijderen van de link.

Bespreking in rechte

Wat de ontvankelijkheid van de oorspronkelijke vordering aangaat

...

B.S. roept in dat IFPI krachtens haar statuten slechts kan optreden voor de verdediging van de beroepsbelangen van haar leden in België, dat de sites waarnaar de door haar gehoste links verwijzen zijn gehost door ISP's die zich in het buitenland bevinden en daar opereren, dat de inbreuken voortvloeiend uit de inhoud van deze buitenlandse sites enkel volgens de regelen van het internationaal privaatrecht moeten worden getoetst en de gebeurlijke onwettige reproductie of communicatie zich noodzakelijkerwijs uitsluitend in het buitenland zou voordoen, en dat voor zover zou worden vastgesteld dat de beroepsbelangen van de leden van IFPI in het buitenland zouden worden geschaad, zij in België niet het vereiste collectief en statutair gedefinieerd belang heeft om hiertegen in België op te treden.

In casu kan niet worden betwist dat de muziekopnames op MP3 beschikbaar waren op het Belgisch grondgebied, namelijk via links of Belgische sites, gehost door een Belgische ISP, en door de internetgebruiker in België konden worden gekopieerd en verspreid, wat voor gevolg kon hebben dat de Belgische muziekconsument werd afgeleid van de lokale markt.

De praktijken, die door geïntimeerden worden aangeklaagd, richten derhalve volgens hen schade aan op de Belgische markt.

Bovendien hebben de daden van B.S., die volgens hen strijdig zijn met de eerlijke handelsgebruiken, namelijk het niet verwijderen of ontoegankelijk maken van links naar illegale reproducties van muziekopnames, ondanks hun verzoek, plaatsgevonden in België.

...

Bespreking ten gronde

1. Zelfs indien hyperlinks kunnen worden aangelegd zonder medeweten van de ISP die de site, waarop deze links voorkomen, host, en zelfs indien zij een technisch middel zijn om zich op het internet te verplaatsen van een site naar

een andere site, hetzij rechtstreeks hetzij onrechtstreeks, zijn zij informatie die zich op een website bevindt.

De aanwezigheid van dergelijke links op een door B.S. gehoste website dient derhalve beschouwd te worden als het stockeren van informatie op haar server.

Deze links zijn bovendien een automatisch doorverwijzingsmiddel, een soort sleutel, die het door het aanklikken ervan mogelijk maakt reproducties van muziekopnames, verricht zonder toestemming van de rechthebbenden, te downloaden, te kopiëren en te verspreiden. Het aanbrenge van links naar dergelijke ongeoorloofde bestanden, terwijl men weet of dient te weten dat zij illegaal zijn, maakt een onrechtmatige daad uit.

2. *In casu* gaat het om de vraag of B.S. zelf, wiens aandacht volgens geïntimeerden zou zijn gevestigd op het bestaan van links naar ongeoorloofde bestanden op sites van haar klanten, zich schuldig heeft gemaakt aan daden die strijdig zijn met de eerlijke handelsgebruiken.

Er moet bijgevolg niet worden onderzocht of de aanwezigheid op zichzelf van deze links haar aansprakelijkheid teweeg brengt, noch of en in welke mate zij derde medeplichtig zou zijn aan illegale activiteiten die anderen hebben begaan.

De omstandigheid dat geïntimeerden ook zouden kunnen optreden tegen derden, zoals degene die de illegale bestanden op zijn site heeft geplaatst, diens hostende ISP en de klant van B.S. die op zijn site de link heeft geplaatst naar een site met illegale inhoud, is terzake evenmin dienend.

3. In verband met het al dan *niet bestaan van een verwijderingsplicht* ten aanzien van de ISP, die voortvloeit uit de zorgvuldige gedraging zoals deze conform de eerlijke handelsgebruiken in de sector als norm wordt aanvaard, verwijzen beide partijen naar Amerikaanse en andere buitenlandse wetgeving, buitenlandse rechtspraak en rechtsleer en de Europese richtlijn van 8 juni 2000 betreffende bepaalde juridische aspecten van de diensten van de informatiemaatschappij, met name de elektronische handel, in de interne markt.

Het Hof oordeelt ter zake dat de zorgvuldigheidsnorm inhoudt dat, wanneer geïntimeerden B.S. als ISP op de hoogte stellen van de aanwezigheid op de door haar gehoste sites van hyperlinks die verwijzen naar illegale muziekopnames, op andere sites, die behoren tot het repertoire van U. of leden van IFPI, *zij deze links moet verwijderen of de toegang ertoe dient onmogelijk dient te maken, mits de volgende voorwaarden zijn vervuld en de hierna volgende procedure is gevolgd*:

– geïntimeerden of één van hen dienen of dient eerst B.S., via een e-mail naar het door haar vermelde adres, in kennis te stellen van deze links, deze te identificeren met vermelding van de pagina('s), van de site van de klant B.S. waarop deze links verschijnen, en van de muziekstukken die behoren tot het repertoire van leden van IFPI en die kunnen worden gedownload op de gelinkte sites, en uitdrukkelijk te verzoeken dat deze links dienen verwijderd of ontoegankelijk dienen gemaakt te worden; deze kennisgeving moet eveneens uitdrukkelijk de elementen bevatten, die *prima facie* voor een redelijk ISP aannemelijk maken dat de bestanden, waarnaar de links verwijzen, illegaal zijn;

– B.S. dient binnen drie werkdagen na de ontvangst van de kennisgeving die aan bovenvermelde voorwaarden beantwoordt, deze links te verwijderen of de toegang ertoe on-

mogelijk te maken, tenzij zij binnen diezelfde termijn het bewijs kan voortbrengen dat de muziekopnames, waarnaar de gewraakte links verwijzen, legaal zijn;

– bij het formuleren van het verzoek tot verwijdering of ontoegankelijk maken van links, dienen geïntimeerden wel uitdrukkelijk te aanvaarden dat zij de verantwoordelijkheid zullen dragen voor het verwijderen of ontoegankelijk maken van de door hen aangeduide links en B.S. zullen vrijwaren voor alle vorderingen die zouden worden ingesteld door een klant op wiens door haar gehoste website een link of links voorkomt die op initiatief van geïntimeerden wordt verwijderd of ontoegankelijk gemaakt, indien later zou blijken dat dit onterecht was; geïntimeerden hebben dit overigens aanvaard.

Bij het vaststellen van deze procedure, modaliteiten en termijnen heeft het Hof rekening gehouden:

– met de onherstelbare en exponentieel toenemende schade die voor de producenten en verdelers van fonogrammen kan voortvloeien uit het uitblijven van een onmiddellijke oplossing. Het stellen van bijkomende eisen, het voorzien van bijkomende modaliteiten en het toekennen van langere termijnen zoals door B.S. subsidiair wordt gevraagd, zou, rekening houdende met de snelheid waarmee bestanden kunnen worden gekopieerd en verspreid, te grote schade toebrengen aan de belangen van deze producenten en verdelers;

– maar ook met hetgeen in alle redelijkheid van ISP kan worden gevraagd; aan B.S. moet toch een – zij het beperkte – tijdsduur worden gelaten om, zo zij dit nodig acht, contact op te nemen met haar klant, zodat deze eventueel zelf de link kan verwijderen of een legaliteitsbewijs voortbrengen; in ieder geval moeten geïntimeerden de verantwoordelijkheid dragen voor het afsluiten of ontoegankelijk maken van links.

Indien B.S. als ISP websites host waarop links voorkomen die verwijzen naar ongeoorloofde reproducties van muziekopnames, kan zij niet inroepen dat zij louter haar infrastructuur ter beschikking stelt. Wanneer zij in kennis wordt gesteld van de aanwezigheid van dergelijke links op door haar gehoste websites en aan de juistheid van deze kennisgeving in redelijkheid niet kan worden getwijfeld, moet zij zo spoedig mogelijk het nodige doen om deze links te verwijderen of ontoegankelijk te maken.

A fortiori geldt dit wanneer er zich op de door B.S. gehoste sites zelf illegale reproducties van muziekopnames uit de catalogi van leden van IFPI zouden bevinden. In dat geval moet B.S. deze verwijderen of de toegang ertoe onmogelijk maken, mits dezelfde procedure van kennisgeving wordt gevolgd en dezelfde voorwaarden zijn vervuld, hetgeen onder meer inhoudt dat de kennisgeving uitdrukkelijk de elementen moet bevatten die *prima facie* voor een redelijk ISP aannemelijk maken dat deze reproducties illegaal zijn.

4. Vervolgens dient te worden nagegaan of B.S. *in casu* deze zorgvuldigheidsnorm heeft overtreden en heeft gehandeld op een wijze die strijdig is met de eerlijke handelsgebruiken, waardoor de beroepsbelangen van de leden van IFPI werden geschaad of konden worden geschaad.

In casu heeft IFPI diverse klachten gestuurd waarbij B.S. werd verzocht links naar sites of sites zelf met ongeoorloofde MP3-bestanden te verwijderen of ontoegankelijk te maken:

...

Het Hof stelt vast dat uit de overgelegde stukken niet blijkt dat IFPI, bij het formuleren van haar klachten, de hierboven beschreven procedure heeft gevolgd en voorwaarden heeft nageleefd.

In ieder geval blijkt niet dat haar kennisgevingen uitdrukkelijk de elementen bevatten die *prima facie* voor een redelijke ISP aannemelijk maakten dat de muziekopnames, waarnaar de op de door B.S. gehoste site voorkomende links verwezen of die op die sites zelf voorkwamen, illegaal waren.

Hieruit volgt dat niet aangetoond is dat B.S. niet heeft gehandeld zoals een normaal zorgvuldig en redelijk ISP, geplaatst in dezelfde omstandigheden, zou hebben gehandeld en, bijgevolg, dat zij een daad heeft gesteld die strijdig is met de eerlijke handelsgebruiken in de zin van art. 93 van de WHPC.

Het bestreden vonnis dient dan ook teniet te worden gedaan en de oorspronkelijke vordering dient ongegrond te worden verklaard.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE BRUSSEL

BESLAGRECHTER – 27 JUNI 2000

Rechter: mevr. Cooreman

Advocaten: mrs. Van Campenhout, Servais en De Smet

Collectieve schuldenregeling – Gerechtelijke aanzuiveringsregeling – Kwijtschelding – Fiscale schulden

In het raam van een gerechtelijke aanzuiveringsregeling kunnen fiscale schulden worden kwijtgescholden. De voorrechten dienen enkel te worden nageleefd bij de verdeling van de opbrengst van de verkoop van goederen die vatbaar zijn voor beslag.

M. en P.

Uitwerking van het gerechtelijk plan

De Wet Collectieve Schuldenregeling werd ingesteld om – de financiële toestand van een schuldenaar te herstellen en hem, *in de mate van het mogelijke*, zijn schulden te laten betalen;

– tegelijkertijd te waarborgen dat de schuldenaar en eventueel zijn gezin, een menswaardig leven zou kunnen leiden.

De verhouding tussen het inkomen van de schuldenaar en de schuldenlast moet in aanmerking worden genomen.

De haalbaarheid van het plan hangt deels af van de duurtijd van dit plan: de inspanningen die worden verwacht van de schuldenaar mogen niet uitzichtloos lijken wegens een te lange tijdsduur, die enkel ontmoedigend zou werken.

Er moet rekening worden gehouden met een correct leefgeld, dat de schuldenaar in staat moet stellen om, tijdens de uitvoering van het plan, een menswaardig leven te leiden.

Een collectieve schuldenregeling zal *in casu* slechts haalbaar zijn met een kwijtschelding van schulden, *in casu* ook kwijtschelding van kapitaal.

De gelijkheid onder de schuldeisers werd als een principe door de wetgever gehanteerd in het raam van de gerechtelijke aanzuiveringsregeling.

Om de hoofdsommen terug te betalen zijn 232 maanden nodig aan een bedrag van 7.800 fr. per maand. In de gerechtelijke regeling is dit beperkt tot 60 maanden.

In casu kan het minnelijk voorgesteld plan principieel volledig worden beaamd. *In casu* kan er worden uitgegaan van een vast bedrag dat aan de schuldeisers kan ter beschikking worden gesteld, nl. 7.800 fr. De overige inkomsten zijn bestemd als leefgeld. Dit brengt mee dat het beslagbaar gedeelte wordt overschreden maar dit gebeurt met het uitdrukkelijk akkoord en op verzoek van de schuldenaars die reeds jaren hun schulden wensen terug te betalen in de mate van het mogelijke.

De roerende goederen zijn beperkt in waarde en slechts een deel is vatbaar voor beslag, dus verkoopbaar in huidige procedure.

De menselijke waardigheid vereist minimaal dat de onbeslagbare goederen niet verkocht zouden kunnen worden.

In casu zou de verkoop van de beslagbare goederen meer kosten meebrengen dan de verkoop zou kunnen opbrengen.

Art. 1675/13 Ger. W. zal dan ook door de schuldbemiddelaar niet moeten worden toegepast voor wat betreft de verkoop van de roerende beslagbare goederen.

De looptijd van vijf jaar mag volgens de wetgever in principe niet worden overschreden ingeval van kwijtschelding van kapitaal (art. 1675/13, § 2, Ger. W.).

De bevoorrechte schuldeisers zijn de fiscale schuldeisers.

De fiscale schulden kunnen door Ons worden kwijtgescholden, het voorrecht speelt terzake dan geen rol. Deze voorrechten dienen enkel te worden nageleefd bij de verdeling van de opbrengst van de verkoop van de goederen, vatbaar voor beslag (art. 1675/13, § 1, Ger. W.).

Het gaat om het voorrecht op roerende goederen, dat tegenwerpbaar is zolang de bezwaarde goederen in het bezit zijn van de schuldenaar (zie W. Delva, *Voorrechten en hypotheken*, Story-Scientia, p. 54).

Indien zou kunnen worden uitgegaan van het feit dat het voorrecht ook slaat op de inkomsten van de schuldenaar (zie vb. A. Desmons, «Le recouvrement de l'impôt et le surendettement», in *Commission Université-Palais*, volume XXXV, december 1999, p. 158 en 159), moet worden vastgesteld dat de wet op de collectieve schuldenregeling uitdrukkelijk heeft bepaald dat de inkomsten van de schuldenaar *niet* meer in zijn bezit zijn, omdat zij moeten worden overgemaakt aan de schuldbemiddelaar (art. 1675/9, § 1, 4°, Ger. W.).

Deze stelling is eveneens te lezen in een recent arrest. In een zaak met A.R. nrs. 1999/RQ/46 en 2000/RQ/10 werd door het Hof van Beroep te Luik op 27 maart 2000 een arrest geveld gewezen op het hoger beroep tegen twee vonnissen gewezen door de beslagrechter te Namen van 19 november en 24 december 1999. In dit arrest wordt uitdrukkelijk beslist dat het voorrecht slaat op de beslagbare goederen en dus plaatsheeft in het geval van kwijtschelding van kapitaal (art. 1675/13, Ger. W.), terwijl voor de toepassing van art. 1675/11 en 1675/12 Ger. W. er geen enkele verkoop van deze goederen plaatsheeft. Er wordt ook naar de parlementaire voorbereiding verwezen (*Parl. St.*, Kamer, 1996-97, nr. 1073/11, p. 80-83) waarin uitdrukkelijk wordt verwezen naar het feit dat er geen bijzondere toestand voor de fiscus werd voorbehouden.

Het blijkt ook dat art. 1675/12 en 1675/13 Ger. W. niet op dezelfde wijze zijn geformuleerd, en dat in laatstvermeld

artikel de te eerbiedigen voorrang niet meer wordt vermeld in de tweede veronderstelling (tweede streepje) van § 1.

Met andere woorden, aangezien wij ons bevinden in het stadium van de gerechtelijke aanzuivering van schulden en een kwijtschelding van kapitaal nodig is, is er, buiten het voorrecht op de roerende goederen van de schuldenaar, geen voorrecht toe te passen.

De betaling van de lopende onderhoudsgelden, als een supervoorrecht te beschouwen, is terzake niet van toepassing.

...

EUROPESE RECHTSPRAAK IN KORT BESTEK

Hof van Justitie 13 april 2000

Belastingrecht – Richtlijn 77/799/EEG – Belastingheffing – Wederzijdse bijstand – Spontane uitwisseling van informatie

Richtlijn 77/799/EEG van 19 december 1977 betreffende de wederzijdse bijstand van de bevoegde autoriteiten (hierna «de Bijstandsrichtlijn») verplicht de bevoegde overheid van een lidstaat, zonder voorafgaand verzoek, aan de bevoegde overheid van iedere andere lidstaat, de inlichtingen mee te delen die van nut kunnen zijn voor een juiste vaststelling van de belastingsschuld op het gebied van de belastingen naar het inkomen en het vermogen, wanneer zij redenen heeft om te vermoeden dat er in die andere lidstaat een abnormale vrijstelling of vermindering van belasting bestaat (art. 4, eerste lid, sub a, Bijstandsrichtlijn). Het is niet moeilijk in te beelden dat over de interpretatie van deze verplichting tegenstrijdige opvattingen (kunnen) bestaan. De belastingplichtige en de administratie hebben terzake immers dikwijls tegengestelde belangen. In het hier besproken arrest geeft het Hof dan ook een welgekomen verduidelijking van de juiste draagwijdte en toepassing van deze bepaling.

De feiten die aanleiding hebben gegeven tot dit arrest, zijn zeer eenvoudig. Een Nederlandse belastingplichtige (hierna «eiser») wordt in kennis gesteld van het besluit van de Staatssecretaris van Financiën om de bevoegde Spaanse overheden spontaan te informeren over de alimentatie die eiser via een Zwitserse bankrekening reeds gedurende een aantal jaren had betaald aan zijn in Spanje verblijvende echtgenote van wie hij duurzaam gescheiden leefde. De Staatssecretaris was namelijk van mening dat die alimentatie, die eiser van zijn belastbaar inkomen in Nederland aftrok, van invloed kon zijn op de belastingheffing in Spanje. Tegen deze beslissing, die na bezwaar door de Staatssecretaris werd bevestigd, stelde eiser een beroep in bij de Nederlandse Raad van State. Op zijn beurt ziet de Raad van State zich genoodzaakt een aantal prejudiciële vragen te stellen aan het Hof van Justitie.

In de eerste plaats wenst de Raad van State te vernemen of het begrip «vrijstelling of vermindering van belasting» in art. 4, eerste lid, sub a, van de Bijstandsrichtlijn aldus moet worden geïnterpreteerd dat de vrijstelling of vermindering in een uitdrukkelijke handeling van de bevoegde overheid van

de andere lidstaat moet zijn vervat. Met deze vraag wenst de Raad m.a.w. te weten of voor de mededeling van de inlichtingen aan de andere lidstaat als voorwaarde wordt gesteld dat die lidstaat eerst de belastingschuld moet hebben vastgesteld.

Deze vraag wordt door het Hof van Justitie ontkennend beantwoord. Volgens de bewoordingen van art. 4, eerste lid, sub a, van de Bijstandsrichtlijn is het immers voldoende dat er een vermoeden van vermindering of vrijstelling van belasting bestaat. Het is derhalve niet nodig dat bedoelde vermindering of vrijstelling wordt aangetoond. Deze interpretatie is bovendien in overeenstemming met het doel van de Bijstandsrichtlijn, namelijk de juiste vaststelling van de belastingschuld op het gebied van de belastingen naar het inkomen en het vermogen in de verschillende lidstaten. Hiertoe voorziet de richtlijn in de uitwisseling van elke informatie die daarvoor nuttig lijkt (vgl. art. 1, eerste lid, Bijstands-richtlijn). Het Hof merkt trouwens op dat aan voormeld doel maar adequaat kan worden voldaan indien de beoogde informatie de overheden voor wie zij is bestemd juist bereikt voordat de belastingschuld is vastgesteld. Bij gebreke aan grondige kennis van het feitelijk en juridisch kader van de andere lidstaat, zou het bovendien niet werkbaar zijn als voorwaarde voor de mededeling van de inlichtingen aan de andere lidstaat te stellen dat deze eerst de belastingschuld moet hebben vastgesteld.

De verplichting tot spontane uitwisseling op grond van art. 4, eerste lid, sub a, van de Bijstandsrichtlijn onderstelt niet enkel een vermoeden van vermindering of vrijstelling van belasting, het moet daarenboven gaan om een vermoeden van «abnormale» vrijstelling of vermindering van belasting in de andere lidstaat. Met zijn tweede vraag wenst de Nederlandse Raad van State te vernemen hoe in dit verband het begrip «abnormaal» moet worden uitgelegd.

Volgens vaste rechtspraak moeten de verschillende taalversies van een communautaire tekst eenvormig worden uitgelegd en moet de betrokken bepaling, indien er verschillen tussen die versies bestaan, worden uitgelegd met inachtneming van de algemene opzet en de doelstelling van de regeling waarvan zij een onderdeel vormt (zie arrest van 27 oktober 1977, zaak 30/77, Bouchereau, *Jur.*, 1977, 1999, rechtsoverweging 14; arrest van 7 december 1995, zaak C-449/93, Rockfon, *Jur.*, 1995, -4291, rechtsoverweging 28; arrest van 17 december 1998, zaak C-236/97, Codan, *Jur.*, 1998, -8679, rechtsoverweging 28). Verwijzend naar het doel van de Bijstandsrichtlijn (zie *supra*), oordeelt het Hof dat art. 4, eerste lid, sub a, aldus moet worden uitgelegd dat een lidstaat zonder voorafgaand verzoek inlichtingen aan de belastingdienst van een andere lidstaat mag verstrekken wanneer hij redenen heeft om te vermoeden dat er zonder deze informatie in die andere Staat een ongerechtvaardigde vermindering van belasting kan bestaan of worden verleend. Het begrip «abnormale vermindering of vrijstelling» verwijst in deze context derhalve naar een ongerechtvaardigde vermindering van belasting in een andere lidstaat, zonder dat bedoelde vermindering echter groot hoeft te zijn.

De lezing van dit arrest leert ons dat de belastingplichtige steeds op zijn hoede moet zijn. Zonder dat er sprake moet zijn van internationale belastingfraude of -ontduiking, moeten lidstaten immers op grond van art. 4, eerste lid, van de Bijstandsrichtlijn op spontane wijze onderling inlichtingen en informatie uitwisselen. Daarbij is niet vereist dat de

belasting in de andere lidstaat reeds werd gevestigd; het is integendeel voldoende dat er een vermoeden is van ongerechtvaardigde vermindering van belasting in die andere lidstaat. Deze uitwisselingsverplichting geldt zowel t.a.v. natuurlijke personen (zoals in het hier besproken arrest) als t.a.v. rechtspersonen. Met betrekking tot rechtspersonen kan een en ander belangrijk zijn o.m. in het raam van de controle op volutaristische transfertprijzen binnen multinationale groepen met vestigingen in verschillende lidstaten. Voor een uitvoerige bespreking van de mogelijkheden tot uitwisseling van informatie tussen de Belgische en buitenlandse belastingadministraties, zie J.P. Lagae, «Internationale samenwerking tussen fiscale administraties», in M. Storme en S. Van Crombrugge (red.), *Actuele problemen van fiscaal recht*, Antwerpen, Kluwer, 1989, 285-334.

(Eerste Kamer – Zaak C-420/98 – W.N. t/ Staatssecretaris van Financiën)

Tim Wustenberghs

Hof van Justitie 8 juni 2000

Belastingrecht – Richtlijn 90/435/EEG – Moeder-Dochterrichtlijn – Begrip «bronbelasting»

Ter bevordering van de hergroepering en herstructurering van ondernemingen binnen de Europese Gemeenschap, werd op 23 juli 1990 door de Raad richtlijn nr. 90/435/EEG aangenomen betreffende de gemeenschappelijke fiscale regeling voor moedermaatschappijen en dochterondernemingen uit verschillende lidstaten (de zgn. Moeder-Dochterrichtlijn; hierna de «MD-richtlijn»). Deze richtlijn voorziet in twee belangrijke fiscale maatregelen die de – op dat ogenblik bestaande – belemmeringen op het vlak van de groepsvorming binnen de EG een halt moeten toeroepen. Zo beoogt de richtlijn in de eerste plaats de afschaffing van een economisch dubbele belasting op de winsten die door een dochteronderneming aan haar moedervereniging in een andere lidstaat worden uitgekeerd. Tevens voorziet de richtlijn – onder bepaalde voorwaarden – in de afschaffing van bronbelasting op voornoemde winstuitkeringen.

In het hier besproken arrest staat laatstgenoemde maatregel ter discussie. Art. 5, eerste lid, van de MD-richtlijn bepaalt dat de door een dochteronderneming aan de moedermaatschappij uitgekeerde winst van *bronbelasting* wordt vrijgesteld, althans wanneer laatstgenoemde een minimumdeelneming van 25% bezit in het kapitaal van de dochteronderneming. Specifiek voor wat de Portugese Republiek betreft, voorziet de richtlijn echter in een overgangperiode gedurende welke Portugal een bepaalde belasting mocht handhaven op de winsten die door in Portugal gevestigde dochterondernemingen aan moedermaatschappijen uit andere lidstaten werden uitgekeerd. Met name was het Portugal overeenkomstig art. 5, vierde lid, MD-richtlijn toegestaan een *inhouding aan de bron* toe te passen van 15% gedurende de jaren 1992 tot en met 1996 en van 10% gedurende de jaren 1997 tot en met 1999.

Aan het Hof van Justitie werd de vraag gesteld of de hiervoor vermelde maxima enkel betrekking hebben op de eigenlijke – als bronheffing ingehouden – vennootschapsbelasting, dan wel of ze ook elke andere vorm van belasting op de dividendopbrengst van aandelen omvat, ongeacht de

aard en benaming ervan en ongeacht in welke wet ze is opgenomen. Deze vraag vormt het kernpunt van de discussie die was gerezen tussen de Portugese belastingdienst en Epson Europe B.V., een vennootschap naar Nederlands recht die een deelneming van meer dan 25% bezit in het kapitaal van Epson Portugal S.A.

De betwisting ontstond toen de Portugese belasting-administratie over de door Epson Portugal S.A. aan Epson Europe B.V. uitgekeerde winsten én 15% vennootschapsbelasting én 5% successie- en schenkingsrechten wenste te innen. Hiermee ging Epson Europe B.V. niet akkoord. Volgens haar moeten de 5% successie- en schenkingsrechten immers als een «bronbelasting» worden beschouwd die binnen de werkingssfeer van de MD-richtlijn valt, zodat zij *in casu* – gelet op de maximum toegelaten inhouding van 15% – niet mogen worden geheven.

Om te weten of de 5% successie- en schenkingsrechten als een bronbelasting moeten worden gekwalificeerd, moet volgens het Hof te rade worden gegaan bij de bewoordingen van art. 5 van de MD-richtlijn. Het daarin opgenomen begrip «inhouding aan de bron» is niet beperkt tot nauwkeurig bepaalde soorten van nationale belastingen. Weliswaar worden in art. 2 MD-richtlijn de nationale belastingen opgesomd waaraan vennootschappen normaal zijn onderworpen. In Portugal is dit de «imposto sobre o rendimento das pessoas colectivas», d.w.z. de vennootschapsbelasting. Hieruit mag evenwel niet worden afgeleid dat andere belastingen met eenzelfde werking geoorloofd zijn. Integendeel, daar er in art. 2 *in fine* uitdrukkelijk sprake is van «enige andere belasting die in de plaats zou treden van een van bovengenoemde belastingen», moet worden geoordeeld dat belastingen met gelijke werking eveneens worden bedoeld.

De grondslag voor de betwiste successie- en schenkingsrechten is het inkomen, aangezien zij worden geheven in de vorm van een inhouding aan de bron van 5% over dividenden of elke andere opbrengst van waardepapieren. Het belastbare feit is voormelde uitkering zelf. De inhouding dient te gebeuren door de organen die de betrokken dividenden uitkeren. Hieruit meent het Hof te kunnen afleiden dat de kwestieuze successie- en schenkingsrechten een ware bronbelasting vormen. Zij hebben immers dezelfde werking als een inkomstenbelasting. De omstandigheid dat de belasting «successie- en schenkingsrechten» heet en parallel met de vennootschapsbelasting wordt ingevorderd, is daarbij irrelevant. Bedoelde belasting valt dan ook ontegensprekelijk binnen het toepassingsgebied van de MD-richtlijn.

In niet mis te verstane bewoordingen stelt het Hof dat het doel van de richtlijn – *i.e.* het aanmoedigen van de samenwerking tussen vennootschappen uit verscheidene lidstaten – in gevaar komt wanneer aan de lidstaten het recht zou worden toegekend vennootschappen uit andere lidstaten de voordelen van de MD-richtlijn te ontnemen door ze te onderwerpen aan belastingen die, hoewel ze overeenkomstig hun benaming tot de categorie van de vermogensbelastingen behoren, eenzelfde werking als een inkomstenbelasting hebben. Weliswaar heeft Portugal het recht een dergelijke belasting (*in casu* de successie- en schenkingsrechten) te handhaven, zelfs in combinatie met de gewone vennootschapsbelasting, maar enkel binnen de hierboven vermelde maxima van 15% respectievelijk 10%.

Het door de Portugese regering opgeworpen argument, als zou uit een verklaring van de Raad bij de totstandko-

ming van de MD-richtlijn blijken dat de betwiste successie- en schenkingsrechten niet door art. 5, eerste lid, van de richtlijn worden beoogd, wordt door het Hof van Justitie verworpen. Het is immers vaste rechtspraak dat de verklaringen die zijn opgenomen in notulen van de Raad tijdens de voorbereidende werkzaamheden betreffende een richtlijn, niet bij de uitlegging van die richtlijn kunnen worden gebruikt, wanneer de inhoud ervan niet in de tekst van de betrokken bepaling is terug te vinden en zij dus geen rechtskracht hebben (zie arrest van 16 februari 1991, zaak C-292/89, Antonissen, *Jur.*, 1991, I-745, rechtsoverweging 18; arrest van 13 februari 1996, zaak C-197/94 en C-252/94, Bautiaa en Société française maritime, *Jur.*, 1996, I-505, rechtsoverweging 51).

(Vijfde Kamer – Zaak C-375/98 – Epson Europe B.V.)

Tim Wustenberghs

Hof van Justitie 23 mei 2000

Mededinging – Interne markt – Bijzondere of exclusieve rechten – Uitvoerbelemmeringen Milieusector – Ongevaarlijk afval – Bronbeginsel

Deze zaak werpt een belangrijk licht op de toepassing van art. 90 EG-Verdrag (thans, na wijziging, art. 86 EG) in de afvalsector. Ze bevestigt ook de beperkingen van het beginsel dat milieuproblemen bij voorrang aan de bron moeten worden bestreden. Het arrest onderstreept ten slotte dat nationale afvalbeleidsplannen geen vrijbrief zijn voor handelsbelemmeringen in de afvalsector.

Verzoeker in het geding houdt zich bezig met onder andere de recyclage van voor het milieu ongevaarlijk bouw- en wegenaafval en vraagt een vergunning aan voor zijn activiteiten in de stad Kopenhagen. De vergunning wordt uitgereikt, maar beperkt zich tot de verwerking van het betrokken afval dat wordt geproduceerd in de randgemeenten. Bouw- en wegenaafval dat wordt geproduceerd in de stad Kopenhagen is uitdrukkelijk uitgesloten. Voorafgaande gemeenteverordeningen behelzen immers dat de gemeente enkel met een beperkt aantal ondernemingen een contract mag sluiten voor de verwerking van dit soort afval dat geproduceerd wordt in Kopenhagen; in de praktijk werd een vergunning toegestaan aan drie ondernemingen (waarvan een veruit de grootste installatie heeft). 20% van dergelijk afval in Denemarken bleek immers afkomstig te zijn uit de hoofdstedelijke regio, waarvan slechts 15% werd gerecycleerd. De exclusiviteit is bedoeld om de operatoren de impuls te geven om te investeren en wordt herzien eens dat de normale afschrijvingsperiode voor de installaties is afgelopen.

Wat betreft art. 34 EG-Verdrag (thans, na wijziging, art. 29 EG) (exportbelemmeringen) onderkent het Hof alvast ten aanzien van een van de gemeenteverordeningen een sterke aanwijzing dat er van belemmering sprake is. Deze legt immers op dat producenten het afval toevertrouwen aan een erkende onderneming, die het op haar beurt enkel naar een van de drie vergunde centra mag brengen. Het Hof laat het aan de nationale rechter over om te bepalen of deze belemmering al dan niet in strijd is met art. 34 EG-Verdrag (thans, na wijziging, art. 29 EG). Dit vereist, overeenkomstig vaste rechtspraak van het Hof, dat er een ongelijke behandeling is van de binnenlandse handel en de uitvoer,

waardoor aan de nationale productie of de binnenlandse markt een bijzonder voordeel wordt verzekerd.

Mocht de nationale rechter inderdaad een strijdigheid vaststellen, dan rijst de vraag naar een mogelijke rechtvaardiging onder het uitzonderingsregime van art. 36 EG-Verdrag (thans, na wijziging, artikel 30 EG) of 130T EG-Verdrag (thans art. 176 EG). Het Hof stelt vast dat niet wordt aangetoond dat het betrokken afval gevaar oplevert voor de mens of het leefmilieu. Het beklemtoont het ongevaarlijke karakter van het afval. Het had in dit verband reeds beslist dat het beginsel dat milieuproblemen bij voorrang aan de bron moeten worden aangepakt, niet alle uitvoerbeperkingen kan rechtvaardigen, in het bijzonder niet voor ongevaarlijk afval (H.v.J., 25 juni 1998, zaak C-203/96, Dusseldorp, *Jur.* 1998, I-4075).

Het mededingingsrechtelijke aspect van de zaak komt aan de orde doordat de stad Kopenhagen een beperkt aantal specifiek geselecteerde ondernemingen een vergunning verleent voor de verwerking van het in de regio geproduceerde specifieke afval. Andere, nochtans technisch gekwalificeerde ondernemingen, worden niet vergund. In dit verband zij beklemtoond dat het EG-recht de lidstaat niet verbiedt om monopolies in stand te houden en zelfs nieuwe monopolies in te stellen, en/of om aan ondernemingen exclusieve of bijzondere rechten toe te kennen. Zij moeten er echter op toezien dat hierdoor geen andere verdragsregels worden geschonden, in het bijzonder niet die inzake het mededingingsrecht. Veelal, zoals ook hier, spitst de analyse zich toe op art. 86 EG-Verdrag (thans art. 82 EG). Inzake de toepassing van art. 90 EG-Verdrag (thans, na wijziging, art. 86 EG) *juncto* art. 86 EG-Verdrag (thans art. 82 EG) is van belang dat een bepaalde onderneming een openbaar bedrijf is of een bedrijf waaraan bijzondere of uitsluitende rechten werd verleend, en dat er bepaalde 'maatregelen' werden genomen waardoor de onderneming het Europese recht schendt. Bijzondere aandacht gaat hierbij naar het Europese mededingingsrecht en naar het vrije verkeer van diensten.

Voor elke analyse van art. 86 EG-Verdrag (thans art. 82 EG) is de bepaling van de relevante markt doorslaggevend. Dit is een opdracht voor de nationale rechter, maar het Hof geeft wel een aantal vingervijzingen, waaronder de overweging dat, met betrekking tot het product, moet worden overwogen of ongevaarlijk bouw- en wegenafval een markt vormt die onderscheiden is van de verwerking van andere soorten afval. Gelet op het feit dat het in de gemeente geproduceerde afval ongeveer een vijfde van het totale Deense aantal uitmaakt, suggereert het Hof ook dat moet worden overwogen of de relevante markt zich niet uitstrekt buiten het gebied waarin het exclusieve recht geldt. Dit maakt het ook waarschijnlijker dat de nationale rechter zal oordelen dat de betrokken markt een wezenlijk bestanddeel van de gemeenschappelijke markt uitmaakt (in het andere geval is art. 86 EG-Verdrag (thans art. 82 EG) in het geheel niet van toepassing).

Het tweede lid van art. 90 EG-Verdrag (thans, na wijziging, art. 86 EG) staat toe dat een lidstaat een onderneming belast met het beheer van diensten van algemeen economisch belang, en in dit verband uitsluitende rechten toekent die strijdig zijn met art. 86 EG-Verdrag (thans art. 82 EG), maar enkel mits de vervulling van de aan die onderneming toevertrouwde bijzondere taak slechts door de verlening van dergelijke rechten kan worden verzekerd en voor

zover de ontwikkeling van het handelsverkeer in de Gemeenschap niet wordt beïnvloed in een mate die strijdig is met het belang van de Gemeenschap.

Het Hof erkent dat het beheer van bepaalde afvalstoffen een dienst van algemeen economisch belang vormt, in het bijzonder wanneer hiermee wordt beoogd een milieuprobleem op te lossen (rechtsoverweging 75). Inzake noodzakelijkheid stelt het Hof vast dat de gemeente redeneerde dat enkel een centrum met een grote capaciteit waarvan de rendabiliteit wordt verzekerd door de verlening van een exclusief verwerkingsrecht het betrokken volume volgens een hoge kwaliteitsnorm kan verwerken. Het Hof besluit dan ook dat, zeker gezien er geen misbruik van machtspositie wordt vastgesteld, er geen strijdigheid is met art. 90 EG-Verdrag (thans, na wijziging, art. 86 EG) *juncto* art. 86 EG-Verdrag (thans art. 82 EG). Hierbij zij opgemerkt dat men het hierboven vermelde niet uit het oog mag verliezen: steeds moeten de lidstaten de mogelijkheid openlaten om een gevaarlijke afvalstof uit te voeren.

Het Hof antwoordde voorts ook nog dat art. 10 van richtlijn 75/442, dat de lidstaten verplicht ervoor te zorgen dat alleen ondernemingen met een vergunning bepaalde verwerkingen met het oog op nuttige toepassing mogen verrichten, de lidstaten niet verplicht om met alle ondernemingen die zo een vergunning hebben voor bouw- en wegenafval, overeenkomsten te sluiten.

Ten slotte beklemtoonde het Hof dat de lidstaten het vervoer van afvalstoffen kunnen verbieden, wanneer het niet in overeenstemming zou zijn met hun nationale afvalbeheersplannen om het toe te staan. Maar dit kan enkel wanneer deze plannen in overeenstemming zijn met het verdrag. De overeenstemming met art. 34, 86 en 90 EG-Verdrag (thans respectievelijk 29, 82 en 86 EG) werd precies door het Hof onderzocht. Gezien de hiërarchie der normen is dit laatste onderdeel van het arrest vanzelfsprekend. Toch was het belangrijk de lidstaten eraan te herinneren. In de praktijk ziet men namelijk al te vaak een verbod op de in- of uitvoer van afval, met een loutere verwijzing naar de nationale beheersplannen.

(Voltallig Hof – Zaak C-209/98 – FFAD t/ Københavns Kommune)

Geert Van Calster

Hof van Justitie 15 juni 2000

Milieu – Afval – Begrip – Secundaire grondstoffen

Eens dat een stof als afvalstof wordt aangemerkt, treedt een omvangrijk regime van vergunningen, belastingen etc. in gang, wat de kwalificatie van een stof als «afvalstof» zo belangrijk maakt. Het hier besproken arrest lijkt een einde te maken aan een door advocaat-generaal Jacobs voorgestelde pragmatische oplossing voor de bepaling van het begrip.

Arco Chemie (zaak C-418/97) wenst «Luwa-bottoms» uit te voeren, afkomstig van het productieproces van Arco en bestemd voor gebruik als brandstof in de cementindustrie. Vooraleer deze «bottoms» onder de verordening inzake de in- en uitvoer van afvalstoffen vallen, moeten ze in de eerste plaats als «afvalstof» kunnen worden beschouwd. In de andere zaak (C-419/97) verkreeg Epon, een elektriciteitsproducent, een vergunning die verband houdt met een

project voor het gebruik van in de vorm van spaanders geleverde houtresten, afkomstig van bouw- en sloopwerkzaamheden. De spaanders zijn bedoeld om als brandstof te worden gebruikt bij de productie van elektriciteit. Vereniging Dorpsbelang Hees verzet zich tegen de vergunning.

Art. 1 van de kaderrichtlijn (Richtlijn 75/442/EEG, *Pb. L.*, 25 juli 1975, nr. 194, 39, als gewijzigd door richtlijn 91/156/EEG, *Pb. L.*, 26 maart 1991, nr. 78, 32) definieert als afval «elke stof of elk voorwerp behorende tot de in Bijlage I genoemde categorieën waarvan de houder zich ontdoet, voornemens is zich te ontdoen of zich moet ontdoen». De richtlijn geeft vervolgens de Commissie de opdracht om een lijst van afvalstoffen op te stellen. Het is van belang te onderstrepen dat zowel bijlage I (de categorieën afvalstoffen) als de Europese afvalstoffencatalogus die de Commissie opstelde (beschikking 94/3, *Pb. L.*, 7 januari 1994, nr. 5, 15; recentelijk geïntegreerd met de lijst gevaarlijke afvalstoffen, beslissing van de Commissie van 3 mei 2000, *Pb. L.*, 6 september 2000, nr. 226, 3) enkel hulpmiddelen zijn die niets afdoen aan de centrale elementen van de begripsbepaling in artikel 1. Het «zich ontdoen van» is en blijft de centrale pijler van het begrip.

Sinds de inwerkingtreding van de geamendeerde richtlijn en van de Europese Afvalstoffencatalogus werd de jacht geopend op een meer sluitende definitie van het begrip «afvalstof». De meest coherente benadering werd geformuleerd door advocaat-generaal Jacobs in een aantal adviezen voor het Hof van Justitie (H.v.J., 25 juni 1997, gevoegde zaken C-304/94, C-330/94, C-342/94 en C-234/95, strafzaken tegen Euro Tombesi e.a., *Jur.* 1997, I-3561 en H.v.J., 18 december 1997, zaak C-129/96, Inter-Environnement Wallonie, *Jur.*, 1997, I-7411). Advocaat-generaal Jacobs stelde het Hof een route voor die niet bedoeld was als een volledige omzeiling van het begrip «zich ontdoen van», maar in een groot aantal gevallen toch precies tot dit resultaat moest leiden. Art. 1 van richtlijn 75/442 bepaalt dat een stof onder de Europese afvalwetgeving valt, wanneer de houder zich ervan ontdoet, voornemens is zich ervan te ontdoen of verplicht is dat te doen; de advocaat-generaal stelt dan dat men zich van een goed «ontdoet» wanneer het ofwel is bestemd voor verwijdering ofwel voor nuttige toepassing. Zowel verwijdering als nuttige toepassing worden verder bepaald in bijlagen bij de kaderrichtlijn. De advocaat-generaal beseft zelf dat ook deze laatste bijlagen niet uitputtend zijn en plaats laten voor interpretatie, maar hij lijkt in deze teksten in ieder geval meer vertrouwen te hebben dan in het blijven dralen rond het begrip «zich ontdoen».

De motivering van het Hof in zowel *Tombesi* als *Inter-Environnement Wallonie* duidde erop dat het de advocaat-generaal niet in zijn geheel afwees in zijn verschuiving van de aandacht naar «verwijdering» en «nuttige toepassing» toe (weg van «zich ontdoen van»). In *Arco Chemie* echter verwierpt het Hof om te beginnen dat de verschuiving van de aandacht naar de bijlagen IIA en II B toe (respectievelijk activiteiten van verwijdering en van nuttige toepassing) een gesloten cirkel is; met andere woorden, het loutere onderwerpen van een stof aan een activiteit opgenomen in een van deze bijlagen maakt daarvan nog geen afvalstof. Het Hof beklemtoont in deze zaak opnieuw het belang van de kwalificatie «zich ontdoen van», een subjectief element waarvan advocaat-generaal Jacobs en, in zijn spoor, advocaat-generaal Alber liefst hadden afgestapt.

Het Hof geeft in deze zaak (eindelijk!) tussen de regels door een aantal aanduidingen van wat de nationale rechters als aanduiding kunnen gebruiken dat er wel degelijk sprake is van een afvalstof, waaronder precies de overweging dat het gebruik van de betrokken stoffen in de plaats van primaire grondstoffen, precies een aanduiding is dat er sprake is van «zich ontdoen» en dus van een afvalstof. Deze overweging gaat direct in tegen de redenering van de advocaten-generaal Jacobs en Alber inzake zogenaamde «secundaire grondstoffen». In het algemeen hadden zowel Jacobs als Alber voorgesteld om een stof niet als een afvalstof te beschouwen als het geen grotere (milieu- en gezondheids-) risico's vertoont dan een vergelijkbare primaire grondstof die het vervangt. Het Hof verwierp deze aanpak en oordeelde dat deze omstandigheid op zichzelf niet voldoende is om te besluiten dat er van afval geen sprake is.

Met *Arco Chemie* is er dus geen einde gekomen aan de controverse en werd de route voorgesteld door de advocaten-generaal inzake secundaire grondstoffen verworpen. In het algemeen kan men niet anders dan vaststellen dat, behoudens een grote meerderheid van de gevallen waarin het relatief onbetwist is dat een bepaalde stof als een afvalstof moet worden beschouwd, er een harde kern van betwistingen overblijft. Er blijkt ook vooral de berusting te ontstaan dat een 100% harmonisatie van het begrip «afvalstof» onmogelijk en inderdaad milieutechnisch ongewenst is (flexibiliteit maakt het mogelijk dat afvalstoffen niet aan de reglementering ontsnappen louter omdat ze niet in de lijst zijn opgenomen). Mocht een divergente interpretatie van het begrip in de praktijk voor problemen zorgen, dan hebben lidstaten en commissie overigens steeds de optie om corrigerend op te treden via een aanpassing van de lijst afvalstoffen.

(Vijfde Kamer – Gevoegde zaken C-418/97 en C-419/97 – *Arco Chemie Nederland Ltd*)

Geert Van Calster

Hof van Justitie 22 juni 2000

Milieu – Gevaarlijk afval – Begrip – Ruimte voor verdergaande maatregelen door de lidstaten – Oorsprong van het afval niet belangrijk

Bij een routinecontrole van een stortplaats in Italië werd een zeer gevaarlijke stof aangetroffen, afkomstig van een onderneming in de metaalbewerkings- en scheepsbouw-industrie. Er kon niet met zekerheid worden vastgesteld van welk productieproces binnen het bedrijf de stof afkomstig was. Evenmin kon worden vastgesteld waarvoor ze precies was gebruikt, gezien de vele toepassingsmogelijkheden. Betrokkenen konden enkel worden veroordeeld als het in beslag genomen materiaal volgens de geldende Italiaanse wetgeving nog kon worden beschouwd als een gevaarlijke afvalstof. De enige categorie die in aanmerking kwam, was een subcategorie van een rubriek die een verwijzing inhield naar de oorsprong van het product. Volgens de deskundige was er echter geen sluitend bewijs dat de stoffen in dat specifieke proces waren aangewend.

Richtlijn 91/689/EEG betreffende gevaarlijke afvalstoffen (*Pb. L.*, 31 december 1991, nr. 377, 20) definieert «gevaarlijke afvalstoffen» als

«– alle afvalstoffen die voorkomen op een lijst die overeenkomstig de procedure van artikel 18 van Richtlijn 75/442/EEG en op basis van de bijlagen I en II van deze richtlijn uiterlijk zes maanden vóór de datum van inwerkingtreding van deze richtlijn is opgesteld. Deze afvalstoffen moeten een of meer van de in bijlage III vermelde eigenschappen bezitten. In de lijst worden de oorsprong en de samenstelling van de afvalstoffen en in voorkomend geval de concentratiegrenswaarden in aanmerking genomen. De lijst wordt op gezette tijden aan een hernieuwd onderzoek onderworpen en zo nodig volgens dezelfde procedure herzien;

– alle andere afvalstoffen die naar het oordeel van een lidstaat een of meer van de in bijlage III vermelde eigenschappen bezitten. Dergelijke gevallen worden bekendgemaakt aan de Commissie en overeenkomstig de procedure van artikel 18 van Richtlijn 75/442/EEG, met het oog op aanpassing van de lijst, aan een hernieuwd onderzoek onderworpen.»

Men merke op dat in deze bepaling wordt gesteld dat de «oorsprong van de afvalstoffen» in aanmerking wordt genomen.

De door de Italiaanse rechtbank gestelde vragen peilden allereerst naar een verduidelijking van de verhouding tussen de Europese lijst gevaarlijke afvalstoffen die op grond van de bijlagen bij de Richtlijn gevaarlijk afval is opgesteld, en de bijlagen zelf. Is de door de Raad opgestelde lijst uitputtend, zodat er niet in opgenomen stoffen niet eronder kunnen vallen, ook al vertonen zij de gevaarlijke eigenschappen die in bijlage III bij de richtlijn zijn opgenomen? Met andere woorden, gelden de bijlagen weliswaar als richtlijn, maar worden zij irrelevant eens dat de lijst is opgesteld? Vervolgens rees ook de vraag naar de contouren van de ruimte voor de lidstaten om op grond van art. 1, 4°, van de richtlijn afvalstoffen als gevaarlijk te beschouwen.

Het Hof ging eerst uitvoerig in op de vraag naar de bijkomende ruimte voor de lidstaten. Het beklemtoonde in dit verband zowel de algemene opzet van het Europese milieubeleid als de specifieke bepalingen van de richtlijn. Zowel art. 100A EG-Verdrag (thans, na wijziging, art. 95) als art. 130T EG-Verdrag (thans art. 176 EG) laten de lidstaten, onder zekere voorwaarden, toe om zelfs na communautaire harmonisatie, verdergaande nationale maatregelen te nemen. Bovendien zijn specifieke clausules in de richtlijnen, op grond waarvan aan de lidstaten (opnieuw onder voorwaarden) specifieke ruimte wordt gegeven om strengere maatregelen te nemen op hun grondgebied, wijdverspreid in de milieusector. Het Hof merkt dan ook terecht op dat de Gemeenschapswetgeving op milieugebied geen volledige harmonisatie tot doel heeft (rechtsoverweging 46). Het Hof beklemtoint, wat het specifieke geval van de Richtlijn gevaarlijk afval betreft, dat de lidstaten niet enkel de ruimte maar zelfs de verplichting hebben om alle maatregelen te nemen die noodzakelijk zijn ter bescherming van het leefmilieu en de veiligheid en de gezondheid van de mens. Het verwijst in dit verband naar art. 4 van de kaderrichtlijn afval (Richtlijn 75/442/EEG, *Pb. L*, 25 juli 1975, nr. 194, 39, als gewijzigd door richtlijn 91/156/EEG, *Pb. L*, 26 maart 1991, nr. 78, 32), dat bepaalt dat de lidstaten de nodige maatregelen nemen om ervoor te zorgen dat de afvalbeheerstechnieken plaatsvinden zonder gevaar voor de gezondheid van de mens en voor het leefmilieu. Het Hof beklemtoint dat dit een uiting is van het voorzorgbeginsel en van het beginsel van preventief handelen, die beide deel

uitmaken van de algemene beginselen van het Europese milieubeleid (art. 130R EG-Verdrag, thans, na wijziging, art. 174 EG). Hoewel art. 4 van de kaderrichtlijn geen directe werking heeft, zijn de overheidsinstanties verplicht de nodige maatregelen te nemen teneinde het door het artikel voorgeschreven resultaat te bereiken. Dit geldt ook, zoals *in casu*, voor de rechtelijke instanties van de lidstaten.

Volgens onder andere de Commissie moet de lijst gevaarlijke afvalstoffen als uitputtend worden beschouwd. Ze acht het ongeoorloofd om deze lijst automatisch aan te vullen enkel op grond van de bevinding dat afvalstoffen onder de bijlagen bij de richtlijn vallen. Het Hof beslist echter dat de bepaling van art. 1 van de richtlijn op haar waarde moet worden genomen: lidstaten kunnen alle andere, niet in de lijst opgenomen afvalstoffen als gevaarlijk aanmerken, wanneer deze naar hun oordeel een van de in bijlage III vermelde eigenschappen bezitten. Die afvalstoffen gelden dan enkel als gevaarlijk voor het grondgebied van de lidstaten die tot die kwalificatie zijn overgegaan (rechtsoverweging 48). Dergelijke gevallen moeten door de lidstaten aan de Commissie worden meegedeeld met het oog op de eventuele aanpassing van de Gemeenschapslijst. De richtlijn voorziet hiervoor echter niet in een specifieke procedure en er kan dus in ieder geval geen sprake van zijn dat de lidstaten bijvoorbeeld zouden moeten wachten met de kwalificatie tot de Commissie er haar goedkeuring aan hecht.

Inzake de relevantie van de oorsprong van de afvalstof, wees het Hof de Commissie en de lidstaten op de centrale rol van bijlage III in de bepaling van het begrip «gevaarlijke afvalstof», als opgenomen in art. 1. «Reeds uit de bewoordingen van deze bepaling blijkt derhalve dat voor het begrip gevaarlijke afvalstof beslissend is of de afvalstof een of meer van de in bijlage III (...) opgesomde eigenschappen bezit» (rechtsoverweging 56). De vaststelling van de oorsprong van een afvalstof is dus geen noodzakelijke voorwaarde om deze in een concreet geval als gevaarlijk aan te merken. De nadruk op bijlage III is niet enkel belangrijk voor de concrete strafzaak. Het lijkt immers lang niet zeker dat bij de opmaak van de oorspronkelijke lijst en bij de huidige herzieningen er steeds rekening is gehouden met de wetenschappelijke analyse van de eigenschappen opgenomen in bijlage III.

(Zesde Kamer – Zaak C-318/98 – Strafzaken tegen G. Fornasar e.a.)

Geert Van Calster

Hof van Justitie 6 juli 2000

Milieu – Richtlijn stedelijk afvalwater – Niet-omzetting – Federale staatsstructuur vormt geen rechtvaardiging

Overeenkomstig de richtlijn stedelijk afvalwater (richtlijn 91/271/EEG, *Pb. L*, 30 mei 1991, nr. 135, 40) moesten de lidstaten uiterlijk op 31 december 1993 een programma voor de tenuitvoerlegging van de richtlijn hebben opgesteld. Zij moesten onder andere volgens in bijlage vastgelegde criteria kwetsbare gebieden aanduiden; het stedelijk afvalwater dat wordt geloosd in zo'n gebied moet in opvangsystemen terecht komen vóór lozing; bovendien moet het in dichtbevolkte gebieden worden voorbehandeld; de installaties hiervoor moesten uiterlijk op 31 december 1998 in werking zijn.

De Brusselse regering kwalificeerde in 1994 de Zenne als kwetsbaar gebied. Zoals algemeen bekend, werden de contracten voor de bouw van de nodige waterzuiveringstations echter pas recentelijk aanbesteed. Het Brusselse afvalwater gaat vooralsnog ongezuiverd de Zenne in. De Commissie stelde de procedure wegens schending van het gemeenschapsrecht in tegen België.

De Belgische regering erkende voor het Hof dat het de richtlijn niet tijdig had omgezet. Het voerde als excuus echter met name aan dat de moeilijkheden ten gevolge van de staatshervorming «uitzonderlijke omstandigheden» zijn, die de door het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest ondervonden moeilijkheden zouden verklaren en rechtvaardigen. Zij stelde deze omstandigheden voor als overmacht, ongewone moeilijkheden die buiten de wil van het Koninkrijk optreden.

Het Hof kwalificeerde dit, in overeenstemming met zijn vaste rechtspraak, als loutere interne moeilijkheden die het gevolg zijn van de politieke en administratieve organisatie van het land en die bijgevolg geen overmacht opleveren. «De Belgische regering kan deze situatie dus niet aanvoeren ter rechtvaardiging van haar verzuim om te voldoen aan de verplichtingen die krachtens de richtlijn op haar rusten.» (rechtsoverweging 24).

Enkel de lidstaten hebben de Europese verdragen ondertekend. Dit wil ook zeggen dat het de nationale Staten zijn die ten opzichte van de andere lidstaten verantwoordelijk zijn voor de naleving van het verdrag, inclusief de omzetting van richtlijnen. Problemen in verband met de federale structuur zijn niet beperkt tot België. Haast elke lidstaat kent een zekere mate van autonomie toe aan deelgebieden, regio's, deelstaten, etc. Voor de Europese Unie is deze onderverdeling en de ermee gepaard gaande afbakening van bevoegdheden en verantwoordelijkheden, in principe een zaak van de lidstaten zelf.

De federale structuur van een lidstaat is door het Hof herhaaldelijk verworpen als een argument voor de lidstaat om een vertraging of een niet-correcte omzetting te rechtvaardigen. Een lidstaat kan zich niet beroepen op nationale situaties, met inbegrip van zijn federale structuur, ter rechtvaardiging van de niet-nakoming van door een richtlijn voorgeschreven verplichtingen of termijnen (vaststaande rechtspraak; zie, ook recentelijk, H.v.J., 13 april 2000, zaak C-274/98, Commissie t/ Spanje, nog niet gepubliceerd, rechtsoverwegingen 19-20).

Belangrijk om op te merken is wel dat de principiële verantwoordelijkheid van de lidstaten, ten aanzien van de Europese instellingen, voor de correcte en tijdige naleving van het Gemeenschapsrecht, de eventuele deelstaten, regio's etc., niet immuun maakt voor rechtsgedingen op grond van schending van het gemeenschapsrecht. Een uitspraak van het Hof op basis van art. 226 EG (het vroegere art. 169 EG-Verdrag) maakt de betrokken lidstaat maar ook de deelstaten kwetsbaar voor schadevergoedingsclaims op grond van de rechtspraak van het Hof van Justitie. In recente arresten heeft het Hof namelijk beslist dat de federale Staat in ieder geval aansprakelijk is voor schade veroorzaakt door de niet-omzetting van Europees recht, maar dat niets in de weg staat dat het nationale aansprakelijkheidsrecht vervolgens de eigenlijke aansprakelijke aanduidt (H.v.J., 1 juni 1999, zaak C-302/97, Konle t/ Republiek Oostenrijk, *Jur.*, 1999, I-3099, samengevat door S. Coppieters in *R.W.*, 1999-2000, 412, en H.v.J., 4 juli 2000, zaak C-424/97, *Haim t/ Kas-*

senzahnärztliche Vereinigung Nordrhein, nog niet gepubliceerd).

(Zesde Kamer – Zaak C-236/99 – Commissie t/ België)

Geert Van Calster

Hof van Justitie 4 juli 2000

Dwangsom – Niet-nakoming van een arrest – Verdragschending

De Griekse Republiek heeft de twijfelachtige eer genoten om als eerste van de Europese klas door het Hof van Justitie op de vingers te worden getikt met een dwangsom overeenkomstig art. 171, tweede lid, EG-Verdrag (thans art. 228, tweede lid, EG), omdat ze geen gevolg had gegeven aan een eerder arrest waarin de schending van het Verdrag werd vastgesteld. Sinds de inwerkingtreding van het Unieverdrag beschikt de Commissie over de bevoegdheid om in dergelijke gevallen een dwangsom te vorderen, teneinde de lidstaten te dwingen om een arrest na te leven.

Op 7 april 1992 werd Griekenland op grond van art. 169 EG-Verdrag (thans art. 226 EG) veroordeeld wegens de niet-uitvoering van twee milieurichtlijnen van de Raad, 75/442/EEG (*Pb.L.*, 25 juli 1975, nr. 194, 39) en 78/319/EEG (*Pb.L.*, 31 maart 1978, nr. 84, 43), respectievelijk betreffende afvalstoffen in het algemeen en toxische en gevaarlijke afvalstoffen in het bijzonder (H.v.J., 7 april 1992, zaak C-45/91, Commissie/Helleense Republiek, *Jur.*, 1992, I-2509). Deze richtlijnen verplichtten de lidstaten tot het nemen van saneringsmaatregelen, het opstellen van plannen of programma's daartoe, e.d.m. Ingevolge de bepalingen van de toetredingsakte had een en ander in Griekenland reeds verwezenlijkt moeten zijn vóór 1 januari 1980, maar dit was niet gebeurd.

Omdat de Griekse overheid in strijd met art. 171, eerste lid, EG-Verdrag (thans art. 228, eerste lid, EG) niet de nodige maatregelen nam ter uitvoering van het hierboven vermeld arrest – zo bleef de Kouroupitosravijn annex riviermonding dienst doen als openbare stortplaats voor het district Chania op het eiland Kreta –, bond de Europese Commissie voor de tweede maal de kat de bel aan. Een op 11 oktober 1993 gedateerde herinneringsbrief van de Commissie werd pas op 24 augustus van het daaropvolgende jaar (en bovendien weinig bevredigend) beantwoord, zodat de Commissie in 1997 de procedure van het tweede lid van art. 171 EG-Verdrag (thans art. 228 EG) op gang bracht. Na de gebruikelijke adviezen, opmerkingen en termijnen over en weer, bracht de Commissie de zaak opnieuw voor het Hof op grond van art. 169 EG-Verdrag (thans art. 226 EG), ditmaal wegens de schending van de uitvoeringsplicht die op de veroordeelde lidstaat rust ex art. 171, eerste lid, EG-Verdrag (thans art. 228, eerste lid, EG).

In voltallige terechtzitting stelde het Hof vast dat de Griekse regering vooralsnog geen uitvoering had gegeven aan de betrokken richtlijnen en derhalve evenmin aan het arrest van 7 april 1992. Tevens herinnerde het Hof aan zijn vaste rechtspraak dat lidstaten, ter rechtvaardiging van de niet-nakoming van hun Gemeenschapsrechtelijke verplichtingen, zich niet kunnen beroepen op nationale situaties (de Griekse regering werd naar eigen zeggen in haar ecologische plannen gedwarsboomd door niet aflatend plaatselijk verzet).

Overeenkomstig art. 171, tweede lid, EG-Verdrag (thans art. 228, tweede lid, EG) had de Commissie het Hof tevens verzocht om Griekenland een dwangsom op te leggen van 24.600 ecu per dag plichtsverzuim na de dag van kennisgeving van het voorliggende arrest, rekening houdende met factoren als de ernst en de duur van de schending, de afschrikkende werking van die sanctie, de financiële draagkracht van de verdragschennende lidstaat en diens stemmengewicht in de Raad (zie hieromtrent de mededelingen 242/07 van 21 augustus 1996 inzake art. 171, tweede lid, EG-Verdrag, *Pb.C.*, 21 augustus 1996, nr. 242, 6 en 63/02 van 28 februari 1997 over de berekeningswijze en -criteria, *Pb.C.*, 28 februari 1997, nr. 63, 2). Niet gebonden door de omvang van het door de Commissie gevorderde bedrag, noch door de aldaar gehanteerde berekeningswijze, hield het Hof rekening met de duur van de schending (sinds 1981 !), de ernst ervan, de noodzaak van een snelle oplossing en de financiële draagkracht van de overtreder. De rekening «eigen middelen van de EG» bij de Commissie wordt voortaan gespijsd met een dwangsom van 20.000 ecu per dag, te rekenen vanaf de uitspraak van dit arrest tot aan de gepaste uitvoering van het genoemde arrest Commissie tegen Griekenland van 1992.

De Griekse belastingbetaler neemt akte van deze beslissing en betaalt het gelag ...

(Voltallig Hof – Zaak C-387/97 – Commissie/Helleense Republiek)

Tom Schegers

Hof van Justitie 6 juli 2000

Gelijke behandeling van mannen en vrouwen – Positieve actie ten gunste van vrouwen

Het Hof wordt opnieuw geconfronteerd met prejudiciële vragen over de geoorloofdheid van positieve acties ten voordele van vrouwen. Net zoals in de vorige zaak *Badeck* (arrest van 28 maart 2000, zaak C-158/97, samengevat door P. Humblet in *R.W.*, 2000-2001, 750-751), staat in *Abrahamsson, Anderson, Fogelqvist* een stimuleringsprogramma ter discussie. Dit wordt getoetst op zijn verenigbaarheid met art. 119 EG-Verdrag (thans, na wijziging, art. 141 EG) en richtlijn 76/207/EEG.

Aan de universiteit te Göteborg was een leerstoel in de hydrosfeerwetenschappen vacant. Hiervoor kandideerden niet minder dan acht sollicitanten. Ingevolge een nationale verordening kon bij de toekenning positief worden gedis-crimineerd.

Bij de stemming over de wetenschappelijke kwalificaties kreeg een man de voorkeur. Bij een tweede stemming, waarbij naast wetenschappelijke kwalificaties ook rekening werd gehouden met de voormelde verordening, kwam een dame als eerste uit de bus. De jury stelde aan de rector van de universiteit voor om haar te benoemen en klasseerde de man als tweede. De geselecteerde trok haar sollicitatie evenwel in, waarop de rector besliste om dan maar een andere vrouw te benoemen. Een lager geklasseerde academica en de gepasseerde man stelden een beroep in bij een administratief orgaan. Dit vergeleek de kersverse hoogleraar met haar mannelijke tegenkandidaat op grond van wetenschappelijke prestaties, pedagogische vaardigheden en bestuurlijke bekwaamheid. Op de laatste twee punten scoor-

den beide kandidaten gelijk. Het wetenschappelijk dossier van de man was echter aanmerkelijk beter. Omdat het beroepsorgaan zijn twijfels had over de Zweedse wetgeving werden een aantal prejudiciële vragen gesteld over de al of niet strijdigheid ervan met het communautaire recht.

In de lijn van voorgaande uitspraken accepteert het Hof het principe van positieve acties. Het beklemtoont echter dat een regeling niet zo mag geconcipeerd zijn dat een lager gerangschikte kandidaat voorrang krijgt wanneer het verschil tussen de kwalificaties van de sollicitanten van beide geslachten zo groot is, dat dit in strijd zou zijn met het vereiste van objectiviteit. Hof voegt er nog aan toe dat deze regel eveneens geldt in geval van een beperkt aantal vacatures en ongeacht het niveau (hoog of laag) ervan.

Tot slot nog een bemerking over het taalgebruik. De uitstekende kwaliteiten van de vertalers van de Europese instellingen kennende, twijfelen we er niet aan dat de tekst van dit arrest in grammaticaal correct Nederlands is opgesteld. Stilistisch lijken sommige passages evenwel geschreven met een hark. Men leze er het antwoord op de eerste prejudiciële vraag maar eens op na. De zin beslaat niet minder dan elf lijnen en telt tien komma's. Wie geen expert is in zinsontleding, loopt verloren in dit woordenwoud. Indien deze stroefheid een gevolg zou zijn van de moeilijkheid om teksten uit bepaalde talen naar het Nederlands om te zetten, dan houden we ons hart vast voor arresten die – na de uitbreiding van de Unie – moeten worden vertaald uit talen die geen enkele affiniteit hebben met onze moedertaal, zoals het Hongaars, het Slowaaks, het Sloveens e.d.

(Vijfde Kamer – Zaak C-407/98 – Abrahamsson, Anderson en Fogelqvist)

Patrick Humblet

Hof van Justitie 13 juli 2000

Gelijke behandeling van mannen en vrouwen – Loon – Aanvullende vergoeding bij vervroegde uittreding

Op het niveau van het paritair subcomité 315.1 (Sabena) werd, ter uitvoering van de N.A.R.-C.A.O. nr. 17, op 23 mei 1984 een collectieve arbeidsovereenkomst gesloten m.b.t. het brugpensioen. Dit voorzag in een verschillende regeling voor mannen en vrouwen. Voor de eerstgenoemde categorie werd de vergoeding ter aanvulling van de werkloosheidsuitkeringen betaald tot en met de maand van de 65e verjaardag, voor de tweede categorie slechts tot de 60e verjaardag. Naar aanleiding van het arrest van het Hof van Justitie van 17 februari 1993 (C-173/91, Commissie t/ België, *Jur.*, 1993, I-673) moest de C.A.O. nr. 17 worden aangepast. Vanaf de wijziging op 17 december 1997 kunnen alle werknemers – ongeacht hun sekse – de kwetsieuze aanvullende vergoedingen genieten tot de laatste dag van de kalendermaand waarin zij de leeftijd van 65 jaar bereiken.

Een werkneemster die in de regeling was ingestapt op 1 januari 1987 en hiervan genoot tot 30 november 1991 (d.i. de maand waarin ze 60 werd) beklaagt zich over het feit dat zij de aanvulling niet heeft gekregen tot haar 65e (dus tot 30 november 1996). De Brusselse arbeidsrechtbank meende dat *in casu* het tweede protocol bij art. 119 EG-Verdrag (thans, na wijziging, art. 141 EG) van toepassing is. Dit bepaalt dat voor de toepassing van art. 119 EG-Verdrag (thans, na wij-

ziging, art. 141 EG) uitkeringen uit hoofde van ondernemings- of sectorale regelingen inzake sociale zekerheid niet als beloning worden beschouwd indien en voorzover zij kunnen worden toegerekend aan tijdvakken van arbeid vóór 17 mei 1990, behalve als werknemers of hun rechtverkrijgenden vóór die datum een rechtsvordering of een naar geldend nationaal recht daarmee gelijk te stellen vordering hebben ingesteld. Daar de vordering *in casu* de periode vóór 17 mei 1990 betreft en slechts na deze datum werd ingesteld, werd het verzoek afgewezen. Volgens de klaagster betreft het echter een beloning in de zin van art. 119 EG-Verdrag (thans, na wijziging, art. 141 EG), dient het protocol buiten toepassing te blijven en is er dus sprake van loondiscriminatie.

In een antwoord op een prejudiciële vraag van het Brusselse Arbeidshof oordeelt het Hof van Justitie dat een ondernemings- of sectorale regeling die bescherming biedt tegen de eventualiteit van werkloosheid door aan alle werknemers binnen een onderneming uitkeringen ter aanvulling van de uitkeringen van de wettelijke socialezekerheidsregelingen inzake werkloosheid toe te kennen, moet worden aangemerkt als een ondernemings- en sectorale regeling inzake sociale zekerheid. Het protocol is dus van toepassing in deze hypothese.

(Vijfde Kamer – Zaak C-166/99 – Defreyn t/ Sabena)

Patrick Humblet

REACTIE

Bedenkingen bij het artikel «Confidentialiteit van de adviezen van de bedrijfsjurist: legal privilege ingevoerd in het Belgische recht»

Enkele eerste bedenkingen kunnen worden gemaakt bij het hierboven vermelde artikel van J. Van Caenegem (*R.W.*, 2000-2001, 1185-1193) over een belangrijk aspect van de Bedrijfsjuristenwet van 1 maart 2000.

De auteur drukt haar spijt uit dat enkel advocaten zijn gehoord tijdens de hoorzitting gehouden door de Senaatscommissie voor de Justitie (nl. ondergetekende als deken van de Nationale Orde van advocaten en mr. Lamon namens de Vereniging van Vlaamse Baelies). Er wordt evenwel niet vermeld dat ook drie vertegenwoordigers van de Vereniging van Bedrijfsjuristen werden gehoord, met recht van repliek. Vermeldenswaard is ook dat de Minister het advies heeft gevraagd van de magistratuur in de persoon van de advocaat-generaal Hullman, bijstandsmagistraat van het college van procureurs-generaal, die het voorstel heeft voorgelegd aan zijn werkgroep belast met de problematiek van de economische en financiële delinquentie (*Parl. Str.*, Senaat, 1998-99, nr. I-45/6, p. 72). De Minister besloot daaruit: «Uit al deze adviezen is gebleken dat een verwijzing naar het beroepsgeheim met betrekking tot de bedrijfsjuristen wellicht te ruim is». In het daarop door de regering ingediende subamendement is er geen verwijzing meer naar de term «beroepsgeheim».

Jettie Van Caenegem heeft zich als voorzitter van de Belgische Vereniging van Bedrijfsjuristen beijverd voor de erkenning van het beroepsgeheim voor de bedrijfsjuristen, zoals blijkt uit haar publicatie «Beroepsgeheim voor de Bedrijfsjurist» (in *Liber Amicorum* van de *Commission droit et vie des affaires*). Daarin stelt zij, tegen de rechtsleer in: «gelet op de functie van de bedrijfsjuristen kan ons inziens worden gesteld dat deze wel degelijk «uit hoofde van hun beroep kennis dragen van geheimen die hen zijn toevertrouwd» en derhalve onderworpen zijn aan de plicht tot beroepsgeheim, zoals de advocaat en de notaris bij wier activiteiten hun activiteiten nauw aansluiten». En verder (p. 51): «Van het *legal privilege* dient het begrip confidentialiteit te worden onderscheiden. Het miskennen van de confidentialiteit wordt gesanctioneerd door de quasi-de-

lictuele aansprakelijkheid, contractuele aansprakelijkheid en disciplinaire sancties gestoeld op een professionele gedragscode. Echter, in al deze omstandigheden zal de bewaarder van de vertrouwelijke informatie, vragen dienaangaande voor de rechtbank ten volle dienen te beantwoorden, tenzij het tegen het openbaar belang zou zijn zulks te doen.»

Nu de wet van 1 maart 2000 (*B.S.* 4 juli 2000) het beroepsgeheim van de bedrijfsjurist niet heeft erkend, maar wel de confidentialiteit van de adviezen verstrekt door de bedrijfsjurist ten gunste van zijn werkgever, luidt de titel thans «Confidentialiteit van de adviezen van de bedrijfsjurist: legal privilege ingevoerd in het Belgische recht». En nu blijkt dat de begrippen «beroepsgeheim» en «confidentialiteit» in wezen hetzelfde beogen (*R.W.*, 2000-2001, 1191). Een vraagteken was zeker niet misplaatst.

J. Van Caenegem schrijft (*R.W.*, 2000-2001, 1193) dat ik verkeerdelijk uit het arrest gewezen door het Europese Hof van Justitie op 18 mei 1982 inzake A.M. & S. (*J.T.*, 1983, 41) heb afgeleid «dat de geheimhoudingsplicht geldt in alle Europese landen voor de advocaten, maar niet voor de bedrijfsjuristen». Nochtans heeft dit Hof letterlijk overwogen (sub 21): «Au-delà de ces diversités, les droits internes des Etats membres relèvent cependant l'existence de critères communs en ce qu'ils protègent dans des conditions similaires, la confidentialité de la correspondance entre avocats et clients, pour autant, d'une part, qu'il s'agisse de correspondance échangée dans le cadre et aux fins du droit de la défense du client et, d'autre part, qu'elle émane d'avocats indépendants, c'est-à-dire d'avocats non liés au client par un rapport d'emploi.» Wat impliceert dit voor bedrijfsjuristen?

Het is niet duidelijk hoe de beslissing van de voorzitter van het Gerecht van Eerste Aanleg te Luxemburg van 3 maart 1998, zitting houdende in kort geding inzake Carlsen (zaak T-610/97 R), kan worden ingeroepen om te stellen dat de confidentialiteit van de adviezen van de juridische diensten van de Europese commissie en de Europese Raad werd erkend (*R.W.*, 2000-2001, 1193). Deze beslissing gaat volledig uit van voormelde uitspraak van het Hof in de zaak A.M. & S., maar oordeelt dat die rechtspraak in dit geval niet kan toegepast worden om reden dat «in this case however, what is involved is the protection of the public interest in the stability of the Community law and the proper functioning of the institutions». Dit standpunt is niet gesteund op de vertrouwelijkheid van de adviezen, maar op een regel in verband met de openbaarheid van bestuursdocumenten die bepaalt «access to a Council document shall not be granted where its disclosure could undermine... the protection of the public interest (public security, international relations, monetary stability, court proceedings, inspections and investigations)» (Article 4(1) of Decision 93/731 and the first paragraph of the provision entitled «Exceptions» of the Code of conduct).

De advocaten zijn terecht beducht voor een verwatering van de geheimhoudingsplicht die essentieel is voor de uitoefening van hun beroep. Een werkgroep onder voorzitterschap van deken Van Den Heuvel heeft op 29 mei 1996 geoordeeld dat «deze uitbreiding van het beroepsgeheim tot de bedrijfsjuristen gevaarlijk is voor de uitholling en de inkrimping van het beroepsgeheim van de advocatuur.»

Deze enkele opmerkingen doen geen afbreuk aan het groot belang van de confidentialiteit van de adviezen die door de bedrijfsjurist worden verstrekt aan zijn werkgever. Het is ook de taak van de rechterlijke macht en van de advocatuur om te waken over de eerbiediging van deze vertrouwelijkheid.

Bruno Van Dorpe

Wederantwoord van de auteur op de bedenkingen van B. Van Dorpe

Meester Van Dorpe wijst erop dat ook de bedrijfsjuristen werden gehoord tijdens de bespreking in de Senaatscommissie voor de Justitie. Het leek de auteur dermate evident dat de bedrijfsjuristen, die het voorwerp van het wetsvoorstel uitmaakten, werden gehoord dat zij dat niet vernoemenswaardig heeft gevonden. De context van de opmerking van de auteur dient echter niet uit het oog te worden verloren. Terwijl het beroep van bedrijfsjurist, zoals in het artikel vermeld, in vele opzichten nauwer aansluit bij de adviserende taak van de notaris bijvoorbeeld, zou het wenselijk geweest zijn ook hen bij het debat te betrekken.

Deken Van Dorpe stelt dat een vraagteken niet misplaatst zou zijn bij de stelling dat de begrippen «beroepsgeheim» en «confiden-

tialiteit» in wezen hetzelfde beogen. De auteur meent inderdaad dat uit de wet en de parlementaire voorbereidingsstukken een hernieuwde begripsvorming duidelijk is geworden, en dat blijkt dat deze begrippen inhoudelijk dezelfde zijn, maar dat de reikwijdte, zoals uitgebreid toegelicht, van de confidentialiteit van de adviezen van de bedrijfsjurist en het beroepsgeheim van de advocaat verschillend zijn.

Wat de opmerking betreft aangaande het AM&S-arrest heeft de auteur enkel gesteld dat uit dit arrest niet kan worden afgeleid dat de geheimhoudingsplicht in alle Europese landen niet geldt voor bedrijfsjuristen, en wel om twee redenen. Enerzijds bestaat deze geheimhouding (*legal privilege*) wel in een aantal landen, zoals Engeland en nu bv. Nederland voor de bedrijfsjuristen die tevens lid zijn van de balie, – en anderzijds heeft het Hof van Justitie geen beslissing genomen aangaande het invoeren van dit principe voor de nationale rechtbanken en instanties in de Lidstaten, maar enkel m.b.t. procedures voor de Europeesrechtelijke instanties.

Voorts trekt deken Van Dorpe in twijfel hoe uit de beslissing inzake Carlsen van het Gerecht van Eerste Aanleg kan worden afgeleid «dat de confidentialiteit van de adviezen van de juridische diensten van de Europese Instellingen moege zijn». Welke de grondslag van de beslissing moege zijn, feit is dat de rechtbank (nr. 47) erkent dat naast «the requirement of ensuring maintenance of legal certainty and stability of Community law», er ook voor moet worden gezorgd dat «the Counsel [is] able to obtain independent legal advice» van *in casu* de interne juridische dienst. Hier kan tevens worden verwezen naar de beslissing Interporc Im- und Export GmbH (Zaak T- 92/98; nr. 41) waarin wordt gesteld dat «... the purpose of the scope of the exception is to ensure both the protection of work done within the Commission and confidentiality and the safeguarding of professional privilege for lawyers.» Deze tekst erkent dus uitdrukkelijk het principe van het *legal privilege* voor interne juristen van de Europese Commissie, die trouwens niet eens lid zijn van een balie, en slaat dus een bres in het door het AM&S-arrest vooropgestelde principe dat voor de Europese instanties voor interne juristen geen beroepsgeheim kan gelden.

Ten slotte wijst deken Van Dorpe erop dat de advocaten terecht beducht zijn voor een verwatering van de eigen geheimhoudingsplicht. Het is inderdaad zo dat het begrip «beroepsgeheim» aan maatschappelijke evolutie onderworpen is, in grote mate door de manier waarop de advocatuur dit begrip zelf invoert en aanwendt. Dit kan echter niet de reden zijn om het begrip zelf niet naar andere juridische beroepen te willen uitbreiden.

Jettie Van Caenegem
Bedrijfsjurist

MEDEDELINGEN

Prijs Fettweis

De Prijs Fettweis 2001 zal op 7 december 2001 te Leuven worden uitgereikt voor de beste scriptie in het gerechtelijk recht opgesteld tijdens het academiejaar 2000-2001.

Enkel studenten en afgestudeerden in de rechten komen voor de Prijs Fettweis in aanmerking.

De prijs wordt bepaald op 25.000 frank. Worden een eerste prijs en een tweede prijs toegekend, dan bedragen deze respectievelijk 15.000 en 10.000 frank.

Bij de publicatie van het bekroonde werk moet melding worden gemaakt van de «Prijs Fettweis».

De kandidaten voor deze prijs worden verzocht vijf exemplaren van hun scriptie te zenden aan prof. Marcel Storme, voorzitter van het Interuniversitair Centrum voor Gerechtelijk Recht, Coupure 3, 9000 Gent, en dit voor uiterlijk 1 oktober 2001.

Prijs Pierre Coppens – Vennootschapsrecht

De driejaarlijkse prijs «Pierre Coppens – Vennootschapsrecht» ter waarde van 15.000 euro, ingesteld door de «Revue Pratique des Sociétés», zal in juni 2002 uitgereikt worden.

Deze prijs is bedoeld om een dokter of licentiaat in de rechten te belonen, afgestudeerd aan een Europese universiteit en niet ouder dan 40 jaar, die een werk heeft opgesteld dat is gewijd aan een fundamenteel onderwerp van commercieel recht of een onderwerp i.v.m. fiscaal vennootschapsrecht, of nog betreffende de aspecten van publiek recht, sociaal recht, economisch recht of internationaal recht, verbonden aan de materie van handelsvennootschappen. De leeftijdsvoorwaarde is van toepassing op de dag van publicatie.

Het werk dient een originele bijdrage te leveren en dient te worden opgesteld in de Franse, Nederlandse, Engelse, Duitse, Italiaanse of Spaanse taal.

De prijs wordt toegekend door een interuniversitaire jury. De kandidaten worden uitgenodigd hun werk in vijf exemplaren te sturen naar de voorzitter van de jury, en dit vóór 31 december 2001: prof. Jacques Malherbe, Centre Jean Renaud, Département de droit économique et social de l'UCL, Collège Thomas More, Place Montsquieu 2, 1348 Louvain-la-Neuve, België, tel. 010/47.47.58, fax: 010/47.47.57 en e-mail: jossette.castelle@deso.ucl.ac.be.

Doctoraat Rechten – Universiteit Antwerpen

Op maandag 9 juli 2001 om 17 uur verdedigt de heer Dirk Vanheule aan de Universiteit Antwerpen (UFSIA), Hof van Liere, Prinsstraat 13, 2000 Antwerpen, zijn proefschrift met het oog op het behalen van de graad van doctor in de rechten.

De titel van het proefschrift luidt: «Amerikaanse modellen van grondwettigheidstoetsing toegepast op de rechtspraak van het Arbitragehof over de artikelen 10 en 11 van de Grondwet».

Promotor van het proefschrift is prof. dr. K. Rimanque: copromotor is prof. dr. J. Velaers.

Vacatures tijdelijk assistentenmandaten Universiteit Antwerpen (UIA)

In het departement Rechten van de UIA zijn er vacatures voor vier voltijdse assistentenmandaten, en wel in de volgende vakgebieden: 1) familiaal vermogensrecht; 2) fiscaal recht; 3) gerechtelijk recht en bewijsrecht; 4) handels-, economisch en financieel recht. De aanstellingen gaan in op 1 oktober 2001. Studenten die in juli 2001 hun diploma van licentiaat in de rechten behalen, kunnen zich eveneens kandidaat stellen.

Kandidaatstelling dient te gebeuren op de daartoe verplicht te gebruiken sollicitatieformulieren, die kunnen worden verkregen op de directie Personeel van de UIA (Universiteitsplein 1 te 2610 Antwerpen). Deze formulieren dienen vóór 28 juni 2001 ofwel aangetekend te worden verzonden aan of persoonlijk te worden afgegeven op voornoemde directie Personeel.

Nadere inlichtingen betreffende deze vacatures kunnen worden verkregen bij de voorzitter van het departement Rechten, prof. dr. A. Van Oevelen (tel. 03/820.29.32).

Vacatures academisch personeel Universiteit Antwerpen (UFSIA)

Aan de faculteit Rechten van UFSIA zijn er vacatures voor: 1) een voltijds lid van het zelfstandig academisch personeel (graad: docent) voor onderwijs, onderzoek en wetenschappelijke dienstverlening in het vakgebied «Beginselen van het recht en juridische vaardigheden», voor een periode van drie jaar met ingang van 1 oktober 2001, met uitzicht op een vaste benoeming na een gunstige evaluatie. Profiel: doctor in de rechten op proefschrift. 2) een voltijds mandaatassistent voor de begeleiding van rechtsvakken in de kandidaturen, met ingang van 1 oktober 2001. Profiel: licentiaat in de rechten; graden strekken tot aanbeveling.

Kandidaatstelling dient te gebeuren op de daartoe verplicht te gebruiken sollicitatieformulieren, die kunnen worden verkregen op de personeelsdienst van UFSIA (tel. 03/220.45.07) en die uiterlijk op 28 juni 2001 dienen toe te komen bij de rector van UFSIA, Vennootschapsrecht, 35 te 2000 Antwerpen.

Nadere inlichtingen betreffende deze vacatures kunnen worden verkregen bij secretariaat van de faculteit Rechten, t.a.v. de heer R. Coppens, Rodestraat 14 te 2000 Antwerpen (tel. 03/220.45.98; fax 03/220.46.13).

**Vormingsonderdeel 1 (november 2001) : Personen- en Familierecht
(coördinatie : Prof. Dr. P. Senaev, KU Leuven)**

- Recente ontwikkelingen inzake afstamming
- Recente ontwikkelingen inzake adoptie
- Recente ontwikkelingen inzake de goederen tot echtscheiding
- Recente ontwikkelingen inzake ouderlijk gezag en omgangsrecht

**Vormingsonderdeel 2 (december 2001-januari 2002) : Administratief Recht
(coördinatie : Prof. Dr. M. Boes, KU Leuven)**

- Recente ontwikkelingen inzake ruimtelijke ordening
- Recente ontwikkelingen inzake onteigening
- Recente ontwikkelingen inzake bodemsanering
- Recente ontwikkelingen inzake procedures voor de Raad van State

**Vormingsonderdeel 3 (februari 2002) : Socialezekerheidsrecht
(coördinatie : Prof. Dr. Jef Van Langendonck, Prof. Dr. Dries Simoens en Prof. Dr. J. Put, KU Leuven)**

- Alimentatiegeld in het licht van de sociale zekerheid
- Samenloop van gemeenrechtelijke schadeloosstelling met sociale uitkeringen : cumulatie- en subrogatieproblemen
- Schijnzelfstandigen : problemen en oplossingen – met de advocaat als casus
- Aspecten van sociaal procesrecht : taak van de advocaat en omvang van de rechterlijke controle

**Vormingsonderdeel 4 (maart 2002) : Internationaal Handelsrecht en Arbitrage
(coördinatie : Prof. Dr. H. Van Houtte, KU Leuven)**

- Internationale koopcontracten
- Internationale distributiecontracten
- Geschillenbeslechting : rechtbank of arbitrage
- Exportfinanciering

**Vormingsonderdeel 5 (april 2002) : Vennootschaps- en financieel recht
(coördinatie : Prof. Dr. K. Geens, KU Leuven)**

- Burgerrechtelijke en strafrechtelijke aansprakelijkheid in de vennootschappelijke context, met inbegrip van het misbruik van vennootschapsgoederen
- Overdracht van aandelen : een contract over aandelen met garanties inzake de vennootschap
- Geschillen in vennootschappen : kortgedingmaatregelen, uitkoopregelingen en echtelijke perikelen
- Witwassen voor advocaten en bewegingen in het beurslandschap

**Vormingsonderdeel 6 (mei 2002) : Handels- en verzekeringsrecht
(coördinatie : Prof. Dr. H. Cousy, Prof. Dr. F. Gotzen en Prof. Dr. C. Van Schoubroeck, KU Leuven)**

- Actualiteit van het (Belgisch en Europees) verzekeringsrecht
- Intellectuele rechten : veel nieuws !
- Handelscontracten : capita selecta
- Handelstussenpersonen en distributie

Leuven : 07/11/01, 05/12/01, 30/01/02, 27/02/02, 27/03/02, 08/05/02 (14.00-18.00 H)
Kortrijk : 12/11/01, 10/12/01, 04/02/02, 04/03/02, 08/04/02, 13/05/02 (17.30-21.30 H)
Brussel : 22/11/01, 17/01/02, 14/02/02, 14/03/02, 18/04/02, 23/05/02 (17.30-21.30 H)
Diepenbeek : 27/11/01, 22/01/02, 19/02/02, 19/03/02, 23/04/02, 28/05/02 (17.30-21.30 H)

Inschrijvingen en inlichtingen :

THEMIS-School voor Postacademische Juridische Vorming
T.a.v. Sonja Honsia
P/a Tiensestraat 41, 3000 Leuven
Tel : 016/32.54.84 of 016/33.21.21
Fax : 016/32.54.83 of 016/33.21.25
E-mail : sonja.honsia@law.kuleuven.ac.be

Democratisch regelgeven

PATRICIA POPELIER

VERSCH. JUNI 2001 ; ISBN 90-5095-186-4 ; 320 BLZ. ; CA. 2800 BEF

De democratie is in het Westen in de twintigste eeuw haast een evidentie geworden, maar wordt recent steeds meer in vraag gesteld. De burger verliest zijn vertrouwen in de democratische instellingen, het verkozen parlement verliest aan aanzien en belang. De politiek wil de democratie terug versterken door er een nieuwe invulling aan te geven met oude instrumenten als de volksraadpleging, het referendum en het volksinitiatief.

In dit boek wordt de juridische betekenis van de democratische staat nagegaan. Bekeken wordt hoe het democratische concept dat in de grondwet van 1831 werd uitgetekend, kan aangepast worden aan de huidige tijd. Vanuit die invalshoek wordt onderzocht aan welke eisen regelgeving moet beantwoorden om «democratisch» te kunnen zijn. Een analyse van de rechtsbron-

nen maakt duidelijk in welke mate die "beginselen van democratisch regelgeven" in de rechtsorde zijn ingebed en dus afdwingbaar zijn.

Zo zal blijken dat ondanks de terugtred van de verkozen wetgever, het democratisch gehalte van de regelgeving toch kan behouden worden. Ook instrumenten zoals referenda, volksinitiatief, cao's en bijzondere machtenbesluiten worden getoetst op hun democratisch gehalte.

Dit boek is zodoende niet enkel gericht tot juristen, maar tot eenieder die begaan is met onze democratie.

Bestel nu!

bel

03/680 15 50

fax

03/658 71 21

mail@intersentia.be

stuur onderstaande coupon in een voldoende gefrankeerde envelop naar Intersentia uitgevers Churchillaan 108 - 2900 Schoten

Antwoordcoupon

☐ Ja, ik bestel ... ex. van het boek *Democratisch regelgeven* (ISBN 90-5095-186-4) aan de prijs van ca. 2.800 BEF per exemplaar. Ik betaal pas na ontvangst van de factuur, die mij samen met mijn bestelling bezorgd wordt.

Uw persoonsgegevens worden opgeslagen in de databank van Intersentia uitgevers en uitsluitend door Intersentia uitgevers gebruikt voor eigen commerciële doeleinden. Ze worden niet doorgegeven aan derden. Conform de wet op de persoonsgegevens van 8/12/90 hebt u recht op inzage en correctie van deze gegevens.

Dhr./Mevr. (schrappen wat niet past)

Naam, voornaam

Firma

BTW-nr.

Functie

Straat + nr.

Postcode + Gemeente

Tel.

Fax

E-mailadres

Datum

Handtekening